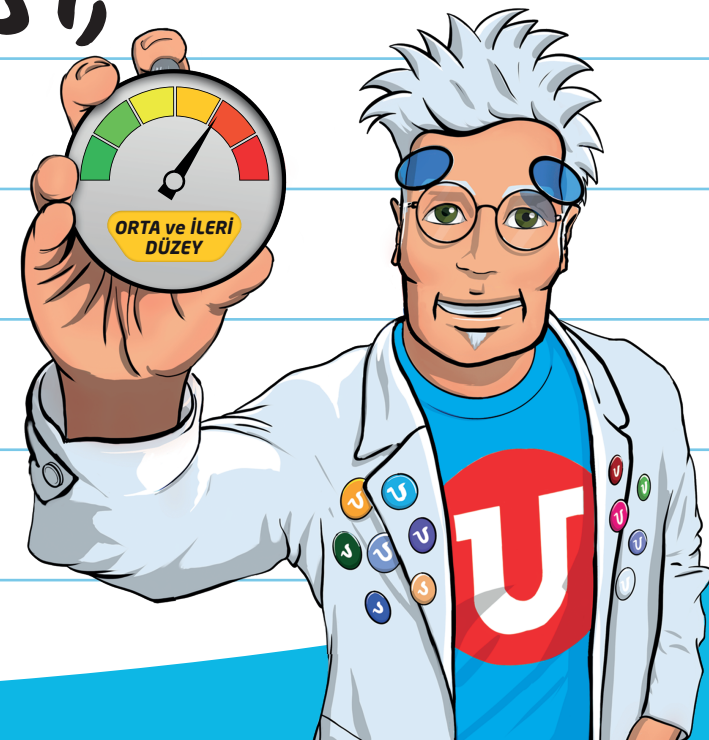

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

*Okuma (Edebiyat Nedir?),
Edebiyatın Bilimlerle İlişkisi,
Edebiyatın Güzel Sanatlarla İlişkisi,
Metinlerin Sınıflandırılması)*

FATMA GÜL ÖRS

OKUMA

EDEBİYAT NEDİR ?

EDEBİYATIN BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

EDEBİYATIN GÜZEL SANATLARLA İLİŞKİSİ

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

GİRİŞ

EDEBİYAT NEDİR ?

- Edebiyat; olay gözlem, duygu, düşünce ve hayalleri insanda güzellik duygusu uyandıracak şekilde sözlü ya da yazılı olarak anlatma sanatıdır.
- Edebiyat; malzemesi dil, kaynağı yaşantılar ve hayal gücü olan bir yaratıcılık, başka deyişle bir sanat dalıdır. (Gürsel Aytaç)

TANIMDAN ÇIKARIMLAR:

1. Malzemesinin dil olması
2. Bir konu üzerine oluşturulması (duygu, düşünce, hayal vb.)
3. Estetik bir değere sahip olması
4. Sözlü veya yazılı olması
5. Kurmacaya dayalı olması
6. Bir sanat dalı olması

YAYINLARI

Edebiyat ne zaman ve nasıl doğmuştur?

- Edebiyat, toplumların ilkel dönemlerinde dinî merasimlerde söyledikleri sözlerden doğmuştur.

Edebiyat sözcüğünün kökeni ve anlamı nedir?

- Arapça edeb sözcüğünden türetilmiş olup bu dilde "iyi, güzel ahlak" anlamlarına gelir.
- İngilizcedeki karşılığı "literatür" sözcüğüdür.
- Türkçedeki karşılığı "yazın" sözcüğüdür.

Edebiyat sözcüğü Türkçede ilk ne zaman ve kim tarafından kullanılmıştır?

→ Kavram ilk kez, Tanzimat Dönemi aydınlarından Şinasi tarafından günümüzdeki anlamıyla, bir sanat türünün adı olarak kullanılmıştır.

! NOT :

Kurmaca nedir?

→ Kurmaca, gerçekleşmediği hâlde gerçekleşmiş gibi tasarlanarak yazılan edebî metinlerdir.

TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK EDEBİYATI (...-11. YÜZYIL)	İSLAMİYET ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI (11 - 14. YÜZYIL)	BATI ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI (1860 - ...)
Sözlü Edebiyat	Divan Edebiyatı	Tanzimat Dönemi Edebiyatı (1860 - 1896)
Yazılı Edebiyat	Halk Edebiyatı	Servetifünun Dönemi Edebiyatı (Edebiyatıcedide) (1896 - 1901)
	a. Anonim Halk Edebiyatı	Fecriati Topluluğu (1909 - 1912)
	b. Dinî - Tasavvufi Halk Edebiyatı (Tekke Edebiyatı)	Millî Edebiyat Dönemi (1911 - 1923)
	c. Âşık Tarzı Halk Edebiyatı	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923 - ...)

EDEBİYATIN BİLİMLE İLİŞKİSİ

→ Edebiyatla bilimin ortak noktası, insandır. Her ikisinin de temelinde "insan" vardır.

Örnek:

Sevgili, seninle ben pergel gibiyiz
İki başımız var, bir bedenimiz
Ne kadar dönersem döneyim çevrende
Er geç baş başa verecek değil miyiz?

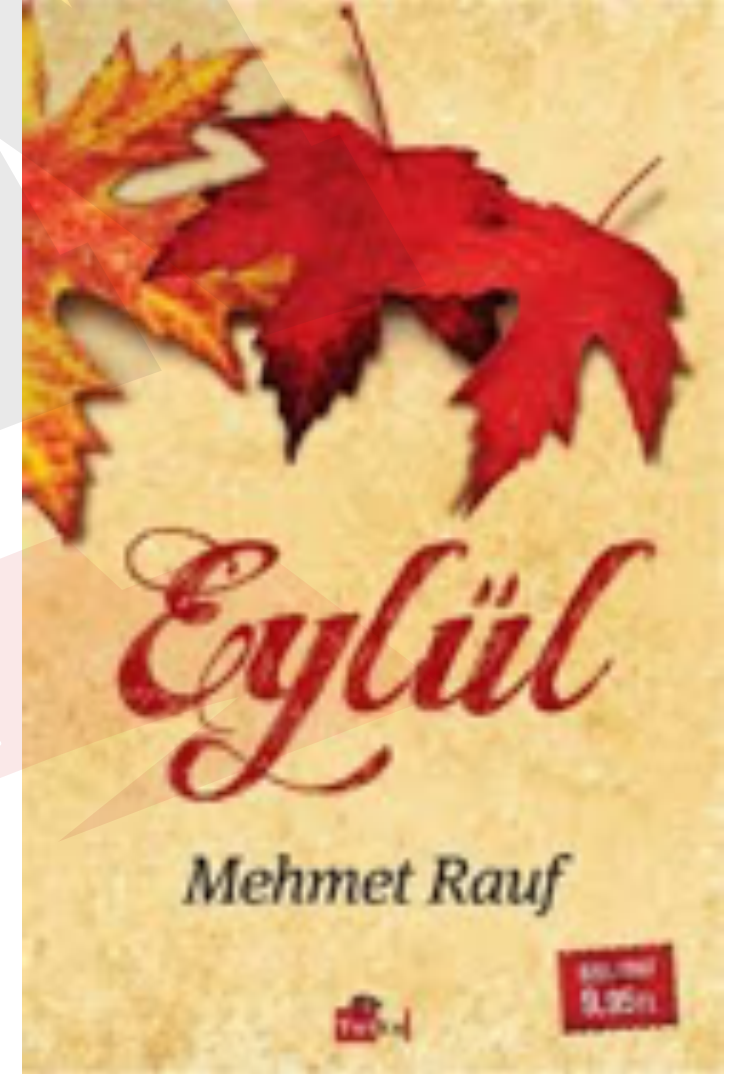
(Ömer Hayyam)

Örnek:

...

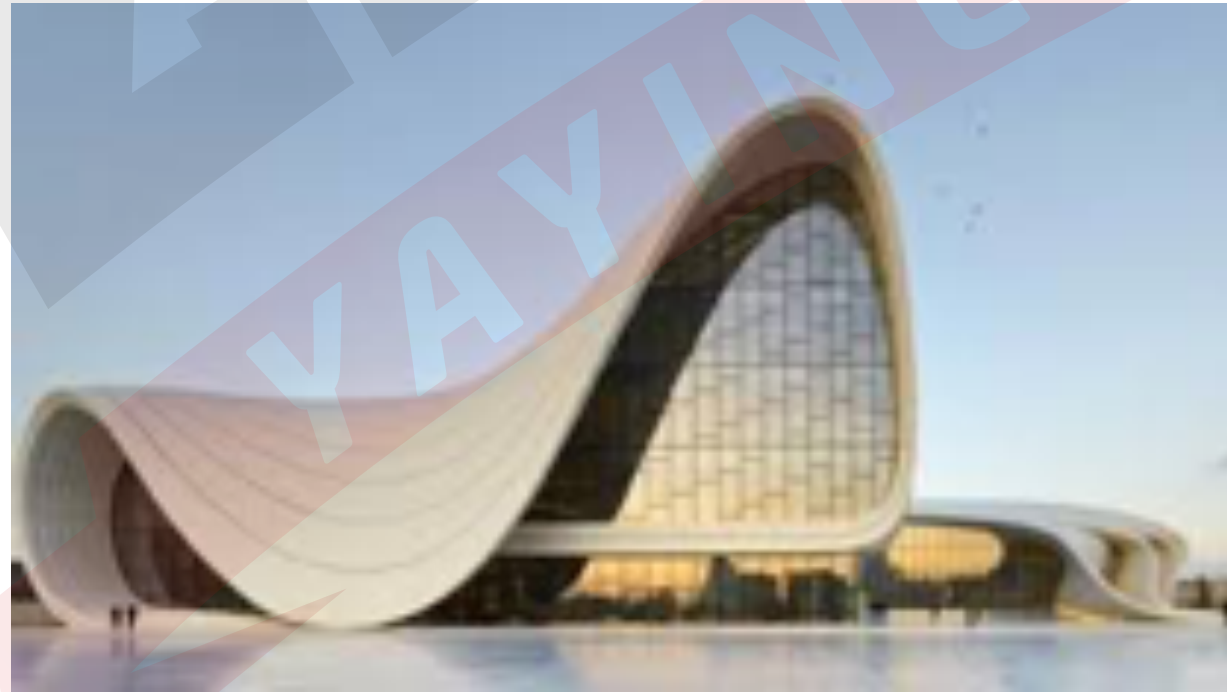
Demek ki seviyordu, demek ki bir seneden beri belki, belki daha evvelinden beri, belki senelerden beri seviyor ve bunu gizliyordu... Necip'in kendine karşı bu kadar ciddi davranıp kalbinin duygularını hiçbir suretle açıklamaması, onu ruhunun derinliklerinde saklaması, kalbinden istemeye istemeye hissettiği memnuniyete şimdi teşekkür eden bir hürmet ilave ediyordu; bu hareketi o kadar samimi, temiz, büyük görüyordu. Bir kere anlaşılınca tereddütler, korkular, şüpheler, bunlar gelip geçen, geldikleri zaman bile bu emniyeti yok edemeyen birtakım küçük bulutlar oldu; asıl olarak: 'O beni seviyor', emniyeti ve bunun memnunluğu vardı.

(Mehmet Rauf - Eylül)

EDEBİYATIN GÜZEL SANATLARLA İLİŞKİSİ

→ Edebiyat, bir sanat dalı oluşu ve insanı merkeze alması nedeniyle diğer güzel sanat dallarıyla ilişkilidir.

GÜZEL SANATLARIN SINIFLANDIRILMASI

İŞİTSEL (FONETİK) SANATLAR	GÖRSEL (PLASTİK) SANATLAR	DRAMATİK (RİTMİK) SANATLAR
Edebiyat	Resim	Tiyatro
Müzik	Heykel	Sinema
	Mimari	Dans
		Bale
		Opera

Örnek:

...

Akşam, yine akşam, yine akşam
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Üstümde semâ kavs-i mutalsam!

Akşam, yine akşam, yine akşam
Göllerde bu dem bir kemiş olsam!

(Ahmet Haşim – Bir Günün Sonunda Arzu)

Örnek:

YAĞMUR

Küçük, muttarid, muhteriz darbeler

Kafeslerde, camlarda pür ihtizaz

Olur dembedem nevha-ger, nağme-saz

Kafeslerde, camlarda pür ihtizaz

Küçük, muttarid, muhteriz darbeler.

Sokaklarda seylabeler ağlaşır

Ufuk yaklaşır, yaklaşır, yaklaşır

Bulutlar karardıkça zerrata bir

Ağır, muhtazır dalgalanmak gelir

...

YAĞMUR (GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE)

Küçük, tekdüze, ürkek darbeler

Kafeslerde, camlarda titreşerek

Ara sıra türkü söyler, ağıtlar yakar

Kafeslerde, camlarda titreşerek

Küçük, tekdüze, ürkek darbeler

Sokaklarda sel suları ağlaşır,

Ufuk yaklaşır, yaklaşır, yaklaşır

Bulutlar karardıkça zerrelere bir

Ağır, can çekişen dalgalanma gelir

...

(Tefik Fikret)

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

SÖZLÜ ANLATIM	YAZILI ANLATIM	
Edebiyat	SANAT METİNLERİ (EDEBİ METİNLER)	
Müzik	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)	ÖĞRETİCİ METİNLER
	Olay Çevresinde Oluşan Metinler	• Tarihî Metinler
	1- Anlatmaya Bağlı Metinler	• Bilimsel Metinler
	(Masal, Fabl, Destan, Halk Hikâyesi, Mesnevi, Manzum Hikâye, Hikâye, Roman)	• Gazete Çevresinde Geleşen Metinler (Makale, Deneme, Sohbet, Fıkra, Eleştiri, Mülakat, Röportaj, Haber Yazıları)
	2- Göstermeye Bağlı Metinler	• Kişisel Hayatı Konu Alan Metinler (Anı, Günlük, Gezi Yazısı, Biyografi / Otobiyografi, Mektup)
	• Tiyatro	
	• Modern Tiyatro (Trajedi, Komedi, Dram)	
	• Geleneksel Türk Tiyatrosu	

! ÖNEMLİ AÇIKLAMA :

→ Bir metnin edebî metin mi öğretici metin mi olup olmadığına aşağıdaki soruların cevaplarına göre karar vermeliyiz:

1. Metnin, gerçeklikle ilişkisi ne ölçüdedir; işlevi ve yazılış amacı nedir?
2. Metin, temelde hangi anlatım türü kullanılarak oluşturulmuştur?
3. Metin sözlü anlatımla mı yazılı anlatımla mı oluşturulmuştur?
4. Metin, dilin hangi işlevinden yararlanılarak oluşturulmuştur?

SANATSAL (EDEBİ) METİNLERİN ÖZELLİKLERİ:

- Oluşturulma amacı, estetik haz uyandırmaktır. Yani sanatsal metnin amacı, kendisidir. Kendinden başka bir şeyi göstermez.
- Dil, sanatsal işleviyle kullanılır.
- Kurmacaya dayalıdır. Yani konusunun kaynağı gerçeklik olsa bile bu gerçeklik yazarın düş gücüyle harmanlanır. Sanatsal metnin gerçekliği sorgulanamaz.
- Öyküleyici ve betimleyici anlatım biçimlerinden sıklıkla yararlanır.

Örnek:

Ferhunde küçük hanımla beraber büyümüşü. Beraber büyümüş olmak ayrıcalığı Ferhunde'ye bütün ev halkı içinde bir özel yer, bir o kadar da kural dışılık vermişti. Kaç kereler efendinin ağzından işitmişti ki Ferhunde evin bir kızı gibidir. Onun için Hesna'ya ne yapılırsa bir aynı, biraz daha az, biraz daha hafif olarak Ferhunde'ye de yapılırdı, hiç olmazsa renk itibariyle bir yakınlık, bir benzeme gözetilir, Hesna'ya bir bayram için mesela pembe ipekten bir kumaş alınırsa Ferhunde için bir yünlü yahut bir basma fakat herhâlde pembe bir şey alınırı ve bu Ferhunde'nin kendisinin de evin bir kızı gibi olduğuna yürekten inanması için yetinilecek bir durumdu.

...

(Ferhunde Kalfa - Halit Ziya Uşaklıgil)

ÖĞRETİCİ METİNLERİN ÖZELLİKLERİ:

- Oluşturulma amacı, bilgi vermektir.
- Dil, göndergesel işlevde kullanılır.
- Kurmacaya yer verilmez, gerçeklik olduğu gibi aktarılır.
- Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimlerinden sıklıkla yararlanır.

UZMANLAR
YAYINLARI

Örnek:

Mobil oyun Candy Crush, 2012'de yayımlandığından bu yana yapım-cısına milyarlarca dolar kazandı ve en azından buna denk bir za-manın boşa harcanmasına neden oldu. Oyun, her yaşta insanın ko-layca kavrayabileceği basit birtakım özelliklere sahip. Candy Crush, farklı renk ve biçimlerde şekerlemeler içeriyor. Oyuncular bu şeker-lemelerin yerini değiştirerek birbiriyle eşleşen üç ya da daha fazla şekli bir araya getiriyor ve eşleşen şekiller kayboluyor.

Örnek:

Eşinin çeyizini yedi

Psikolojik rahatsızlık nedeniyle 24 yıldır yün, orlon ve ka-dife parçaları yiyen Samsunlu Atilla Nuran'ı çeyizini yedi diye eşi terk etti, battaniye yedi diye patronu da kovdu.

Eşini yedi diye evi Erhan Çelik (ortta) tarafından terk edilen Atilla Nuran'ın yün ve orlon parçaları yediği görülüyor. Samsun'da...

ERHAN ÇELİK'in evinde 24 yıldır yün, orlon ve ka-dife parçaları yiyen Atilla Nuran'ın (sağda) evi terk edildi. Erhan Çelik'in evinde...

Elbiseni de yiyer

"Çeyizi bir kez yediğimden beri yiyenim. Çeyizimden sadece elbiseni değil, çeyizimden sadece elbiseni değil, çeyizimden sadece elbiseni değil..."

Atilla Nuran'ın eşi Erhan Çelik'in evi terk edildi. Erhan Çelik'in evinde...

Üstünün Pekiştirildi

Samsun'da Erhan Çelik'in evi terk edildi. Erhan Çelik'in evinde...

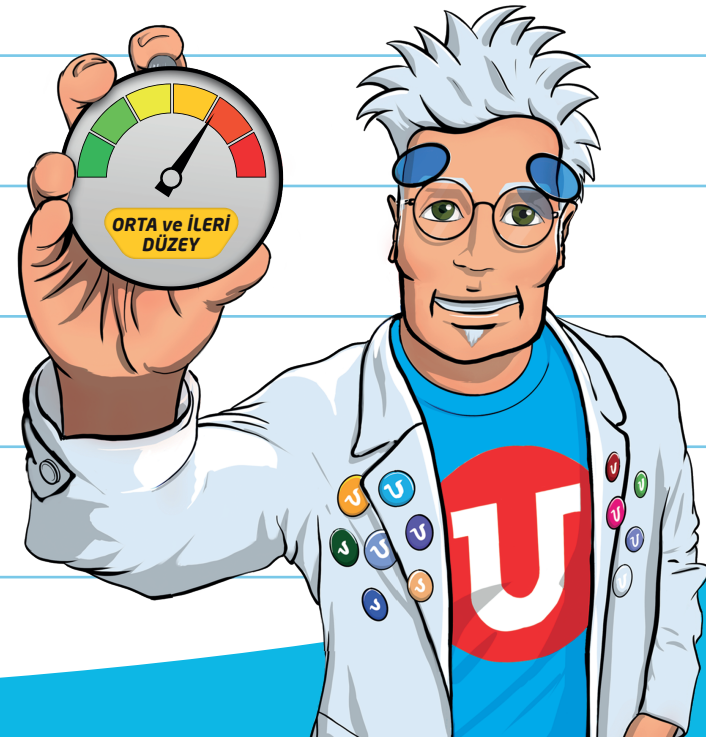
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi

(Dilin Kullanımından Doğan Türleri)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

(Dilin Kullanımından Doğan Türleri)

AĞIZ

ŞİVE

LEHÇE

ARGO

CRİNGE

YIKIK

ÇORLAMAK

JARGON

STANDART DİL

DİLİN KULLANIMINDAN DOĞAN TÜRLERİ

- Bir dilin kullanımında, bölgesel ve kültürel farklılıklar sonucu, dil içindeki çeşitlenmelerle ağız, şive ve lehçe oluşur.
- Dilin belirli çevrelerdeki özel kullanımıyla da argo ve jargon oluşur.

AĞIZ

→ Bir dilin bir ülke sınırları içindeki farklı yerleşim bölgelerinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılaşan konuşma biçimidir:

Örnek:

- Ege ağızı
- Konya ağızı
- Erzurum ağızı
- Adana ağızı

ŞİVE

- Bir dilin, yazılı kaynaklarla izlenebilen tarihî gelişimi içinde ayrılmış kollarıdır.
- Şiveler; bir milletin tarihî, siyasi, sosyal ve kültürel nedenlerle farklı yurt coğrafyalarına dağılmasıyla ortaya çıkar:
- Azeri Türkçesi, Özbek Türkçesi, Türkmen Türkçesi vb.
- Şiveler arasındaki ses, şekil ve kelime farklılıkları anlaşmayı engelleyecek kadar derin değildir.

Bu şəkili yükləmək mümkün olmadı.
Zəhmət olmasa yenidən cəhd edin.

Ekran görüntüsü çəkildi
Ani görüntüyə baxmaq üçün vur.

00:42

TƏMİZLƏ

LEHÇE

→ Bir dilin, tarihî gelişimi içinde yazılı kaynaklarla izlenemeyen dönemlerinde ayrılmış kollarıdır. Türk dilinin Çuvaş lehçesi ve Yakut lehçesi gibi. Lehçeler arasındaki ses, şekil ve kelime farklılıkları anlaşmayı güçleştirecek kadar derindir. Bu durum daha çok tarihî, siyasi ve coğrafi nedenlerden kaynaklanır.

Örnek:

Aşağıdaki atasözleri Yakut lehçesinden alınmıştır.

→ Bil balık bahıttan sıtıyar.

Balık baştan kokar.

→ Bies tarbax biir buolbatax.

Beş parmak bir değil.

→ Itaabat oğonu emsehteebetter.

Ağlamayan çocuğa meme vermezler.

→ Öydöox östöox axaarı doğorbuttan orduk.

Akıllı düşman akılsız dosttan yeğdir.

ARGO

- Ortak dilden ayrı olarak belirli toplulukların ses, yapı, söz dizimi ve anlam bakımından farklılık gösteren dili veya kelime dağarcığıdır.
- Farklı bir anlaşma biçimi sağlamak üzere oluşturulur.
- Argo oluşturulurken ortak dildeki kelimelere özel anlamlar verilir, bazı kelimelerde değişiklik yapılır; dilin lehçelerinden, eskimiş öğelerinden ve yabancı kelimelerden yararlanır.
- Argo, çoğunlukla kaba bir söyleyiş özelliği gösterir.

CRİNGE

- Telaffuzu: Kiringç
- İngilizce kökenli olan bu sözcük, "başkasının yerine utanma " anlamını karşılamaktadır.
- Argodaki kullanımı da bu anlamı karşılamaktadır.
- Söz gelimi, kimsenin gülmediği espriler yapan biri için "cringe" ifadesi kullanılır.
- Bu sözcüğü kullanan kişiler, bu esprileri yapan kişi adına utanç duyduklarını ortaya koymaktadır.

YIKIK

- Türk Dil Kurumunun güncel Türkçe sözlüğünde “yıkık” sözcüğü, “yıkılmış olan, harap, viran” anlamını karşılamaktadır.
- Bu ifade, argoda, “sürekli talihsiz durumlarla karşılaşan, bu durumdan kurtulamayan ve acınası duruma düşen” anlamına gelmektedir.
- Söz gelimi, matematik sınavından kötü bir not alan kişinin en yakın arkadaşıyla arasının açılması, üstüne üstlük telefonunun bozulması onu yıkık bir duruma getirir.

CORLAMAK

- Argoda, samimi olunan bir kimsenin eşyasını ondan izinsiz almak ve sahiplenmek anlamında kullanılır.
- "İç etmek" veya "çarpmak" ifadesi de bu anlamı karşılar.

JARGON

- Aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dilden ayrı olarak kullandıkları özel dil veya söz dağarcığıdır.

OFİS JARGONU

- matriks yapı
- geri bildirim
- toplantı set etmek
- dönüş beklemek
- mail atmak
- teyitleşmek

STANDART CÖLÇÜLÜ) DİL

- Bir dili toplum olarak konuşan ve yazanların hep birlikte uydukları, ağız özelliklerinden arındırılmış, belirli ölçü ve kurallara bağlı ortak dildir.
- Standart dilin kuralları yazım kılavuzlarında ve sözlüklerde belirtilir.
- Standart Türkçe, İstanbul Türkçesi esas alınarak biçimlendirilmiş olan konuşma ve yazı dilidir.

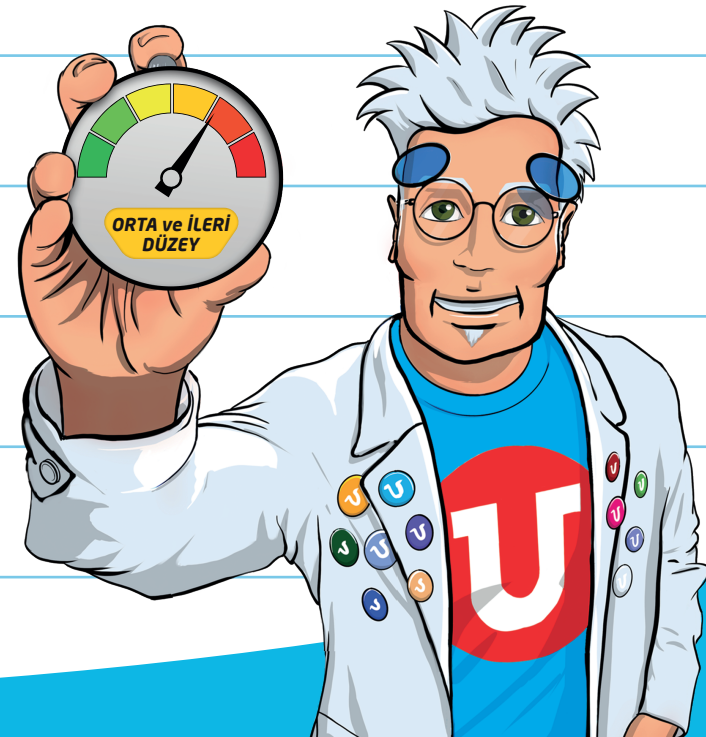
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Yazma Süreci

(Hazırlık / Planlama / Anlatım Özellikleri)

FATMA GÜL ÖRS

YAZMA SÜRECİ

HAZIRLIK

PLANLAMA

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

YAZMA SÜRECİ

- Yazma; önceden belirlenmiş bir konuda duygu, düşünce ya da hayallerin belli bir düzen ve bütünlük içinde özgün olarak yazıya geçirilmesidir.
- Yazma; hazırlık, planlama, taslak metin oluşturma, düzeltme ve geliştirme, yazılan metni paylaşma gibi aşamaları olan bir süreçtir.
- Öğretici (bilgilendirici) metinlerdeki yazma aşamaları aşağıda açıklanmıştır.

1. HAZIRLIK:

- Yazılacak metnin temasını, konusunu, amacını, hedef kitlesini ve türünü belirleme
- Metinde kullanılacak düşünce, bilgi ve olayları belirleme

2. PLANLAMA:

- Metnin ana düşüncesini / iletisini belirleme
- Ana düşünceyle / iletiyle bağlantılı yardımcı düşünceleri belirleme ve sıralama
- Yardımcı düşünceleri destekleyen düşünceyi geliştirme yollarını belirleme

Örnek:

Edebiyattan başka endişesi olmayan bir zekâ bilir ki hiç kimse başkasının kendisinden evvel düşünmediği bir şeyi düşünmekle övünemez; bilir ki bir fikrin değeri yalnız şekindedir ve eski bir fikre yeni bir şekil vermek, sanat ve insanlığa nasip olabilecek bir eseri ortaya çıkarma yoludur.

Bu parçada edebiyatın vurgulanan yönü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Daha önce söylenmemiş olanları söylediği
- B) Belirli bir zekâ kapasitesinin ürünü olduğu
- C) Tüm insanlığı temsil edecek nitelikte olduğu
- D) Sözü, özgün söyleyiş biçimiyle eşsiz kıldığı
- E) Ele alınan konunun hiçbir değer taşımadığı

Örnek:

Edebî eserlerde içerik, dil ve yapı olmak üzere üç temel unsur yer alır. İçerik, sanatçının yarattığı kurgusal dünya içinde oluşturduğu, okurun iç dünyasında farklı etkiler yaratan konudur. Dil, içeriğin en etkili, en güzel biçimde ifade edilmesini sağlayan araçtır. Yapı ise içerik ve dilin bireysel yönelimle oluşturulmuş, sanatçıya özgü kompozisyonudur. Bu üç unsurun birbirleriyle uyumlu bir senteze ulaşması da anlatım tarzını yani üslubu ortaya çıkarır.

Bu parçadan, edebî eserle ilgili olarak

- I. Estetik yönünün dil aracılığıyla sağlandığı
- II. Yapının, özgün bir yaklaşımın ürünü olduğu
- III. İçeriğin, kurgusal yapının temeli olduğu
- IV. İçerik ve dilin birbirinden bağımsız olabileceği

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yanız I   B) I ve II   C) II ve III
D) II ve IV   E) IV ve V

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

AÇIKLIK

- Anlatımın belirsizlik taşımaması, net olmasıdır. Metinde yoruma göre değişmeyen ifadelere yer verilir. Noktalama işaretleri yerli yerinde kullanılır. Tartışmaya yol açmayacak bir anlatım söz konusudur. Metinden herkes aynı anlamı çıkarır.

Örnek:

- Arabamı karımdan çok severim.
- Yaşlı kadının yanına oturdu.
- Alışveriş merkezinde öğretmenini gördüm.
- Hülya'yla Esmâ'yı ziyaret ettik.

AKICILIK

- Anlatımın ses akışına uygun olmasıdır.
- Metinde okunması kolay ifadelere yer verilir.
- Akıcılığı engelleyen ses ve ahenk kusurlarından kaçınılır.
- Tekerlemeler akıcılıktan uzaktır.

Örnek:

- Dal sarkar kartal kalkar, kartal kalkar dal sarkar.

YALINLIK

- Anlatımda gereksiz ayrıntılardan, süslü ve sanatlı söyleyişlerden kaçınmaktır.
- Uzun cümleler, imgeler, sanatlı ve süslü anlatım yalınlığı bozar.
- Anlatımda kolay anlaşılır bir dil tercih edilir.

Örnek:

ÇOK ŞÜKÜR

Bir insan daha var, çok şükür, evde;
Nefes var,
Ayak sesi var;
Çok şükür, çok şükür.

(Orhan Veli Kanık)

RÜZGÂR GÜLÜ

Gözlerini söndürme muhtacım
Ben senin aydınlığına muhtacım
Yepyeni bir ilkbahar harcayıp
Bir yaz boğup bir sonbahar harcayıp
Rüzgâr gülünü arayacağım

...

(Attila İlhan)

DURULUK

- Anlatımda gereksiz ayrıntılardan, süslü ve sanatlı söyleyişlerden kaçınmaktır.
- Uzun cümleler, imgeler, sanatlı ve süslü anlatım yalınlığı bozar.
- Anlatımda kolay anlaşılır bir dil tercih edilir.

Örnek:

- Türkçede, Arapça ve Farsça dillerinden gelen birçok sözcük bulunmaktadır.
- Türkçede, Arapça ve Farsçadan gelen birçok sözcük bulunmaktadır.

YOĞUNLUK

- Metnin iletisinin mecazlı sözlere, yoruma açık bir biçimde aktarılmasıdır. Az sözcükle çok şey anlatmaktır.
- Özlü anlatımlar da az sözcükle çok şey anlatması bakımından yoğun bir içeriğe sahiptir.
- Özellikle şiirler yoruma açık olduğu, az sayıda sözcüğe pek çok anlam sığdırıldığı için yoğun, özlü bir anlatıma sahiptir.

Örnek:

BAĞLAÇ

Dünyanın en büyük ordusu iki kişidir,
En kalabalık kenti de bir kişi...
Başladığından beri onların bitmez savaşı
Evden eve taşınır durur o bir kişi.

(Özdemir Asaf)

TUTARLILIK

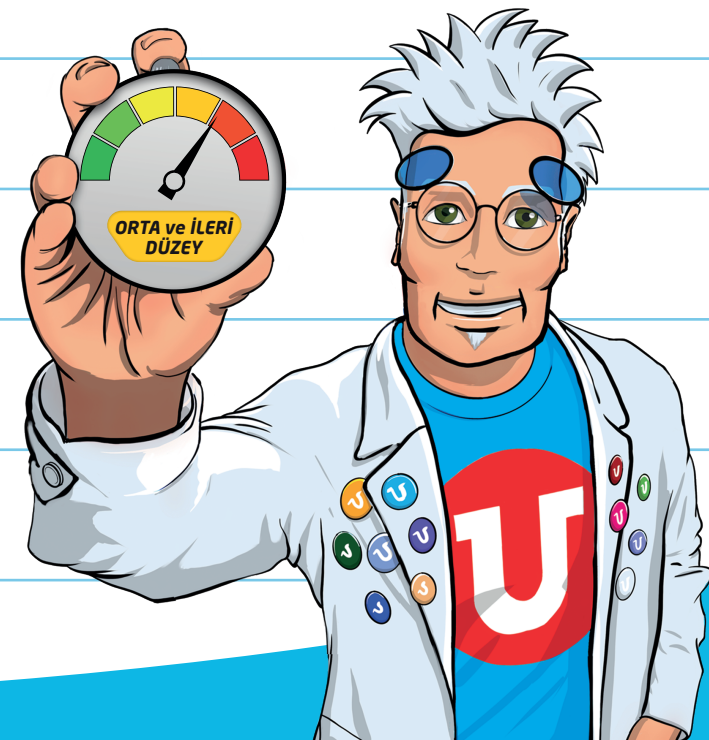
- Anlatımda çelişkili ifadeler yer verilmemesi, yazarın sözlerinin kendi içinde tutarlı olmasıdır.

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

*Yazma Süreci
(Düşünceyi Geliştirme Yolları)*

FATMA GÜL ÖRS

YAZMA SÜRECİ (DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI)

TANIMLAMA

KARŞILAŞTIRMA

ÖRNEKLEME

TANIK GÖSTERME

SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

BENZETME

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

	AÇIKLAMA	İPUCU	ÖRNEK
TANIMLAMA	<p>Bir varlık ya da kavramı en belirgin ve kalıcı nitelikleriyle belirtmek onu tanımlamaktır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • "Bu nedir?" Sorusunun yanıtıdır. • Tek cümledir. • Öznel veya nesnel olabilir.	<ul style="list-style-type: none"> • Kübizm, XX. yüzyıl başlarında resimde başlayan, sonra öteki sanat dallarıyla birlikte edebiyatta etkisini gösteren bir sanat akımıdır. • Lirik şiir, duyguların, çok etkili ve coşkulu bir biçimde dile getirildiği şiir türüdür.

KARŞILAŞTIRMA

AÇIKLAMA	İPUCU	ÖRNEK
<p>En az iki varlık, iki kavram, iki şey arasındaki benzer ya da farklı nitelikleri bir arada vererek düşünciyi belirginleştirmektedir. Bir cümlede karşılaştırmanın olabilmesi için karşılaştırılan iki şey ve karşılaştırma yönü olması gerekir.</p>	<p>“ En, daha, -e göre, ise, kadar ” gibi ifadeler karşılaştırma cümlelerinde sıklıkla kullanılır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ova, güneşli ve dalgasız bir denizden daha da düzdü. • Yolda gelirken gördüğümüz, çılgınca esen rüzgârların oluşturduğu tepelikler burada yoktu. • Uzaklarda, bir insan boyu yükseklikte, kubbeleştirilmiş, küçük küçük toprak yığınları vardı.

	AÇIKLAMA	İPUCU	ÖRNEK
ÖRNEKLEME	<p>Soyut olan düşünceyi somutlaştırmak, belirgin kılmak için gerek sözlü gerek yazılı anlatımlarda sık sık örneklere başvurulur. Böylece düşünce belirgin hâle getirilir. Anlatım güçlendirilir.</p>	<p>Söz gelimi, mesela, misal, örneğin gibi ifadeler örnek cümlelerinde kullanılabilir.</p>	<p>Bedri Rahmi Eyüboğlu, şiirlerinde masal dilini, masal motiflerini belki de en çok kullanmış bir şair. Masallı söyleyişi daha 40'ların başında "Yaradana Mektuplar" adlı şiirlerinde başlar. Daha sonra yazdığı "Kırk Odalı Konak" adlı şiirde şiirinin masalla olan bu ilişkisini açıkça görebilirsiniz. "Karadut, Karasevda, Saadet" adlı şiirleri masal dilinin, masaldaki söyleyiş kalıplarının baştan sona egemen olduğu şiirlerdir.</p>

	AÇIKLAMA	İPUCU	ÖRNEK
TANIK GÖSTERME (ALINTI YAPMA)	<p>Bir düşünceyi inandırıcı kılmak için o konuyla ilgili tanınmış birinin konuyla ilgili sözleri ya da görüşleri alınır. Böylece savunulan düşünce güçlendirilir. Bu teknik daha çok tartışmacı anlatım biçiminde kullanılır</p>	<p>Alıntı cümleler</p>	<p>Andre Gide bir yazısında şöyle der: "Sanatçının konusu insandır. Bir insanın yaşamı, o insanın düşlerinin de kaynağıdır." Bu söze katılıyorum. Çünkü yaşananlarla düşler iç içedir. Sanatçı, yazar, ozan insan yaşamını, insan düşlerini bir yapıtta gerçeğe dönüştürendir. Başkasına, geleceğe bakandır.</p>

	AÇIKLAMA	İPUCU	ÖRNEK
BENZETME	Aralarında nitelikçe ilgi bulunan iki şeyden nitelik bakımından zayıf olanı güçlü olana benzetmektir	gibi, sanki	Aile kavgaları, bir yönüyle, araba kazalarından pek farklı değildir: Her aile, bizim başımıza böyle bir şey gelmez, diye düşünür. Yatağından, karşısındaki dağların sis basmış zirvelerini ve güneş vurduğunda kristal avizelere dönüşen çamları görebiliyordu.

SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

AÇIKLAMA

Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanılmasıdır.

İPUCU

İstatistik verileri

ÖRNEK

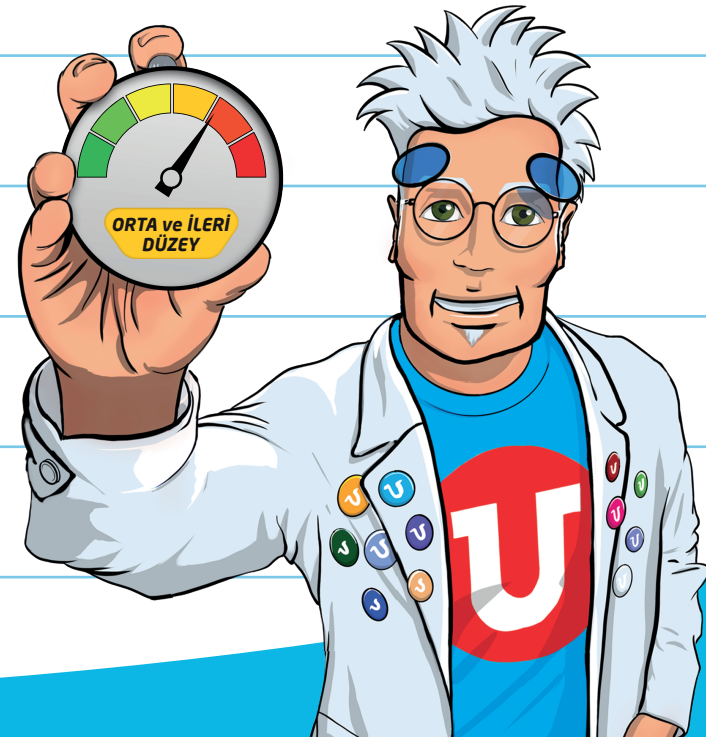
Ormanlar, dünyamızın akciğerleri gibidir. Ağaç ve ormanın insan hayatına doğrudan ve dolaylı o kadar çok faydası vardır ki... Aklıma gelen birkaçını sıralayayım isterseniz. O zaman ne demek istediğimi daha iyi anlamış olursunuz. Tabiatın harika, sessiz süpürgeleri ormanlar yaratılmıyaydı yaşadığımız dünya tozdan geçilmeyecekti. 1000 m² ladin ormanı yılda 32 ton, kayın ormanı 68 ton ve çam ormanı ise 30-40 ton tozu hüp diye emebilir ve havadaki zehirli gazları da filtre eder."

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

*Sözlü İletişim
(Dilin İşlevleri, İletişim Ögeleri)*

FATMA GÜL ÖRS

SÖZLÜ İLETİŞİM

DİLİN İŞLEVLERİ

İLETİŞİM ÖGELERİ

DİLİN İŞLEVLERİ

GÖNDERGESEL İŞLEV

- Dil, bilgi vermek, açıklama yapmak amacıyla kullanılır.
- Nesnel bir anlatımla oluşturulur.
- Mecazlı sözler, dolayısıyla sanatlı dil kullanılmaz.

Örnek:

- Oksijen, hidrojen ve helyumdan sonra evrende en bol bulunan üçüncü elementtir.

HEYECANA BAĞLI İŞLEV

- Anlatıcının duygu ve düşünceleri ifade edilir.
- Öznel bir anlatımla oluşturulur.
- Mektup, şiir, eleştiri yazıları, deneme gibi türlerde kullanılır.

Örnek:

- Beni aramadığın için sana çok kıırıldım.

ALICIYI HAREKETE GEÇİRME İŞLEVİ

- İleti sonrasında karşı taraftaki kişinin davranışlarında bir değişiklik oluşturmayı amaçlar.
- Siyasi söylemlerde, el ilanlarında, reklamlarda bu işlevden yararlanır.
- Emir, rica ve istek içerir.

Örnek:

- Haydi toparlanın, çıkıyoruz.

KANALI KONTROL İŞLEVI

- İletişim kanalını denetleme, iletinin karşı tarafa doğru bir şekilde aktarılıp aktarılmadığını kontrol etmek amacı taşır.
- Soru cümleleri bu işlevde kullanılmaktadır.

Örnek:

- Eşyalarını topladın mı?

DİL ÖTESİ İŞLEV

- İleti, dille ilgili bilgi içerir.
- Amaç dili anlamak, dili incelemek ve kurallarını aktarmaktır.

Örnek:

- Türkçe sondan eklemeli bir dildir.

ŞİİRSEL İŞLEV

- Bir anlam ifade etmekten çok karşı tarafta estetik bir zevk uyandırmak amaçlanır.
- Mecazlı sözler, sanatlı söyleyişler yoğundur.

*Seni bulmaktan önce aramak isterim.
Seni sevmekten önce anlamak isterim.
Seni bir yaşam boyu bitirmek değil de,
Sana hep, hep yeniden başlamak isterim*

Özdemir Asaf

İLETİŞİM ÖGELERİ

- İletişim süreci, iletişim ögeleriyle gerçekleşir.
- Gönderici (Kaynak): İletişimi başlatan ögedir.
- Alıcı: Kodlanmış iletiyi alan, ona anlam verip kodu çözen iletişim ögesidir.
- İleti (Mesaj): Göndericinin düşüncelerinin, isteklerinin, duygularının görsel veya işitsel hâle dönüşmüş şeklidir. İleti; konuşma, yazı, hareket, resim vb. şekilde gönderilebilir.
- Kanal: İletinin alıcıya ulaşmasında kullanılan yol ve araçtır. Işık, hava, ses vb. iletiyi alıcıya taşıyan kanaldır. İnsan duyu organlarıyla iletiyi alır ve anlamlandırır.
- Geri Bildirim (Dönüt): Göndericinin iletisine alıcının verdiği karşılıktır. Gönderici, iletinin anlaşılıp anlaşılmadığını geri bildirim sayesinde öğrenir.

- **Kod (Şifre):** İletinin özel bir tarzda düzenlenmiş hâlidir. Dil, iletiyi ulaştırmak için kullanılan en yaygın koddur. İletişimin gerçekleşebilmesi için göndericinin ve alıcının aynı kodu bilmesi gerekir. Türkçe konuşan bir kişinin iletisinin alıcı tarafından anlaşılabilmesi için alıcının da Türkçe bilmesi gerekir.
- **Bağlam:** İletişime katılan öğelerin birlikte oluşturduğu ortamdır.

Örnek:

→ Aydın derse geç kalkmıştır. Nefes nefese sınıfa girdiğinde öğretmenin derse başladığını görür. Öğretmen güler yüzlü bir ifadeyle, " Hoş geldin Aydın. Nerelerdeydin, özlettin kendini." der. Aydın mahcubiyetle, " Özür dilerim öğretmenim, uyu-yakalmışım." diyerek yerine geçer.

İLETİ:

Hoş geldin Aydın.
Nerelerdeydin,
özlettin kendini.

GÖNDERİCİ:
Öğretmen

ALICI:
Aydın

DÖNÜT:

Özür dilerim öğ-
retmenim, uyuya-
kalmışım.

KOD:
Türkçe

KANAL:
Hava ve ses

BAĞLAM:
Sınıf

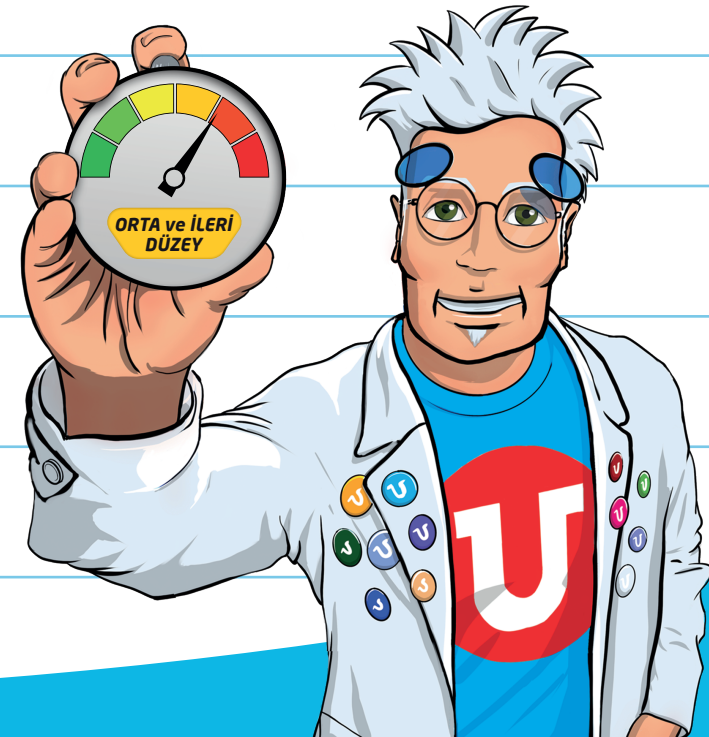
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

(Hikâyenin Yapı Unsurları, Hikâye Çeşitleri)

FATMA GÜL ÖRS

OKUMA

(Hikâyenin Yapı Unsurları,
Hikâye Çeşitleri)

HİKÂYE NEDİR ?

DÜNYA VE TÜRK EDEBİYATINDA HİKÂYE

HİKÂYENİN BÖLÜMLERİ

HİKÂYENİN YAPI UNSURLARI

HİKÂYE ÇEŞİTLERİ

HİKAYE NEDİR ?

- Hikâye (öykü); yaşanmış ya da yaşanabilir olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak okuyucuda heyecan ve zevk uyandıracak şekilde anlatıldığı kısa edebî türdür.

DÜNYA VE TÜRK EDEBİYATINDA HİKAYE

- 16. yüzyılda İtalyan edebiyatında Boccaccio'nun yazdığı Decameron adlı eser, hikâye türünün ilk örneği kabul edilir.
- Türk edebiyatında Tanzimat'tan önce hikâye türünün yerini halk hikâyeleri, destanlar, masallar, mesneviler ve Dede Korkut Hikâyeleri tutmaktaydı.
- Batılı anlamda hikâye, Türk edebiyatına Tanzimat'la girmiştir. Ahmet Mithat Efendi'nin Letâif-i Rivâyât adlı eseri ilk hikâye örneklerindedir.
- Teknik açıdan güçlü, Batılı örneklere benzeyen ilk hikâye ise Samipaşazade Sezai'nin Küçük Şeyler adlı eseridir.
- Hikâye türünün başarılı örnekleri Servetifünun Dönemi, Millî Edebiyat Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi'nde verilmiştir.

HİKÂYENİN BÖLÜMLERİ

- Serim, düğüm, çözüm şeklindedir ancak bazı hikâyelerde bu bölümler bulunmayabilir.
- **Serim bölümü;** yer ve zamanın belirtildiği, kişilerin tanıtıldığı, olayın anlatılmaya başlandığı bölümdür.
- **Düğüm bölümü,** olayın okuyucuda merak duygusu oluşturacak şekilde işlendiği bölümdür.
- **Çözüm bölümü,** olayların düğümlerinin çözüldüğü bölümdür. Okuyucuda merak uyandıran sorular bu bölümde cevaplanır.

HİKAYENİN YAPI UNSURLARI

1. Kişiler
2. Olay örgüsü
3. Yer (mekân)
4. Zaman

- **KİŞİLER** : Anlatılan olayları veya durumları yaşayan kahramanlardır. Bu kişiler, kurmaca kişilerdir.
- **OLAY ÖRGÜSÜ** : Kişilerin başından geçen olaylar dizisidir, hikâyedeki ana olaya bağlı küçük olayların peş peşe sıralanmasıyla oluşur.
- **YER (MEKÂN)** : Olayın geçtiği yer ya da yerlerdir. Yazar, olayın akışı içinde ayrıntıya girmeden mekânı tanıtır.
- **ZAMAN** : Olayın başlangıcından bitişine kadar geçen süredir. Olay, baştan sona doğru verilebileceği gibi bu sıralamaya uyulmadan da verilebilir. Kimi öykülerde zaman açıkça belirtilirken kimilerinde sezdirilebilir.

HİKAYEDEKİ DİĞER KAVRAMLAR

- **Tema**, hikâyedeki temel duygu veya düşüncedir, soyut ve geneldir: aşk, özlem, dostluk vb.
- **Konu**, hikâyedeki duygu veya düşüncenin somut bir duruma bağlı olarak ele alındığı olgudur. Temayı sınırlandırır: İki farklı kültürdeki insanın dostluğu, yurt dışında okuyan bir öğrencinin memleketine özlemi vs.
- **Karşılaşma**, olay çevresinde gelişen edebî metinlerde çatışmaları, olay halkalarını veya yeni durumları oluşturacak şekilde kahramanların yüz yüze gelmeleridir.
- **Çatışma**, hikâyede karşıt duygu, düşünce ve isteklerin; kişilik özelliklerinin bir arada sergilenmesi ile ortaya çıkan durumdur. Olayların dayandığı asıl ögedir, merak duygusunu canlı tutar: yaşanmak istenenle yaşananın çatışması gibi.

HİKÂYE ÇEŞİTLERİ

- Hikâyeler genel olarak olay hikâyesi ve durum hikâyesi olmak üzere ikiye ayrılır:

OLAY HİKÂYESİ

- Temeli bir olaya dayanan; serim, düğüm, çözüm bölümlerini içeren hikâyelerdir.
- Olay hikâyesinde kahramanların ve çevrenin tasvirine önem verilir, okuyucuda merak ve heyecan duygusu uyandırılır.
- Fransız yazar Guy de Maupassant tarafından geliştirilen bu hikâye türüne Maupassant tarzı hikâye de denir.
- Olay hikâyesinin Türk edebiyatındaki başlıca temsilcileri Ömer Seyfettin, Refik Halid Karay ve Reşat Nuri Güntekin'dir.

Örnek:

→ Bir gece, kadının biri havaalanında bekliyordu. Uçağının kalkmasına daha epeyce zaman vardı. Havaalanındaki dükkândan bir kitap ve bir paket kurabiye alıp kendisine oturacak bir yer buldu. Kendisini kitabına kaptırmış olmasına rağmen, yanında oturan adamın olabildiğince cüretkâr bir şekilde aralarında duran paketten birer kurabiye aldığını fark etti ne kadar görmezden gelse de. Bir taraftan kitabını okuyup kurabiyesini yerken bir taraftan da gözü saatteydi. Kurabiye hırsızı kurabiyeleri yavaş tüketirken kadının kulağı da saat tiktaklarındaydı; ama tiktaklar sinirlenmesini yine de engellemiyordu. Kendi kendine düşünüyordu: "Kibar bir insan olmasaydım şu adamın gözünü morartırdım!" Her kurabiyeye uzandığında, adam da elini uzatıyordu. Sonunda pakette tek bir kurabiye kalınca "Bakalım şimdi ne yapacak?" dedi kendi kendine.

...

DURUM HİKÂYESİ

- Olaylardan çok, günlük yaşamın bir kesitini ele alıp anlatan hikâye türüdür.
- Durum hikâyesinde ruhsal çözümlemelere ağırlık verilir, olay ikinci planda kalır.
- Bu tarz hikâyede serim, düğüm, çözüm bulunmaz; okuyucunun merak duygusuna seslenilmez.
- Rus yazar Anton Çehov tarafından geliştirilen bu hikâye türüne Çehov tarzı hikâye de denir.
- Durum hikâyesinin Türk edebiyatındaki başlıca temsilcileri Memduh Şevket Esendal ve Sait Faik Abasıyanık'tır.

Örnek:

Odanın sessizliği, bir sandalyenin duruşu, duvardaki saatin tik takı sinirime dokunuyor. Dışarıda kar artıyor. Pencereden görülen manzara dondurucu, içimden bir şeyler yapmak geçiyor. Ama biliyo-rum ki, hiçbir şey yapamayacağım.

Atlasam bir vapura, şehire insem diyorum, şehir umutların, tesadüflerin, tehlikele-rin, gürültülerin içinde her zaman elimin altında bulunan bir sergüzeşt tombalasıdır. Sokarım elimi bu torbaya, çekerim 77 numarayı, çinko, 19 numarayı, tombala!

Şehirden tam dokuz mil uzaktayım. Dört tarafım su içinde. Kar, azala çoğala yağıyor. Bir horoz ötüyor, bir çocuk hindi güdüyor. Çan çalıyor, uzaktan bir araba sesi duyuluyor. Tekrar horoz ötüyor.

...

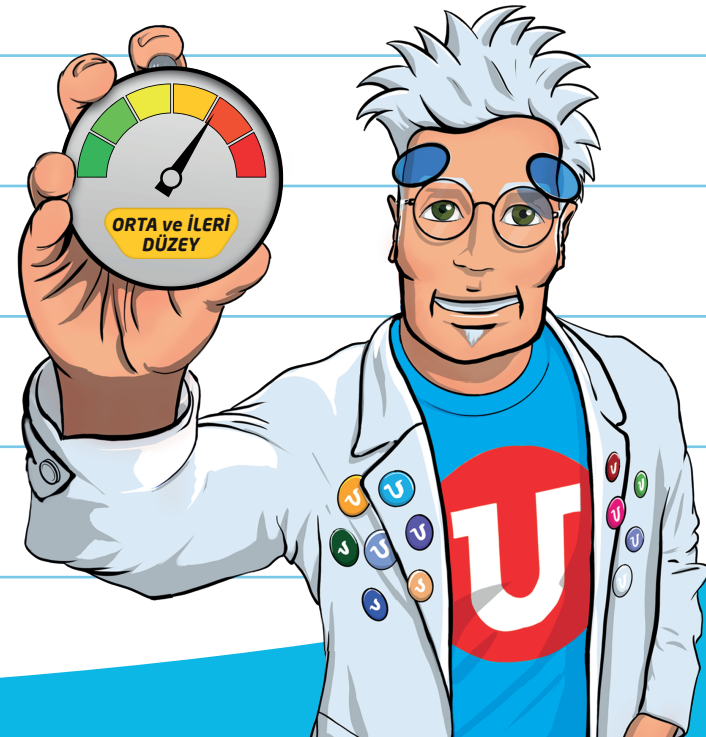
(Sait Faik Abasıyanık; Kış Akşamı, Masa ve Sandalye)

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

*(Hikâyede Anlatıcı Bakış Açıları, Anlatım
Biçimleri ve Teknikleri)*

OKUMA

(Hikâyede Anlatıcı Bakış Açıları,
Anlatım Biçimleri ve Teknikleri)

AÇIKLAMA

TARTIŞMA

ÖYKÜLEME

BETİMLEME

AÇIKLAMA

AMAÇ	İPUCU	ÖRNEK
Bilgi vermek	<ul style="list-style-type: none"> • Ağırlıklı olarak nesnel bir anlatımla oluşturulur. • Tanım cümlelerinden yararlanılabilir. • Örneklerle yer verilebilir. • Sayısal verilerden yararlanılabilir. • Ders kitaplarında, ansiklopedilerde vs. başvurulur.	Platin, çok ağır, değerli, gümüş beyazı renginde yumuşak bir metaldir. Erime noktası oldukça yüksektir ve kimyasal etkilere karşı çok dayanıklıdır. Örneğin, havada akkor hâline gelinceye kadar ısıtıldığında bile yüzeyi parlaklığını korur. Kral suyunda kolayca çözünmekle birlikte kuvvetli asitlerden bile ender olarak etkilenir.

TARTIŞMA

AMAÇ

Ortaya atılan iddi-
anın doğruluğunu
kanıtlamak, karşı
çıkılan görüşü çü-
rütme

İPUCU

- Öznellik ağır basar.
- Karşı çıkılan görüşe yer verilebilir.
- Tanık göstermeye (alıntı yapma) başvuru-
labilir.
- Sözde soru cümlele-
ri içerebilir.
- Onaylatma anlamı
içeren soru cümlelerine
yer verilebilir.
- Bence, bana göre
gibi ifadeler bulunabilir.
- Çoğunlukla sohbet,
deneme gibi öğretici
metinlerde kullanılır.
- Genellikle eleştirel
bakış açısı hâkimdir.

ÖRNEK

“Türk şiiri tıkanı artık,
bizde büyük şair yetişmi-
yor.” biçiminde bir görüş var
son zamanlarda. Bu görüşe
asla katılmıyorum. Ben-
ce Türk şiirinde bir tıkanma
yok, aksine şiir okuyanlarda
bir tıkanıklık var. Özellikle
son yirmi otuz yılda çok şiir
yazıldı. Kitapçıların raflarına
bir göz atın, tonlarca şiir ki-
tabı göreceksiniz. Ayrıca şiir
dergilerinin sayısı neredeyse
iki yüzü buldu. Bizim genç-
liğimizde böyle dergiler pek
yoktu. Hem şiir okuma hem
de “Şiirimiz tıkanı!” diye
sızlanıp dur. Olmaz öyle şey!

ÖYKÜLEME

AMAÇ

Olay aktarmak

İPUCU

- Kişi, yer, zaman unsurları içerir.
- Merak uyandırır.
- Devinim(hareket) söz konusudur.
- Eylem cümleleri ağırlıktadır.
- Video kaydı gibidir.
- Roman, öykü, anı, masal vb. türler bu anlatım biçimiyle yazılır.

ÖRNEK

Bir adam, okyanus sahilinde yürüyüş yaparken denize telaşla bir şeyler atan birine rastlar. Biraz daha yaklaşıncaya bu kişinin, sahile vurmuş denizyıldızlarını denize attığını fark eder ve "Niçin bu denizyıldızlarını denize atıyorsunuz?" diye sorar. Toparladıklarını hızla denize atmaya devam eden kişi "Yaşamaları için" deyince adam şaşkınlıkla "İyi ama burada binlerce denizyıldızı var. Hepsini atmanıza olanak yok, sizin bunları denize atmanız neyi fark ettirecek?" der. Yerden bir denizyıldızı daha alıp denize atan kişi "Bak, onun için çok şey fark etti." yanıtını verir.

	AMAÇ	İPUCU	ÖRNEK
BETİMLEME	<p>İzlenim kazan- dırmak Sözcüklerle re- sim yapmak Görülen bir ye- rin, bir nesne- nin, kişinin vb. okurun zihnini- de canlanmasını sağlamak</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Görülen şey, ay- rıntılılarıyla verilir. • Nitelik bildiren sözcüklerden yarar- lanılır. • Gözleme yer veri- lir. • Görsel öğeler içe- rir. • Gezi yazısında, romanda, öyküde vb. öykülemeyle iç içe kullanılır.	<p>Bir an, köyü düşündü. Dam- ları kuru ot örtülü, kerpiç ev ler... Gübre yığınları, gübre- yi eşeleyeni tavuk ve horozlar.. Yalınayak kızlar, oğlanlar... Kı- şın savrulan karlar altında göz alabildiğince beyazlık, bembeyazlık... Baharda öküz, camız böğürtüleri, eşek anırtıları...</p>

HİKÂYEDE ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI

- Anlatıcı, hikâyedeki olayı anlatan kişidir.
- Anlatıcı, yazarın kendisi değil kurmaca bir kişidir.
- Hikâyede olaylar birinci veya üçüncü kişi anlatıcının ağzından anlatılır.
- Bakış açısı; anlatıcının hikâyedeki kişi, olay, yer ve zamanı ele alış biçimi ve bunlara karşı takındığı tutumdur.
- Üçe ayrılır:
  - Hâkim (Tanrısal / İlahi) Bakış Açısı
  - Kahraman (Ben) Bakış Açısı
  - Gözlemci (Müşahit) Bakış Açısı

HAKİM (TANRISAL/İLAHİ) BAKIŞ AÇISI

→ Anlatıcı, olaylara ve kahramanlara hâkimdir. Olayların nasıl gelişeceğini bilir ve görür. Olayları anlatırken kahramanların aklından geçenleri ve psikolojilerini yansıtır. Bu bakış açısında anlatıcı üçüncü kişidir.

Örnek:

Sahi o çocuk, yağmuru sever miydi? Birdenbire, yağmur bu hızla sürerse onu yarın göremeyeceği geldi aklına. Çocukla neden bu kadar ilgileniyordu? Neden eve döner dönmez kırmızı sarmallar çizerek ilerlemesini istediği eski öyküyü hemen daktilo-
dan çıkartmış, beyaz bir kâğıda bu tümceyi yazmıştı? Eleme işlemine faturalardan başlaması, somut bir odakta düğümlenmek anlamına da gelebilirdi. Her çocuğu sevmek gibi bir huyu yoktu. Başkileri çocuk olan öykülerin okuru tavlayıcı, ucuz bir özelliği olduğunu da bildiğine göre... Yani neden? Yaşamın içindeki bir boşluğu doldurma adına mı?

(Tomris Uyar, Akşam Alacası)

KAHRAMAN (BEN) BAKIŞ AÇISI

→ Olaylar, hikâye kahramanlarından birinin ağzıyla anlatılır. Olayları yaşayan kahraman, olaylar karşısındaki izlenim ve tutumunu kendi bakış açısıyla yansıtır. Bu bakış açısında anlatıcı birinci kişidir.

Örnek:

Nerede benim sokaklarım? Kunduralarımı çarptığım taşlar? Sol baş köşesinde yüzlerini kurtlar yemiş, süngerleşmiş kalın bir mertek, oradan bel veren evin ahşap duvarına destek olsun diye dayatılmış. (Yoktu bunlar eskiden). Ve sokağım. Hangi bir yanından baksam benim değil, benim çocukluğumun değil. Koşsam bu sokak o değil. Yıllardan sonra, yorgun geçen bir yolculukla, içli davetlerle beni bekleyen evime dönüyorum. Atım, sırtında günlerin yoluyla tökezleyerek, dermanının son kırıntılarını da harcayarak yanımda yürüyor. Yollarda bir yabancı insanlar. Şapkaları gözlerinin üstünde, gözleri Yusuf kuyusu, ürkek, çekingen, yağmurdan kaçır hâllerleriyle yanımdan.. Yanımdan ve bakmadan yıkıla yıkıla gidiyorlar.

(Rasim Özdenören, Ricat)

GÖZLEMCİ (MÜŞAHİT) BAKIŞ AÇISI

- Anlatıcı; gördüklerini, tanık olduklarını aktarır. Hikâye kahramanlarının aklından geçenleri bilmez. Anlatıcının anlatımı gördükleriyle sınırlıdır. Nesnel bir tutum sergilenir. Bu bakış açısında anlatıcı üçüncü kişidir.

Örnek:

Simitçiler sekiz on yaşlarında. Kara, kavruk, zayıf. Belli ki beslenme yetersizliği ile büyümüşler. Aynı mahallenin çocukları bunlar, aynı ağızla konuşuyorlar, belli ki taşradan henüz gelmişler. İki de yorgun ve aç. Vakit öğle üzeri. Parkın çeşitli noktalarında bulunan büfelerden döner, sucuk kokuları geliyor, önlerinden iri sandviçlerini ısıra ısıra kendi yaşlarında çocuklar geçiyor. Bezgin gözlerle etrafa bakıyor, bakmaktan usanıyorlar. Sonunda biri dayanamayıp:

— Hadi bir simit yiyelim, diyor.

ANLATIM TEKNİKLERİ

- Öyküleyici metinlerde gösterme, tahkiye etme, pastiş, parodi, diyalog, iç konuşma, bilinç akışı, geriye dönüş, iç çözümleme, özetleme ve ironi gibi anlatım tekniklerinden yararlanır.

GÖSTERME (SAHNELEME)

- Olaylar, kişiler, varlıklar okuyucuya doğrudan sunulur. Anlatıcı, okuyucu ile eser arasına girmez. Okuyucunun dikkati eser üzerinde yoğunlaşır. Bu teknikte kişilerin konuşmaları ve hareketleri yansıtılarak okuyucunun kendisini eserin kurmaca dünyasında hissetmesi sağlanır. Gösterme tekniği; diyalog, iç konuşma veya bilinç akışı şeklinde olabilir.
- **Diyalog** : Kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayanan anlatım tekniğidir. Metne akıcılık kazandırır. Diyalog tekniğinde konuşmalar, kitabi değildir. Kahramanlar, sosyal statülerine uygun biçimde konuşturulur.

Örnek:

- Merhaba hemşerim ,dedi.
- Ooo! Merhaba ,dedim.

Tekrar işine daldı. "Hişt hişt" dedim. Aldırmadı. Bir daha "Hişt" dedim. Yine aldır-
madı. Hızlı hızlı "Hişt hişt hişt!"

- Buyur beyim ,dedi.
- Bir şey söylemedim ,dedim.

Küçük parmağını kulağına soktu. Kaşdı. Çıkarıp parmağına baktı. Belin sapına si-
ler gibi yaptı.

- Hişt hişt! ,dedim.

Yüzünü göğe kaldırdı. Kuşlara baktı. Denize baktı. Donup şüphe ile bana baktı.

- Bu sene enginarlar nasıl? ,dedim.
- İyi değil ,dedi.
- Baklayı ne zaman keseceksin?
- Daha ister, dedi.

(Sait Faik Abasıyanık, Hişt Hişt)

İÇ KONUŞMA (İÇ MONOLOG)

- Kahramanların içsel konuşmalarını aktarmaya dayanan anlatım tekniğidir. İç konuşma tekniğinde, kahramanın duygu ve düşünceleri sesli düşünme şeklinde yansıtılır. Bu anlatım tekniğinde kahraman, karşısında biri varmış gibi kendi kendine konuşur.

Örnek:

- Bu aralar herkesin dediğini yanlış anlıyorum. Neden acaba? Bir huzursuzluğum var desem yok. Sanırım yaşadıklarım insanların görünen yüzü ötesinde başka yüzleri de olduğunu, sözlerinin ardında zihinlerinde dönüp duran başka niyetler olduğunu gösterdi. Ama bunu genellemenin, herkese mal etmenin anlamı yok ki...

İÇ ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ

- Anlatıcı ve onun hâkim bakış açısıyla kurulan, anlatıcının kahramanın zihninden geçenleri okuduğu anlatım tekniğine iç çözümleme denir.

Örnek:

- Durakta beklerken yanındaki kadını fark etti. Onu daha önce bir yerlerde görmüş müydü? Yüzü çok tanıdık geliyordu. Belki gittiği bankada bir memurdu, belki de bir mağazada satış görevlisi. Kim bilir?

BİLİNÇ AKIŞI

- Bu teknikte de iç konuşmada olduğu gibi kişilerin iç dünyaları, zihinlerinden geçirdikleri doğrudan o kişilerin ağzından, kendi kendilerine konuşmaları şeklinde verilir.
- Kahraman anlatıcı ve bakış açısı söz konusudur ancak bilinç akışında iç konuşmadan farklı olarak cümleler arasında mantık ilişkisi zayıftır.
- Daha çok serbest çağrışım yoluyla bir düşünceden bir başka düşünceye atlanır.
- Bu teknikte dış dünyaya ait nesnelere, motiflere bilinçaltını harekete geçiren serbest çağrışım öğeleri olarak işlev görür.
- Bilinç akışı ile iç konuşma tekniği genellikle iç içe kullanılır.

Örnek:

Odadan, karım uyanmasın diye parmaklarımın ucunda çıkıyorum. Salonun penceresinden yağın karı izliyorum. Ankara'daki öğrencilik yıllarımda da üç arkadaşım-la kaldığımın evin penceresinin önüne bir sandalye koyar, dakikalarca karın yağışını izlerdim. Ev arkadaşım Cevdet sataşırđı. " İki şiir yazsan da bu romantikliğin işe yarasa bari." derdi. Sahi, Cevdet ne yapıyordur şimdi? Mezun olduktan sonra birkaç yıl görüştük, sonrasında aramızdaki iletişim koptu gitti. Hayat telaşı dostları koparıyor birbirinden.

GERİYE DÖNÜŞ TEKNİĞİ

- Yazarlar şimdiki zamanda yaşadıklarından eserlerinde şimdiki zaman ağır basar.
- Bu etkiyi azaltmak için geriye dönüş tekniği kullanılır.
- Yazar, anlatımında şimdiki zamandan geçmiş zamana dönüşler yapar.
- Tarihî romanlarda şimdiki zamanla o tarihsel dönemler arasında gidiş geliş olurken bu yöntem kişiler ve olaylar hakkında bilgi verilirken de kullanılabilir.
- Yazar karakterlerin, yerlerin ve olayların geçmişiyle ilgili bilgi vermeyi amaçlar.

PASTİS

→ Bir yazarın dil ve anlatım özelliklerine, düşüncelerine öykünme, o yolda yazma.

PARODİ

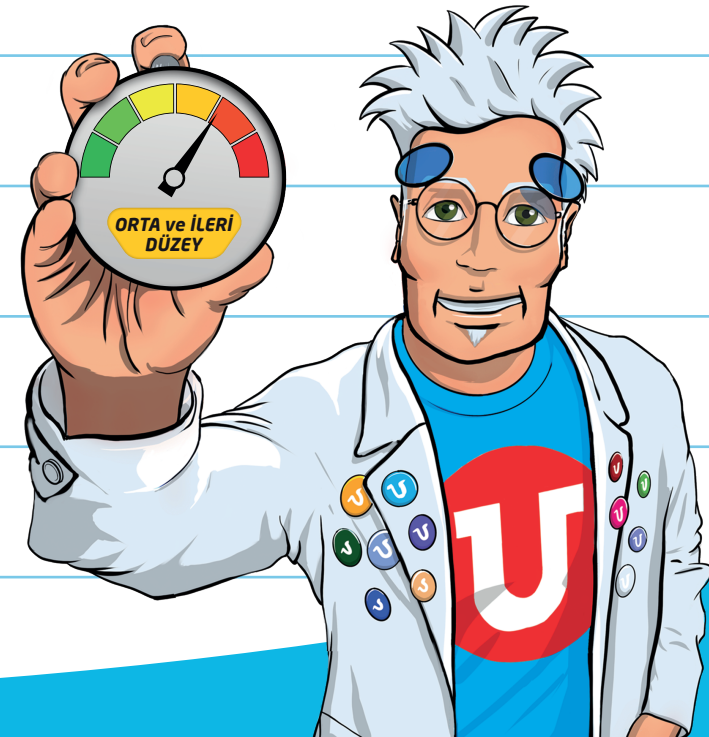
→ Ciddi sayılan bir eserin bir bölümü veya bütünü alaya alarak biçimini bozmadan ona bambaşka bir özellik vererek biçimle öz arasındaki bu ayrılıktan gülünç etki yaratıldığı anlatım tekniğidir.

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi (İsimler)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ (İsimler)

CİNS ADI

ÖZEL AD

SOYUT-SOMUT AD

TEKİL-ÇOĞUL-TOPLULUK ADI

ÇEKİM EKLERİ

TAMLAMALAR

İSİM (AD)

- Varlıkların, duyguların, düşüncelerin, kavramların ve çeşitli durumların karşılığı olarak kullanılan sözcüklere isim (ad) denir.

CİNS ADI (TÜR ADI)

→ Aynı türden olan varlıkların ve kavramların ortak isimleridir.

Örnek:

→ Gül, bir bitki türüdür.

→ Saksıdaki gülün yaprakları dökülmüş.

ÖZEL AD:

- Tek olan, diğer varlıklara benzemeyen varlıkları karşılayan adlardır.
- Bu isimler, varlıklara sonradan verilir.
- Verilen bu isim, özel ismin verildiği kişi veya varlık tanındıktan sonra söz konusu kişi veya varlığı zihnimizde canlandırır ve onunla özdeşleşir. (Özel ad kapsamına giren sözcükler yazım kuralları konusunda ele alınacaktır.)

Örnek:

- Gül, gelecek ay üniversiteden mezun oluyor.

SOMUT AD :

→ Beş duyu organımızdan en az biriyle algılayabildiğimiz varlıklara verilen adlardır.

Örnek:

→ Rüzgâr hafif hafif esiyor, ağaçların yapraklarını okşuyordu.

SOYUT AD:

→ Beş duyu organımızdan en az biriyle de olsa algılayamadığımız kavramlara verilen adlardır.

Örnek:

Sevgi, insanın en çok ihtiyaç duyduğu duygudur.

TEKİL AD, ÇOĞUL AD, TOPLULUK ADI:

→ Tekil ad: Aynı türden varlığın bir tanesini karşılayan isimlerdir.

Örnek:

→ Asker kapıda nöbet tutuyor.

- **Çoğul ad:** Aynı türden olan birden çok varlığı karşılayan isimlerdir.
- Türkçede isimlere çoğul anlam "-lar /-ler" çoğul ekiyle kazandırılır.
- Bu eki alan isimler çoğul isimlerdir.

Örnek:

- Asker kapıda nöbet tutuyor.

→ **Topluluk adı:** Çoğul ekini almadığı hâlde birden çok varlıktan oluşan bir grubu karşılayan isimlerdir.

Örnek:

→ Bir saat sonra ordu harekete geçti.

ÇEKİM EKLERİ:

→ Sözcüklerin türünde ve anlamında köklü değişikliklere yol açmayan eklerdir.

! UYARI :

İSİM VEYA İSİM SOYLU SÖZCÜK + ÇOĞUL EKİ + İYELİK EKİ + DURUM EKİ

→ İsmeye gelen çekim ekleri, sözcüğe genellikle yukarıda belirtilen sırayla gelir.

Örnek:

→ Çocuklarımızdan sevgimizi esirgememeliyiz.

! AÇIKLAMA :

- Şimdi isme ve isim soylu sözcüklere gelen çekim eklerimizi sırasıyla inceleyelim:
- **Çoğul Ekleri:** -ler, -lar
- İsmeye gelerek eklendiği sözcüğün sayıca birden fazla olduğunu belirtir.

Örnek:

- Okul-lar yarın açılıyor.
- Sınav kâğıt-lar-ı toplandı.

! NOT :

→ Çoğul ekleri cümleye farklı anlamlar katabilir.

Örnek:

- Ahmetler akşam yemeğinde bizdeydi. (aile)
- Hafta sonları ailesinin yanına gidiyor.(genelleme)
- Yirmi yaşlarındaki adam arkadaki koltuğa oturdu.(yaklaşıklık)

- **İyelik (Aitlik veya Sahiplik) Ekleri:** İsmeye gelen bu ekler bir varlığın, kavramın kime ait olduğunu anlamamızı sağlar.
- İyelik zamiri olarak da adlandırılır.
- Bir sözcükte iyelik eki varsa o sözcüğe sorduğumuz "KİMİN, NEYİN" sorularına benim, senin vb. şekilde yanıt alabiliriz.
- Sözcüğün başına uygun olan benim, senin vb. sözcükleri getirebiliriz.

Örnek:

- **Eşyalarınızı** masanın üzerine bırakabilirsiniz. (KİMİN eşyaları ? / SİZİN eşyalarınız)
- **Sorularımızı** soralım mı? (KİMİN soruları / BİZİM sorularımız)

Örnek:

- (BENİM) Çantamı sınıfta unuttum. (-m)
- (SENİN) Çantanı sınıfta unuttum.(-n)
- (ONUN) Çantasını sınıfta unuttum.(-ı,-i,-u,-ü)

! NOT : Yukarıdaki örnekte sözcükle iyelik eki arasında bulunan -s sesi kaynaştırma harfidir.

- (BİZİM) Çantamızı sınıfta unuttum. (-mız, -miz, -muz, -müz)
- (SİZİN) Çantanızı sınıfta unuttum. (-nız, -niz, -nuz, - nüz)
- (ONLARIN) Çantalarını sınıfta unuttum. (-ları, -leri)

HAL (DURUM) EKLERİ

→ Hâl ekleri içermeyen bir cümle:

Örnek:

→ Ahmet dün ev okul giderken yol Ali gördü.

→ **Yalın durum:** Sözcüğün hâl eki almamış durumudur.

Örnek:

→ Bugün okul oldukça sakindi.

! NOT :

→ Sözcüğün yalın olması için durum eki almaması gerekir. Bunun dışında kalan ekleri alan sözcükler de yalın durumdadır.

Örnek:

→ Kitaplarımız dün dağıtıldı.

→ Belirtme Durum Eki: -ı, -i, -u, -ü

Örnek:

→ Bankadan çektiği parayı babasına verdi.

→ Kalem arkadaşına verdi.

! NOT :

→ -ı,-i,-u,-ü durum eki ile aynı seslerden oluşan 3. tekil kişi aitlik eki, görevleri dikkate alınmazsa karıştırılabilir.

Örnek:

→ Bardağı kırmış.

(Kimin bardağı?- Bu soruya yanıt alamıyoruz. Bu yüzden durum ekidir.)

→ Bardağı çok güzelmiş.

(Kimin bardağı?- Onun bardağı, yanıt alabildik, iyelik eki)

→ Yönelme (Yaklaşma) Durum Eki: -e,-a

Örnek:

→ Bu ödevi öğretmene vermelisin.

→ Başarıya giden yol zahmetlidir.

→ Bulunma (Kalma)Durum Eki: -de, -da, -te, -ta

Örnek:

→ Çocukluğum bu mahallede geçti.

→ Üniversiteyi Ankara'da okudum.

→ Otoparkta bulunan araçlar için herhangi bir ücret almıyoruz.

→ Ayrılma (Çıkma, Uzaklaşma) Durum Eki: -den, -dan, -ten, -tan

Örnek:

- Bankadan kredi çekmeden bu işi çözemeyiz.
- Ödevini tamamlamak için annesinden yardım istedi.
- İzlediği filmde çok etkilendi.

YAYINLARI

- **Tamlayan Eki:** -(n)ın, -(n)in, (n)-un, -(n)ün,-im
- Belirtili isim tamlamalarının tamlayan kısmına gelen bu ek, ilgi eki olarak da adlandırılır.

Örnek:

- G mleğ-in düğmesi koptu.
- Daha yol-un başındayız, çalışmaya devam edelim.
- Bahçe-n-in kapısı açık kalmış.
- Burada bizim sözümüz geçer.

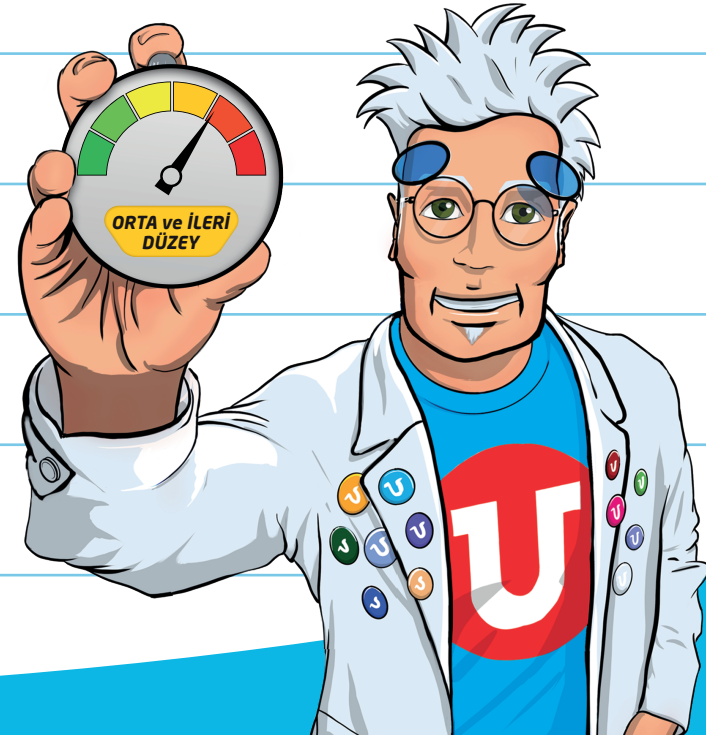
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi

(Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

(Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri)

BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI

NOKTALAMA İŞARETLERİ

BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI

→ Birleşik sözcükler aşağıdaki durumlarda bitişik yazılır:

- Et- ve ol- yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine veya ses türemesine uğrayan birleşik sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ emretmek ,kaybolmak, affetmek, reddetmek

! NOT :

- Bu sözcükler ses düşmesi veya türemesi olmazsa ayrı yazılır.

Örnek:

→ telefon etmek, memnun olmak, fark etmek, terk etmek

- Sözcüklerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında benzetme yoluyla anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ aslanağzı, tavukgöğsü, denizyıldızı

- -a, -e, -ı, -i, -u, -ü zarf-fil ekleriyle bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek, görmek ve yazmak filleriyle oluşan birleşik fiiller bitişik yazılır:

Örnek:

→ düşünebilmek, uyuyakalmak; gidedurmak, çıkagelmek, düşeyazmak, alıvermek, düşmeyegör

- Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ çekyat, kapkaç, örtbas, yapboz

- Birinci ya da ikinci sözcüğü ya da her iki sözcüğü türünü kaybetmiş sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ barışsever, gecekondü, okuryazar, uyurgezer

- Somut olarak yer bildirmeyen alt, üst ve üzeri sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı (gözetim), akşamüstü,, ayaküzeri, gerçeküstü,, olağanüstü, öğleüstü, suçüstü

! NOT :

- Somut olarak yer belirten alt, üst ve üzeri sözleriyle oluşturulan birleşik sözcükler ve terimler ayrı yazılır:

Örnek:

→ deri altı, su altı, toprak altı, yer altı (yüzey), böbrek üstü bezi

- Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik sözcükler ve terimler ayrı yazılır:

Örnek:

→ alt yazı, üst kat, ön söz, ön yargı, art niyet

- Ara yönleri belirten sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu

- Baş sözcüğüyle oluşturulan sıfat tamlamaları:

Örnek:

→ başbakan, başhemşire, başöğretmen

- Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki başı sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları:

Örnek:

→ aşçıbaşı, binbaşı, ustabaşı

- Ev sözcüğüyle kurulan birleşik sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ basımevi, doğumevi, gözlemevi, huzurevi, orduevi

- Hane, name, zade sözcükleriyle oluşturulan birleşik sözcükler bitişik yazılır:

Örnek:

→ çayhane, dersane, kiraathane

! NOT :

- “hane” sözcüğü geçen “postane, hastane, pastane, eczane” sözcüklerinin “h” harfi kullanılmadan yazımı doğrudur.

Ayrı Yazılan Birleşik Sözcükler

- Etmek, edilmek, eylemek, kılmak, kılınmak, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller herhangi bir ses düşmesine veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır:

Örnek:

→ terk etmek, fayırt etmek, sağ olmak, var olmak

- Birleşme sırasında sözcüklerden hiçbiri veya ikinci sözcüğü anlam değişikliğine uğramayan birleşik sözcükler ayrı yazılır.

Örnek:

→ köpek balığı, deve kuşu, ağustos böceği, çörek otu, kuru üzüm, yarı küre, su küre, çiçek yağı, maden suyu, kuyruklu yıldız; gök taşı, dil bilgisi

! NOT :

- zeytinyağı ve yeşilzeytin bitişik yazılır.
- Yer adlarında kullanılan batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, orta, yukarı, i, yakın, uzak sözcükleri ayrı yazılır:

örnek:

→ Orta Doğu, Yakın Doğu, Uzak Doğu

- Dış, iç, sıra sözleriyle oluşturulan birleşik sözcükler ve terimler ayrı yazılır:

örnek:

→ kanun dışı, olağan dışı, yasa dışı; ceviz içi, hafta içi, yurt içi

YAZIMINA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN BİRLEŞİK SÖZCÜKLER

- “Şey” daima ayrı yazılır: Bir şey, her şey vb.
- “Birçok” bitişik, “pek çok” ayrı yazılır.
- “Bir ve takım” sözcükleri “bazı” anlamına gelirse bitişik, bir sözcüğü sayı belirtirse ayrı yazılır:
- Birtakım insanlar / Bir takım koltuk
- “Her bir” ayrı, “hiçbir” bitişik yazılır.
- “Herhangi bir” sözcüğünde “bir” ayrı yazılır.
- “art arda”, “peş peşe” gibi ikilemeler ayrı yazılır.
- “Kuru yemiş” sözcüğü ayrı yazılır.
- “Göz yaşı” sözcüğü ayrı yazılır.
- “Hava yolu, kara yolu, demir yolu” sözcükleri ayrı yazılır.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

VİRGÜL

- Birbiri ardınca sıralanan eş görevli sözcük ve sözcük gruplarının arasına konur:

Örnek:

→ Matematik, edebiyat, coğrafya ve biyoloji derslerini seviyorum.

- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Örnek:

- Bir varmış, bir yokmuş.
- Umduk, bekledik, düşündük.

- Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan öğeleri belirtmek için konur:

Örnek:

- Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi, koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti.

- Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için konur:

Örnek:

→ Şimdi, efendiler, müsaade buyurursanız, size bir soru sorayım.

(Mustafa Kemal Atatürk)

- Tırnak içinde olmayan aktarma cümlelerinden sonra konur:

Örnek:

→ Datça'ya yarın gideceğim, dedi.

- Konuşma çizgisinden önce konur:

Örnek:

Bahçe kapısını açtı. Sermet Bey'e,

– Bu anahtar köşkü de açar, dedi.

- Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette gibi sözcüklerden sonra konur:

Örnek:

→ Haydi, geç kalıyoruz.

→ Evet, onu ben aradım.

- Bir sözcüğün, kendisinden sonra gelen sözcük veya sözcük gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır:

Örnek:

→ O, kapıdan girdi.

- Hitap için kullanılan sözcüklerden sonra konur:

Örnek:

→ Efendiler, bilirsiniz ki hayat demek, mücadele, müsademe demektir.

(Mustafa Kemal Atatürk)

- Özne olarak kullanıldıklarında bu, Şu, o zamirlerinden sonra konur:

Örnek:

→ Bu, benim gibi yazarlar için hiç kolay olmaz.

→ O, eski defterleri çoktan kapatmış, Osmanlıya kucağını açmıştı.

VİRGÜLÜN KULLANILMAMASI GEREKEN YERLER:

- Metin içinde ve, veya, yahut, çünkü, fakat gibi bağlaçlardan önce de sonra da virgül konmaz:

Örnek:

- Okula geç kaldım çünkü otobüsü kaçırdım.
- Seninle görüşmek isterim ancak akşama müsaitim.

- Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgöl konmaz:

Örnek:

- Hem gider hem ağlar.
- Ne kızı verir ne dünürü küstürür.

- Cümlede da / de bağlacından sonra virgöl konmaz:

Örnek:

- Cevdet bizimle gelmek istiyordu ancak onun da işi çıkmış.

- Metin içinde zarf- fiilden sonra virgöl konmaz.

Örnek:

→ Bugün erken saatlerde yola çıkıp öğleye kadar İstanbul'a varmayı planlıyoruz.

! NOT :

- Metin içinde art arda gelen zarf fil- eki almış kelimelerden sonra konur:

Örnek:

→ Ancak yemekte bir karara varıp, arkadaşına dikkatli dikkatli bakarak konuştu.

- Şart ekinden (-se, -sa) sonra virgöl konmaz:

Örnek:

→ Tenha köşelerde konuşurken yanlarına biri gelecek olursa hemen susuyorlardı.

Noktalı Virgöl (;)

- Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:

Örnek:

→ Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.

- Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Örnek:

→ Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.

- İki den fazla eş değer ögeler arasında virgöl bulunan cümlelerde öznen den sonra noktalı virgöl konabilir:

Örnek:

→ Yeni usul şiirimiz; zevksiz, köksüz, acemice görünüyordu.

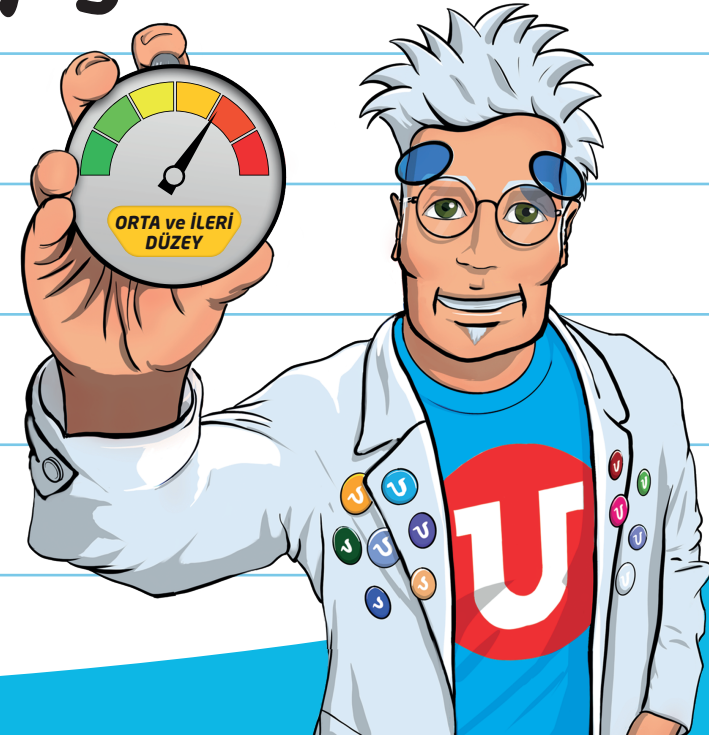
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

*(Nazım Birimi, Nazım Biçimi, Nazım Türü,
Söyleyici ve Okuyucu, Mahlas ve Tapşırma)*

FATMA GÜL ÖRS

OKUMA (Nazım Birimi, Nazım Biçimi, Nazım Türü, Söyleyici ve Okuyucu, Mahlas ve Tapşırma)

NAZIM BİRİMİ

NAZIM BİÇİMİ

NAZIM TÜRÜ

SÖYLEYİCİ VE OKUYUCU

MAHLAS

TAPŞIRMA

NAZIM BİRİMİ

→ Şiirin bütünü oluşturarak dizelerin kümeleniş biçimine nazım birimi denir. Nazım birimi, dize gruplarında bulunan dize sayısına göre adlandırılır. Şiirin nazım şeklinin belirlenmesinde kullanılan ölçütlerden biridir. Nazım birimleri şunlardır:

DİZE (MISRA)

→ Şiirdeki her bir satırdır. Dize, en küçük nazım birimidir. Bir şiirin parçası olabileceği gibi kendi içinde bağımsız bir bütün de olabilir:

Örnek:

1. Uzun ince bir yoldayım
2. Gidiyorum gündüz gece

(Âşık Veysel)

BEYİT

→ İki dizeden oluşan ve anlam bütünlüğü taşıyan bölümlerdir. Divan edebiyatında yaygın olarak kullanılan nazım birimidir:

Örnek:

Zil, şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı...

Şevk akşamında Endülüs üç def'a kırmızı...

(Yahya Kemal, Endülüs'te Raks)

DÖRTLÜK

→ Dört dizeden oluşan ve anlam bütünlüğü taşıyan bölümlerdir.

Örnek:

Hey on beşli on beşli

Tokat yolları taşlı

On beşliler gidiyor

Kızların gözü yaşlı

BENT

→ Şiirde üç veya daha fazla dizeden oluşan ve anlam bütünlüğü taşıyan bölümlerdir.

Örnek:

Anam anam aşam dedim aşamadım dağları,

Dumanlı dağlar.

Param yoktur satın alam dağları,

Dumanlı dağlar belalı dağlar,

Bir gelin ağlar.

Al mendilim sende kalsın,

Ben muradım almadım,

Mendilim murad alsın.

NAZIM BIÇİMİ

→ Şiirin nazım birimi, ölçüsü ve uyak örgüsüne göre kazandığı biçimsel özelliklerin genel adıdır. Türk edebiyatında üç başlık altında incelenir:

→ Halk Şiiri

a. Anonim Halk Şiiri : Mâni, Türkü

b. Âşık Tarzı Halk Şiiri : Koşma, Semai, Varsağı, Destan

c. Aruz Ölçüsüyle Yazılan Halk Şiiri : Divan, Kalenderi, Semai, Selis, Satranç, Vezniâhar

→ Divan Şiiri

a. Beyitlerle Kurulanlar: Gazel, Kaside, Mesnevi, Kıt'a, Müstezat

b. Bentlerle Kurulanlar: Tuyuğ, Rubai, Murabba, Şarkı, Muhammes, Terkibibent, Terciibent

c. Batı Etkisindeki Türk Şiiri: Sone, Terzarima, Triyole, Balat, Serbest nazım

NAZIM TÜRÜ

- Bir şiirin işlediği konuya göre aldığı isimdir. Şiirin nazım biçimi belirlenirken şekline ait özellikler (nazım birimi, kafiye düzeni, ölçü vb.), nazım türü belirlenirken içerik (konu, tema vb.) esas alınır.

Türk Şiirinde Kullanılan Nazım Türleri:

- İslamiyet Öncesi Türk Şiiri: Sagu, Koşuk, Destan
- Halk Şiiri:
- Âşık Tarzı Halk Şiiri: Güzelleme, Koçaklama, Taşlama, Ağıt
  - Anonim Halk Şiiri: Ninni, Ağıt
  - Dinî-Tasavvufi Halk Şiiri: İlahi, Nefes, Deme, Nutuk, Şathiye, Devriye
- 3. Divan Şiiri: Tevhit, Münacaat, Naat, Mersiye, Methiye, Hicviye, Fahriye

MAHLAS

→ Divan şairlerinin şiirlerinde kullandığı takma addır. Şairler, mahlaslarını genellikle son beyitte söyler.

Örnek:

Baki sıfat verdin elem ettin gözüm yaşını yem
Kıldın garik-i bahr-ı gam deryalara saldın beni

TAPŞIRMA

→ Halk şiirinde âşıkların mahlas almalarına, adlarını veya mahlaslarını kullanmalarına verilen addır. Ozanlar, genellikle son dördlükte adlarını veya mahlaslarını kullanır.

Örnek:

Dadaloğlu'm birgün kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koçyiğitler yere serilir
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir

TEMA

- Şiirde dile getirilen duygu, düşünce ve hayale tema denir. Şiir bir düşünce yazısı olmadığı için "tema" sözcüğüyle daha çok eserde dile getirilen duygu ve hayal kastetilmektedir.

Örnek:

I.

Seviyorum seni

Ekmeği tuza banıp yer gibi

Geceleyin ateşler içinde uyanarak

Ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi

(Nazım Hikmet)

II.

Uçun kuşlar uçun doğduğum yere

Şimdi dağlarımda mor sümbül vardır

Ormanlar koynunda bir serin dere

Dikenler içinde sarı gül vardır

(Rıza Tevfik Bölükbaşı)

ŞİİR VE ZİHNİYET

- Şairin Şiirini yazdığı dönemde hâkim olan düşünce sistemine zihniyet denir.
- Her Şair az çok dönemdeki zihni yapıdan etkilenir ve bunu eserlerine yansıtır.
- Bu bakımdan Şiirin yazıldığı dönemdeki kültürün, insanlar arasındaki iliŐkilerin, sosyal ve siyasal olayların, inanç sisteminin, sürdürülen yaşam biçiminin, dönem sanat zevkinin, geleneğin vb. Şiir üzerinde etkisi vardır.

Örnek:

Hakkınız var, güzel değildir ihtimal
Mübalağa sanatı kadar
Varşova'da ölmesi on bin kişinin
Ve benzememesi
Bir motörlü kıtanın bir karanfile,
"Yarin dudağından getirilmiş"
(Orhan Veli Kanık)

ŞİİR VE GELENEK

- Türk Şiirinde Şiir geleneği, Őiirlerin yazıldığı biçim özelliklerine göre sınıflandırılmasıdır.
- Őiirlerin bu geleceğe bağlı olması için illa o dönemde yazılması gerekmez.
- Kimi ortak nitelikleri taŐıyorsa bu gelenek doğrultusunda yazıldığı kabul edilir.
- Genel zellikleri dikkate alındığında Şiirler ę gelenek başlığı altında incelenir:
- Halk Şiiri Geleneği
- Divan Şiiri Geleneği
- Modern Şiir Geleneği

Halk Şiiri Geleneği:

- Dörtlüklerle oluşturulur.
- Hece ölçüsüyle yazılır.
- Dili sadedir, yabancı sözcüklere pek yer verilmez.
- Sanatlı söyleyişler divan şiirine kıyasla oldukça azdır.
- Şiirler, kafiye ve rediften yararlanılarak oluşturulur.

Örnek:

İşte gidiyorum çeşmi siyahım
Önümüze dağlar sıralansa da
Sermayem derdimdir servetim ahım
Karardıkça bahtım karalansa da

Haydi dolaşalım yüce dağlarda
Dost beni bıraktı ah ile zarda
Ötmek istiyorum viran bağlarda
Ayağıma cennet kiralansa da

...

(Âşık Mahzuni Şerif)

Divan Şiiri Geleneği:

- Çoğunlukla beyitlerle oluşturulur.
- Aruz ölçüsüyle yazılır.
- Dili ağırdır yani Arapça ve Farsça szük ve tamlamalara çokça yer verilir.
- Söz sanatları yoğun biçimde yer tutar.
- Kafiye ve rediften yararlanılarak oluşturulur.

UZMANLARIN
YAYINLARI

Örnek:

Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana
Mey süzölmüş şîşeden ruhsar-ı âl olmuş sana

Bûy-i gül taktîr olunmuş nâzın işlenmiş ucu
Biri olmuş hoy birisi dest-mâl olmuş sana

...

(Nedim)

Modern Şir Geleneği:

- Serbest lyle oluşturulur.
- Nazım birimi yoktur yani dörtlük veya beyit vb. dize öbekleri söz konusu değildir.
- Dili sadedir.
- Söz sanatlarına yer verilmekle beraber bu yer veriŐ divan edebiyatındaki yoğunluğa sahip değildir.
- Kafiye ve redif düzenli olarak kullanılmaz.

Örnek:

APARTMAN

Dün iki katlıdı,

Bugün üç katlı

Derken

Dört katlı, beş katlı, altı katlı

Yükseliyor efendim yükseliyor,

Memleket yükseliyor.

(Melih Cevdet Anday)

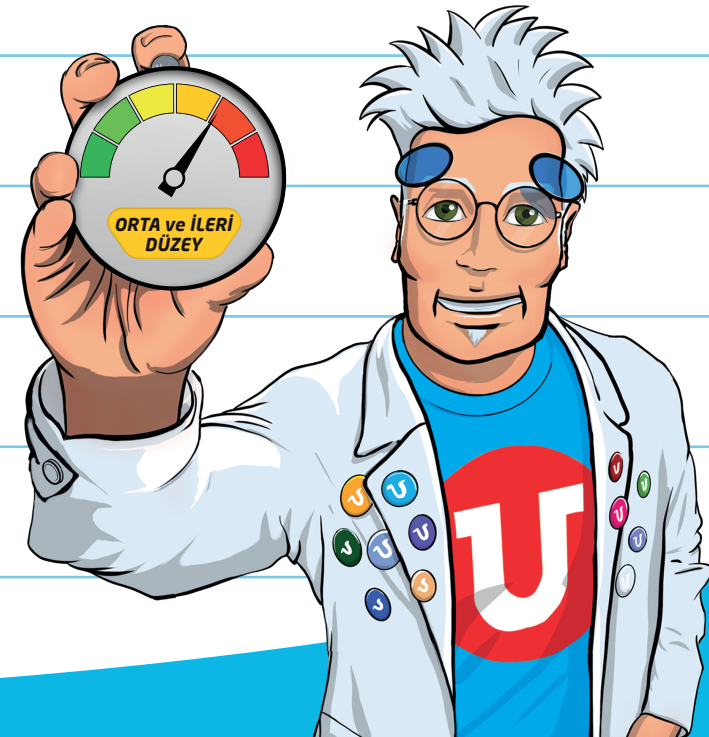

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma (Ölçme, Redif, Uyak)

FATMA GÜL ÖRS

ÖLÇÜ / REDİF / UYAK

Ölçü

Redif

Uyak

ÖLÇÜ (VEZİN)

Türk şiirinde üç tür ölçü kullanılmıştır: hece ölçüsü, aruz ölçüsü, serbest ölçü.

a. Hece Ölçüsü: Dizelerdeki hece sayılarının eşitliğine dayanan ölçüdür. Türk şiirinde İslamiyet öncesi dönemlerden beri kullanılagelen millî ölçüdür.

Durak: Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde ölçü kalıpları içindeki durma yerleridir. Durak kısımlarında kelimeler bölünmez.

Şiirler ölçüye göre genellikle şu şekilde duraklara ayrılır:

+3 (7'li), 4+4 (8'li), 5+3 (8'li); 4+4+3 (11'li), 6+5 (11'li); 7+7 (14'lü).

Yaygın olarak kullanılan durak çeşitleri:

4 + 3 duraklı = 7'li ölçü

4 + 4 duraklı = 8'li ölçü

5+3= 8'li ölçü

4+4+3= 11'li
ölçü

6 + 5 = 11'li ölçü

6 + 6 = 12'li ölçü

7+7= 14'lü ölçü

Örnek:

I.

Dere boyu saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yârime gül demem
Gülün ömrü az olur

II.

Ben yürürem yane yane
Aşk boyadı beni kane
Ne akilem ne divane
Gel gör beni aşk neyledi

III.

Kapında yayılır koyunla kuzu
Yerin çiçeğisin, göğün yıldızı
Emrah bir gedadır, sen beyin kızı
Söyle sırma tellim, kimin yârisin

IV.

Bir sonbahar akşamı sahillerdeyim
Gamlı bir heykel gibi kayalarda ben
Dağınık saçlarımdan pervasız esen
Rüzgârların elinde kırık bir neyim

B. Aruz Ölçüsü:

- Dizelerdeki hecelerin açık (kısa) ve kapalı (uzun) oluşlarına dayanan ölçü türüdür.
- Ünlü ile biten heceler açık olup (●) ile gösterilir.
- Ünsüzle veya uzun ünlüyle biten heceler ise kapalı olup (—) ile gösterilir.
- Son hece daima kapalı kabul edilir.

Aruz ölçüsü, Arap edebiyatında doğmuş; oradan İran edebiyatına, İran edebiyatından da Türk edebiyatına geçmiştir. Divan, Servetifünun ve Fecriati şiirinde aruz ölçüsü kullanılmıştır. Tanzimat şiirinde ağırlıklı olarak kullanılan aruz, Cumhuriyet Dönemi'nde çok az sayıda örnekte karşımıza çıkmaktadır.

Açık hece:

O nu ka ba sa ba bi ri a ra dı.

Kapalı hece:

Sen den bı k tım ar tık.

Örnek:

Âkıbet gönlüm esîr ettin gîsûlarla sen

Her ne câdûsun ki âteş bağladın mûlarla sen

Serbest Ölçü: Herhangi bir ölçü söz konusu değildir. Bu tür şiirlerde ahenk, sözcüklerin anlamı ve söyleyişle sağlanır.

Ben de

Ne çok anlatacaklarınız var
Birbirinize nişanlılar!

Ben de bir zamanlar sizin kadar mesuttum,
Ben de şu parkın sıralarında oturdum,
Ümit ettim, hayal kurdum.

Ziya Osman Saba

UYAK (KAFİYE)

Kafiye Şeması (Uyak Düzeni):

a) Düz Uyak: aaaa- bbbb veya aaab- cccb veya aaba- ccca

Hiç anılmaz olmuş atalar adı
Beşikte bırakmış ana evladı
Kırılmış yetimin kolu kanadı
Zulüm pençesinden aman kalmamış

b) Çapraz Uyak: abab- cdcd

Sokaktayım kimsesiz bir sokak ortasında
Yürüyorum arkama bakmadan yürüyorum
Yolumun karanlığa saplanan noktasında
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum

c) Sarmal Uyak: abba- cddc

En son Bektaş Ağa çöktü diz üstü
Titrek elleriyle gererken yayı
Her yandan bir merak sardı alayı
Ok uçtu,hedefin kalbine düştü

d) Mani Tipi Uyak: aaaxa şeklinde uyaklanır.

Dağlarda kar kalmadı

Gözlerde fer kalmadı

Daha yazacak idim

Kağıtta yer kalmadı

e) Örüşük Uyak: aba- bcb- cdc- e

UYAK VE REDİF ÇEŞİTLERİ

Redif ve Çeşitleri:

Redif: Mısra sonlarında yazılışları, okunuşları, anlamları ve görevleri aynı olan eklerin, kelime ve kelime gruplarının tekrar edilmesine "redif" denir.

Örnek:

a) Ek Halindeki Redifler: Eş görevli eklerin tekrarlanmasıyla oluşan rediflerdir

Örnek:

Susuz değirmenlerin ne ile döner çarkı
Kerem etmeyen beyin fakirden nedir farkı
Güvenim yok haftalara günlere
Zamanın tespihi saçıldı yere

b) Sözcük tipi redif: Aynı anlamdaki kelimelerin tekrarlanmasıyla meydana gelen rediflerdir.

Örnek:

I.

Doğru söylerim halk razı değil

Eğri söylerim Hak razı değil.

II.

Zannetme ki şöyle böyle bir söz

Gel sen dahi söyle böyle bir söz

Not

Hem ek hem sözcük tipi rediflerin bir arada bulunduğu örnekler

I.

Elimi beş yerinden, dağladı beş parmağın,
Bağrımda yanmadık bir yer bırakmadan git !
Bir yarın göçtüğünü, çöktüğünü bir dağın
Görmemek istiyorsan, ardına bakmadan git!

YAYINLARI

Uyak ve Çeşitleri:

Uyak (Kafiye): Mısra sonlarındaki yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları ve görevleri farklı kelimelerin, eklerin benzerliğine kafiye denir.

a. Yarım Uyak: Tek ses benzerliğine dayanır.

Örnek:

I.

Ben çektiğim kimler çeker

Gözlerim kanlı yaş döker

Bulanık bulanık akar

Dağlarım seliyim şimdi

Örnek:

Üstümüzden gelen boran kış gibi
Şahin pençesinde yavru kuş gibi
Seher sabahında rüya düş gibi
Çağırta bağırta aldı dert beni

Can kafeste durmaz uçar
Dünya bir han, konan göçer
Ay dolanır yıllar geçer
Dostlar beni hatırlasın

b. Tam uyak: İki ses benzerliğine dayalı uyak çeşididir.

Örnek:

I.

Batan gün kana benziyor

Yaralı cana benziyor

Âh ediyor bir gül için

Şu bülbül bana benziyor

II.

Yollarda kalan gözlerimin nûrunu yordum

Kimdir o, nasıldır diye yollara sordum

III.

Sen miydin o afet ki dedim, bezm-i ezelde
Bir kanlı gül ağzında ve mey kasesi elde,
Bir sofrada içtik, ikimiz aynı emelde,
Karşımda uyanmış gibi bir baktı sarardı.

c. **Zengin Uyak:** Üç veya daha fazla ses benzerliğine dayanan uyak çeşididir.

Örnek:

I.

Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk,
Soğuk bir mart sabahı.. Buz tutuyor her soluk

II.

Baygın bir ihtizaz ile bi-huş akar dere
Sahillerinde ocuklar uzanmış emenlere

III.

Miskin Yunus biareyim
Baştan ayağa yareyim
Dost ilinden avareyim
Gel gör beni aşk neyledi

d. Tunç Uyak: Uyak oluşturan sözcüklerden birinin, diğer mısradaki sözcüğün içinde geçmesidir. İki ya da daha fazla ses benzerliğinden oluşabilir.

Örnek:

I.
Fikrim bir hulyaya bazı dalar da
Düşünür, derim ki: "Bu odalarda
Kim bilir kaç kişi oturmuş yatmış."

II.
Ay asar kandilini
Suya sarkan dilini.

III.

Kimi solgun, sarışın; kimi ak, kimi kara;
Kiminin arkasından görünüyor Ankara.

IV.

N'oldu sana, yeşil panjurun indi
Karanlık akşamlara döndü ikindi

V.

İlk sevgiye benzer ilk acı, ilk ayrılık
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık

YAYINLARI

e. Cinaslı Uyak: Aynı sesi paylaşan yani sestem sözcüklerin uyak oluşturmastır.

I.

Niçin kondun a bülbül

Kapımdaki asmaya

Ben yarimden vazgeçmem

Götürseler asmaya

II.

Bilmem ki yaz mı gelmiş

Niçin açmış gül erken

Aklımı kayıp ettim

Nazlı yarim gülerken

YAYINLARI

III.

Ben sana bülbül, bana sen glen ol
Ko beni ağlayayım, sen gl Ően ol

IV.

KararmıŐ kara gözler
Dermanım kara gözler
Gemim deryada kaldı
Yelkenim kara gözler

YAYINLARI

İç Uyak: Dize içindeki bir sözcüğün, dize sonundaki sözcükle kafiye oluşturmasıdır.

Örnek:

Ey dost bu viran gönlüme hâli perişan gönlüme
Hicrine giryan gönlüme gel eyle derman bu gece

Seci: Düz yazıdaki uyaktır. Divan edebiyatı süslü nesrinde, bazı atasözü ve mensur şiirlerde görülür.

Örnek:

Kabul senden, ret senden. İlahi şifa senden, dert senden. İlahi! Gönlüm oduna her ne yaktınsa o tüter. İlahi! Vücudum bağına her ne diktinse o biter.

Diğer Ahenk Unsurları:

Aliterasyon: Dizelerde aynı ünsüzlerin tekrarlanmasıdır.

Örnek:

İzmir'in denizi kız, kızı deniz
Sokakları hem kız hem deniz kokar

Asonans: Dizelerde aynı ünlülerin tekrarlanmasıdır.

Örnek:

Neysen sen, nefessen, n'eylersin neyi

Neyzensen, nefessen, n'eylersin neyi

Nakarat: Şiiri oluşturan bölümlerin (üçlük, dörtlük vb.) her birinin sonunda aynen tekrarlanan dizelerdir.

Örnek:

Uzun ince bir yoldayım

Gidiyorum gündüz gece

Bilmiyorum ne haldeyim

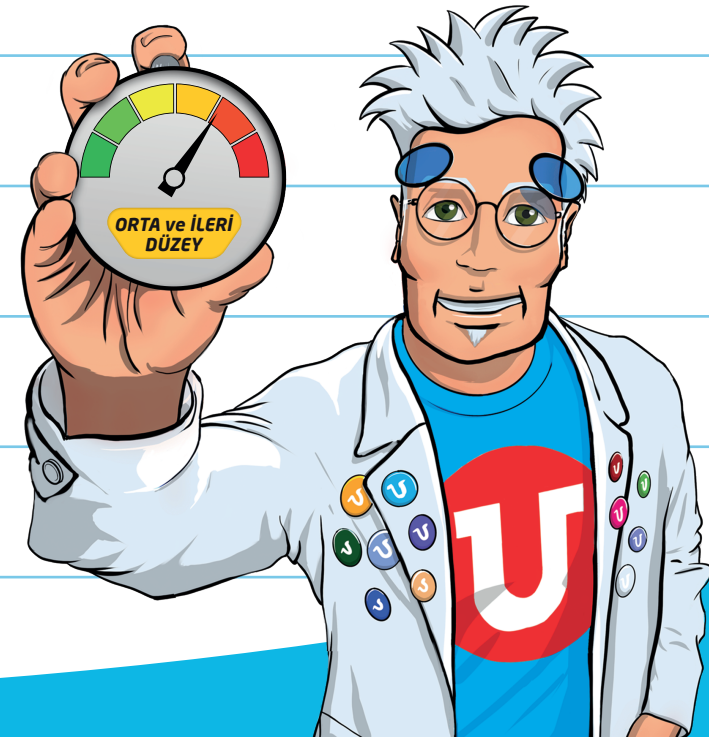
Gidiyorum gündüz gece

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

(Manzume ve Şiir Ayrımı, Şiirde Konu
ve Tema, Şiir Türleri)

MANZUME VE ŞİR AYRIMI

Manzume ve Şir Ayrımı

Őirde Konu ve Tema

Őir Tűrleri

MANZUME VE ŞİR AYRIMI

- Dilde biri nazım (Şir), diğeri nesir (düz yazı) olmak üzere iki anlatım yolu vardır.
- Manzum, "nazımla yazılmış, Şir biçiminde" anlamındadır. Manzum eser dendiğinde, nazımla yazılmış eser anlaşılır. Nazım yoluyla yazılmış esere manzume denir.
- Buna göre her Şir nazımdır ama her nazım Şir değildir.
- Çünkü bir sözün Şir sayılabilmesi için nazımla yazılması yetmez. Manzumelerin sanat değeri taşıyanlarına "Şir" denir.
- Günümüzde manzume sözcüğü, nazımla yazılmış ancak imge ve sanat değeri taşımayan dil ürünleri için kullanılmaktadır.

Manzume ile Şiir Arasındaki Farklar:

MANZUME

Olay örgüsü vardır.
Öğretici özellik taşır.
Anlatma ve gösterme ön plandadır.
Gerçek anlam yönünden zengindir.
Söyleyiş güzelliği, sanat kaygısı yoktur.
Estetik boyutu olmayan nazım parçalarıdır.
Anlatılanlar düzyazıyla ifade edilebilir.
Edebî sanatlara fazla yer verilmez.

ŞİİR

Olay yoktur, duygu ve çağrışım vardır.
Öğretici yönü değil, sanat değeri ön plandadır.
Bireysellik, duygu ve çağrışım ön plandadır.
Mecaz anlam yönünden zengindir. Çok anlamlılık esastır.
Sanat kaygısı vardır; imge ve çağrışım önemlidir.
Estetik boyutu ön plandadır.
Düzyazıya çevrildiğinde anlam kaybı çok olur.
Edebî sanatlar geniş yer tutar.

Örnek:

MANZUME

HORUZ İLE TILKI

Görmüş geçirmiş, anasının gözü bir horoz
Tünemiş bir ağacın dalına.

Kurnaz tilki, sesini yumuşatarak, ona

Dedi ki: "Kardeşçiğim, artık dostuz;

Barış oldu hayvanlar arasında.

Müjde getirdim sana, in de bir öpüşelim;

Ama Allah aşkına oyalanma;

Çünkü bilirsin ya, başımdan aşkım işlerim.

Oysaki siz serbestsiniz daima,

İşleri düşünemeyebilirsiniz;

Hem artık size yardım da ederiz.

Örnek:

ŞiiR

SERENAD

Yeşil pencereden bir gül at bana,
Işıklarla dolsun kalbimin içi.
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak
Ben aşkımla bahar getirdim sana;
Tozlu yollarından geçtiğim uzak
İklimden şarkılar getirdim sana.

...

(Ahmet Muhip Dıranas)

Hatırlatma

Tema: Şiirde dile getirilen duygu, düşünce ve hayale tema denir. Şiir bir düşünce yazısı olmadığı için "tema" sözcüğüyle daha çok esrede dile getirilen duygu ve hayal kastetilmektedir.

AÇSAM RÜZGÂRA

Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş
Mavilerde sefer etmek!
Bir sahilden çözüüp gitmek
Düşünceler gibi başıboş.
Açsam rüzgara yelkenimi;
Dolaşsam ben de deniz deniz
Ve bir sabah vakti, kimsesiz
Bir limanda bulsam kendimi.

(Orhan Veli Kanık)

ŞİİR TÜRLERİ

Lirik Şiir: Aşk, tabiat, özlem, gurbet, vatan, din, ölüm gibi konularda duyguların dile getirildiği, coşkulu bir anlatımın kullanıldığı şiiirlerdir.

Örnek:

KARADUT

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebalimsin.

... (Bedri Rahmi Eyüboğlu)

Epik Şiir: Savaş ve kahramanlık konularını coşkulu bir anlatımla işleyen şiirlerdir.
Destanlar epik şiir türündedir.

Örnek:

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın,
Bu toprak, bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın,
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Bu ıssız, gölgesiz yolun sonunda,
Gördüğün bu tepeler, Anadolu'nda,
İstiklal uğrunda, namus yolunda,
Can veren Mehmed'in yattığı yerdir

...

(Necmettin Halil Onan)

Satirik Şiir: Kişilerin ve toplumun aksayan yönlerini eleştirel şekilde ele alan şiirlerdir. Kişi, olay ya da durumlar; iğneleyici sözlerle, alaylı ifadelerle eleştirilir. Satirik şiir; halk edebiyatında taşlama, divan edebiyatında hicviye (hiciv), Batı etkisindeki Türk edebiyatında ise yergi adını almıştır.

Örnek:

Âlemde bir devir dönüyor amma
Devr-i İngiliz mi Frenk mi bilmem
Halli kolay değil, pek güç muamma
Zâlim zulmü göğe direk mi bilmem
... (Âşık Seyrani)

Didaktik Şiir: Bir düşünceyi aktarmak veya belli bir konuda öğüt, bilgi, ders vermek amacıyla öğretici nitelikte yazılan şiir türüdür.

Örnek:

Kulak ver sözüme, dinle vatandaş
Uyma lâklak edip gülüşenlere.
Seni meşgul eder, işinden eğler,
Karışır tembel perişanlara.

Adım at ileri, geriye bakma,
Bir sağlam iş tut da elden bırakma,
Saçma sapan sözler hep delip takma
Allah'ın yardımı çalışanlara.

(Âşık Veysel)

Pastoral Şiir: Tabiat güzelliklerini, kır ve çoban hayatını anlatan şiir türüdür.

Örnek:

BİNGÖL ÇOBANLARI

Daha deniz görmemiş bir çoban çocuğuyum.

Bu dağların en eski âşinasıdır soyum,

Bekçileri gibiyiz ebenced buraların.

Bu تنها derelerin, bu vahşi kayaların

Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi,

Her gün aynı pınardan doldurur destimizi

Kırlara açılırız çingiraklarımızla...

...

(Kemalettin Kamu)

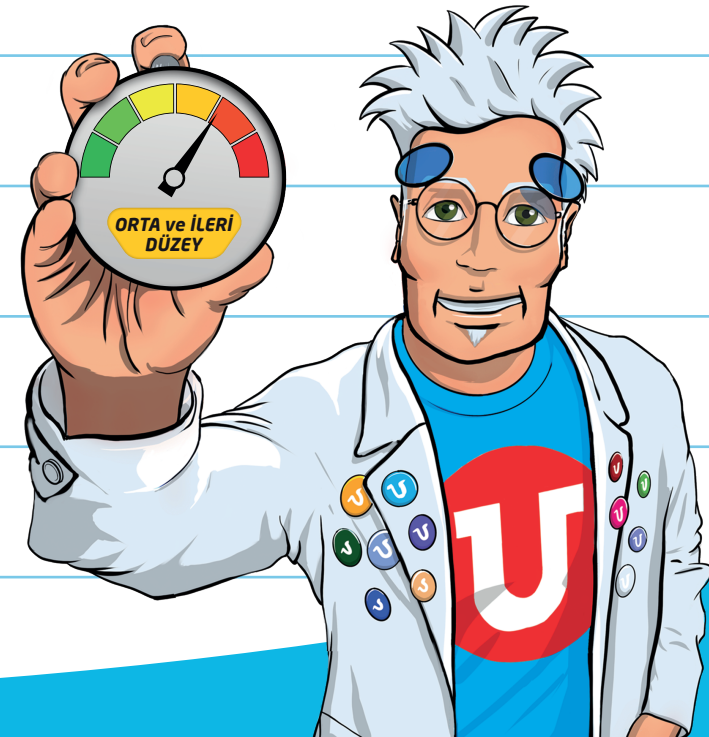

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma
(Edebî Sanatlar, İmge)

FATMA GÜL ÖRS

EDEBİ SANATLAR / İMGE

Edebi Sanatlar

İmge

EDEBİ SANATLAR

→ Edebiyatta anlatımı zenginleştirmek, renklendirmek ve daha çarpıcı bir duruma getirmek için temelde benzetme esasına dayalı, söz ve anlama bağlı anlatım inceliği ve özelliğidir. Edebî metinlerin sanatsal niteliklerinin anlaşılmasında edebî sanatların önemli bir yeri vardır. Teşbih, istiare, mecazımürsel, teşhis, in-tak, tenasüp, tezat, telmih, hüsnütalil, tecahüliarîf, kinaye, tevriye, tariz, irsali-mesel ve mübalağa başlıca edebî sanatlardır.

1. TEŞBİH (BENZETME): Aralarında benzerlik ilgisi kurulan varlık veya kavramlardan nitelikçe zayıf olanın, kuvvetli olana benzetilerek anlatılmasıdır.

Teşbihin dört ögesi vardır:

Benzeyen: Özellikçe zayıf olandır.

Kendisine benzetilen: Özellikçe güçlü olandır.

Benzetme yönü: Aktarılan özelliktir.

Benzetme edatı: Gibi, kadar, sanki vb. kelimelerdir.

“Benzeyen” ve “kendisine benzetilen” asıl ögelerdir. “Benzetme yönü” ve “benzetme edatı” yardımcı ögelerdir. Yardımcı ögeler kullanılmadan da benzetme yapılabilir.

Örnek:

Elma gibi kırmızı yanakları olan çocuk koşarak yanımıza geldi. (Tam benzetme çünkü benzetme unsurlarının tamamı var.)

Elma yanaklı çocuk koşarak yanımıza geldi. (Teşbihbeliğ çünkü benzetme unsurlarından yalnızca benzeyen ve kendisine benzetilen var.)

Örnek:

Dörtnala gelip uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim

Örnek:

Ovada kızıl bir granit seli
Bir heykel uzaktan Munzur dağları!

2. TARİZ: Söylenen bir sözün, kavramın gerçek veya mecaz anlamı dışında tamamen tersini anlatma sanatıdır.

Örnek:

Bir yetim görünce döktür dişini
Bozmaya çabala halkın işini
Günde yüz adamın vur kır dişini
Bir yaralı sarmak için yeltenme

(Huzuri)

3. İRSALİMESEL: Anlatıma güç kazandırmak için söz, yazı ya da şiirde; atasözü, özdeyiş veya çok bilinen yaygın bir sözü kullanma sanatıdır.

Örnek:

N'ola ol kafir-i hüsne havale etsem ağıyarı
Meseldir dinsizin elbet gelir hakkından imansız

4. TEZAT: Anlamı güçlendirmek için karşıt kavramların bir arada kullanılmasıdır. Tezat sanatının olabilmesi için zıt kavramlardan birinin gerçek, diğerinin mecaz anlamda kullanılması gerekir. Kısaca tezat, kavramlardan ziyade düşüncelerin tezatlığıdır.

Örnek:

Karlar etrafı beyaz bir karanlığa gömdü
Kar değil gökyüzünde yağan, beyaz ölümdü

5. TENASÜP (UYGUNLUK): Anlamca birbiriyle ilgili kelimelerin bir arada kullanılması sanatıdır.

Örnek:

Aramazdık gece mehtâbı yüzün parlarken
Bir uzak yıldıza benzerdi güneş sen varken

6. KİNAYE: Bir kelimenin veya sözün hem gerçek hem mecaz anlamını düşündürecek biçimde birlikte kullanılmasıdır. Burada asıl olan, kelimenin mecaz anlamıdır.

Örnek:

Ey benim sarı tamburam
Sen ne için inilersin
İçim oyuk derdim büyük
Onun için inilerim

7. TELMİH: Herkesçe bilinen geçmişteki bir olayı, efsaneyi çağrıştırma, anımsatma sanatıdır. Bir sözün telmih olduğunun anlaşılabilmesi için hatırlatılan olay, durum, kişi vb. bilinmelidir.

Örnek:

Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu
Kerem'in sazına cevap veren bu
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi

8. HÜSNÜTALİL: Herhangi bir olayı gerçek nedeninin dışında daha güzel veya hayali bir nedene bağlayarak oluşturulan söz sanatıdır.

Örnek:

Yeni bir ülkede yem vermek için atlarına
Nice bin atlı kapılmıştı fetih rüzgârına

9. TECAHÜLÜARİF: Bir anlam inceliği meydana getirmek ya da nükte yapmak için, bilinen bir gerçeği bilmiyormuş gibi söyleme sanatıdır.

Örnek:

Şakaklarıma kar mı yağdı, ne var?
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?

10. TEVRİYE: Bir kelimenin bir cümlede, beyitte birden çok gerçek anlamı sezdirecek biçimde ve yakın anlamdan çok, uzak anlamı kastedilerek kullanılmasıdır.

Örnek:

Gül yağını eller sürünür, çatlasa bülbül

İMGE

- Bir varlığı, kavramı, durumu daha canlı ve daha duygulu anlatmak için onu başka varlık, kavram veya durumların çizgileri ve şekilleri içinde tasarlayıştır. Sanatçı, imge oluştururken izlenimlerinden hareketle gerçeği kendi algısına göre yeniden biçimlendirir. Duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kendine özgü bir dil oluşturur. Yeni bir anlatım için hayal gücü ve sanatçı duyarlılığı sayesinde alışılmamış sözler bulur. Bilinen sözcüklere farklı anlamlar yüklerken çeşitli ipuçlarıyla çağrışım sağlar.

Örnek:

Sen geldin benim deli köşemde durdun
Bulutlar geldi üstünde durdu
Merhametin ta kendisiydi gözlerin
Merhamet saçlarını ıslatan sessiz bir yağmurdu
Bulutlar geldi altında durduk

Mazmun: Divan edebiyatında bazı kavramları dolaylı anlatmak için kullanılan nükteli ve sanatlı söze mazmun denir. Başlangıçta bir şaire özgü olan imge, zamanla başka şairler tarafından da kullanılarak kalıplaşırsa mazmun olur.

Örnek:

Ah eylediğim serv-i hırâmânın içündür
Kan ağladığım gonçe-i handanın içündür

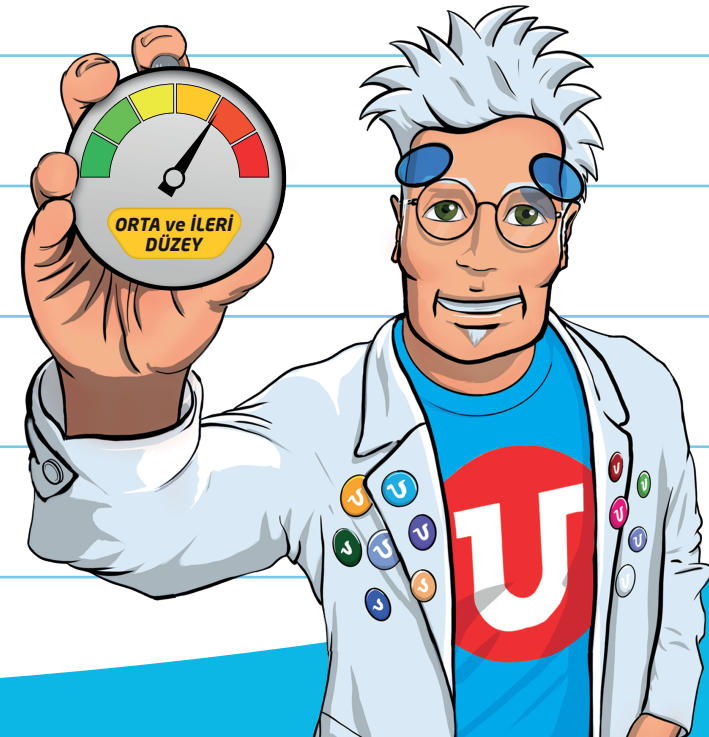

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

*Dil Bilgisi
(Sifat (Ön ad))*

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

SIFAT (ÖN AD)

- İsim olmadan sıfat olmaz.
- Ad ve sıfatın bir arada olması sıfat tamlamasını oluşturur.
- Sıfatlar(adlaşmış olanlar hariç) isme gelen çekim eklerini almaz.

SIFAT ÇEŞİTLERİ

1. Niteleme Sıfatları
2. Belirtme Sıfatları
  - a. Sayı Sıfatı
  - b. İşaret Sıfatı
  - c. Belgisiz Sıfat
  - d. Soru sıfatı

UYARI: Sıfatlar isme gelen çekim eklerini almaz. Alırsa adlaşır.

Örnek:

Kötü söz sahibine yakışır.

Sözün kötüsü sahibine yakışır.

A. NİTELEME SIFATI: Adın kendinde olan özellikleri ifade eder. İsme sorulan **NASIL** sorusunun yanıtıdır

Örnek:

Salonun ortasında dikdörtgen bir halı seriliydi.

Öğretmenimiz, derse girerken mutlaka beyaz önlüğünü giyerdi.

Ege'nin kuzeyinde, denizin soğuk suyuna girmeye herkes cesaret edemez.

Sevdiklerinizle güzel bir gün geçirmenizi diliyorum.

Adlaşmış sıfat: Niteleme sıfatından sonra gelen isim düşer ve niteleme sıfatı ismin yerini tutarsa buna adlaşmış sıfat denir.

Adlaşmış sıfatlar, özellikle niteleme sıfatlarının adın yerini tutmasıyla oluşur. Bunun yanında sıfat-fil de ismin yerini tutar ve adlaşmış sıfat-fil olarak adlandırılır.

Örnek:

65 yaşın üzerindeki yaşlılara sokağa çıkma yasağı uygulanıyor.

Siyahları beyazlardan ayırıp makineye atalım.

Uzunlar sıranın en arkasına geçsin.

B. BELİRTME SIFATLARI: Kavramları sayıyla, gösterme yoluyla vb. şekillerde belirten sıfatlardır.

1. Sayı sıfatı:

Bekleme salonunda beş hasta var.

Listedeki beşinci öğrenci tahtaya çıksın.

Öğretmen, öğrencilere ikişer kâğıt verdi.

Öğleyin yarım tost yedim.

2. Belgisiz sıfat: Bir, birkaç, biraz, birçok, birtakım, bazı, kimi, hiçbir, az, çok, çoğu, fazla, bütün, tüm, her, herhangi bir

Birkaç soruyu çözmekte zorlandım.

Biraz pilav alabilir miyim lütfen?

Bazı konularda anlayamadık.

Kimi aileler çocuklarına karşı çok korumacı davranıyorlar.

Bütün videoları izledikten sonra kendimi sınava hazır hissettim.

Örnek:

Belgisiz sıfat ismin yerini tutarsa belgisiz zamir olur.

Kimi insanlar akşamları erken yatar.

Kimileri akşamları erken yatar.

Örnek:

“bir” sözcüğü cümledeki kullanımına göre farklı türlerde olabilir.

Bir gün ne demek istediğimi anlayacaksın.

Sıramın üzerinde yalnızca bir kalem vardı.

Onunla bir yaştayız.

3. İşaret sıfatı: bu, şu, o, öteki beriki, öyle, böyle, şöyle, buradaki, şuradaki, oradaki vb.

Sen bu konuda ne söylemek istersin?

Lütfen şuradaki koltuğa oturun.

O ismi daha önce duymamıştım.

Örnek:

İşaret sıfatı ismin yerini tutarsa işaret zamiri olur.

Bana şunları verebilir misin?

Buraya niçin geldiğinizi söyler misiniz?

4. Soru sıfatı: Nasıl, ne, ne kadar, hangi, kaç, kaçınıcı, neredeki, kimdeki

Müdür Bey'le ne konuda görüşeceksiniz?

Geziye hangi arkadaşınızla gitmek istersiniz?

Bu sınıfta kaç kişi var?

Nasıl bir çantaya ihtiyacın var?

Örnek:

Soru sıfatı ismin yerini tutarsa soru zamiri olur.

Önce hangisini çözelim?

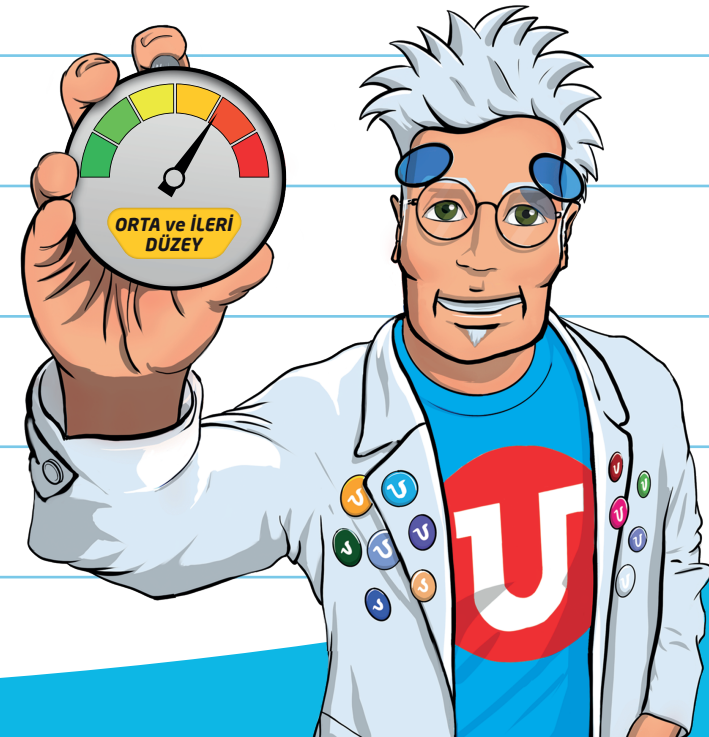

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

*Okuma
(Masal, Fabl)*

FATMA GÜL ÖRS

MASAL - FABL

MASAL

FABL

MASAL

Tanımı: Olağanüstü kahramanların başlarından geçen olağanüstü olayların yer ve zaman belirtilmeden anlatıldığı metinlerdir.

Sözlü geleneğe ait olan anonim ürünlere "halk masalı" denir.

Konu: Gerçek dışıdır ancak gerçek yaşama ait motifleri de içerebilir. Olağanüstü olaylara yer verilir.

Kahramanlar: İnsanların (padişah, hizmetçi vb.) yanında dev, cin, peri gibi olağanüstü özelliklere sahip kahramanlar ve insana ait özellikler taşıyan hayvanlara da yer verilir.

Masallardaki kahramanlar, değişmeyen özelliklere sahip olan birer tiptir.

Yer: Masala özgü düşsel bir ülke yani masal ülkesidir. Kimi masalarda Kaf Dağı sıkça yer alır. Bu dağ, gerçek yaşamda yeri olmayan, zümrüitten yapılmış bir dağdır.

Zaman: Masalarda zaman ögesi belirsizdir ve gerçek dışıdır. Bu yüzden "Evvel zaman içinde..." şeklinde başlar.

"-miş"li geçmiş zaman kipiyle oluşturulur. Bunun yanında şimdiki zaman ve geniş zaman kiplerine yer verildiği de olur.

Kökeni: Doğu edebiyatında en eski masallar, Arap edebiyatına ait olan Binbir Gece Masalları'dır.

Avrupa'da masallar 19. yüzyılda derlenmiş ve sistemli bir şekilde yayımlanmıştır. Grimm Kardeşlerin Masalları (Alman), Andersen Masalları(Danimarka) gibi masallar, Batı edebiyatının masallarına örnek gösterilebilir.

Türk edebiyatında öğretici nitelikteki ilk masal örneği, Uygur Türklerine ait olan “Edgü Ögli Tigin Ayın Ögli Tigin (İyi Huylu Őehzade, Kötü Huylu Őehzade) metnidir.

Şinasi, La Fontaine masallarını “Tercüme-i Manzume” adıyla Türkçeye çevirmiŐtir.

Eflatun Cem Güney, Türk edebiyatının sözlü kültürümüzden gelen masalları derleyip kitap hâlinde yayımlamıŐtır.

Pertev Naili Boratav, pek çok halk hikâyesi ve masal derlemiŐ bilim insanıdır.

Yapısı: Masallar, düzyazı Şeklinde oluşturulan metinlerdir.

Masalın Bölümleri:

- a. **Döşeme:** Masalın tekerleme içeren bölümüdür.
- b. **Serim:** Kahramanların tanıtıldığı, olaya giriş yapılan bölümdür.
- c. **Düğüm:** Kahramanların başından geçen olayların anlatıldığı bölümdür.
- d. **Çözüm:** Olayın sonuca bağlandığı, iyilerin kazanıp kötülerin kaybettiği bölümdür.

Örnek:

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; pireler berber, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken bir karı koca varmış. Bu karı kocanın bir kızı olmuş. Kız, el bebek gül bebek büyütülmüş, ama hiç iş öğrenememiş. Bunun için adına Tembel Kız denilmiş. Bu kız o kadar tembelmiş ki yerinden kalkmaya üşeniyormuş. Anası babası ona bir gelberi yaptırmış.

Kız da oturduğu yerden işini gelberiyle yapıyormuş.

Kızının evlilik çağı gelmiş. Anası babası kızını bir avcıyla evlendirmiş. Avcı ava gitmiş, bir ördek vurmuş. Eve gelmiş, ördeği temizlemiş, ateşe koymuş. Tekrar ava gitmek üzere hazırlanmış, karısına ateşe ördeği koydum, yanmasın bak demiş. Tembel Kız, olur demiş, demiş ama yerinden bile kalkmamış.

(...)

O zaman avcı kocası durumu anlamış, karısına kızıp azarlamış. Ondan sonra Tembel Kız, tembelliği bırakmış. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

BİNBİR GECE MASALLARI

Eşinin kendisini aldatacağı kuşkusu içinde olan İran Şahı Şehriyar her evlendiği kadını ertesi gün cellada verip öldürtmektedir. Şahın vezirinin kızı Şehrazad bu durumu bildiği halde Şah'la evlenmeye istekli olur ama bir şart koşar. Küçük kız kardeşi Dinarzad da ilk geceyi onlarla birlikte geçirecektir. Şah razı olur. O gece Dinarzad ablasından masal anlatmasını ister, Şehrazad ilk masalı anlatmaya koyulur fakat güneş doğduğu hâlde masal bitmez, en heyecanlı yerindedir ve Şah'ı etkilemiştir.

Masalı bitirebilmek, için Şah, Şehrazad'ı cellada vermeyi erteler; her gece bu durum yinelene yinelene masallar binbir geceyi bulur. Sonunda Şehrazad'ın zekasına ve bağlılığına hayran kalan Şah, onu öldürtmekten vazgeçer.

FABL

Tanımı: Sonunda ders verme amacı güden, düşündüren ve genellikle manzum yazılan kısa hikâyelerdir.

Kahramanlar: Genellikle hayvanlar ve hayvanlara göre daha az olmak üzere bitkilere de sahiptirler. Kahramanlara insan özellikleri verilir. Bu yüzden teşhis ve intak sanatı söz konusudur.

Zaman ve Yer: Belirsizdir.

Yapısı:

- a. **Serim:** Olayların ve kahramanların tanıtıldığı bölümdür.
- b. **Düğüm:** Olay ve sorunların çıkmaza girdiği, merak unsurunun olduğu bölümdür.
- c. **Çözüm:** Çıkmaza giren olayın çözüldüğü, sonuca kavuştuğu bölümdür.
- d. **Öğüt:** Olayların altında yatan mesajın aktarıldığı, ahlak dersi verilen bölümdür.

Şeyhi'nin Harnâme adlı eseri, Türk edebiyatındaki ilk fabl örneğidir.

Örnek:

İki Katır

İki katır yürüyormuş yan yana,
Biri yulaf yüklüymüş, biri para:
Köylülerden tuz vergisi toplamışlar,
Koca bir heybe dolusu mangır.
Para yüklü katırda bir çalım, bir çalım,
Başı havalarda,
Boynunda çingirak şingir mingir:
Zenginim zengin der gibi, sağa sola.
Derken eşkiyalar sükün etmiş;

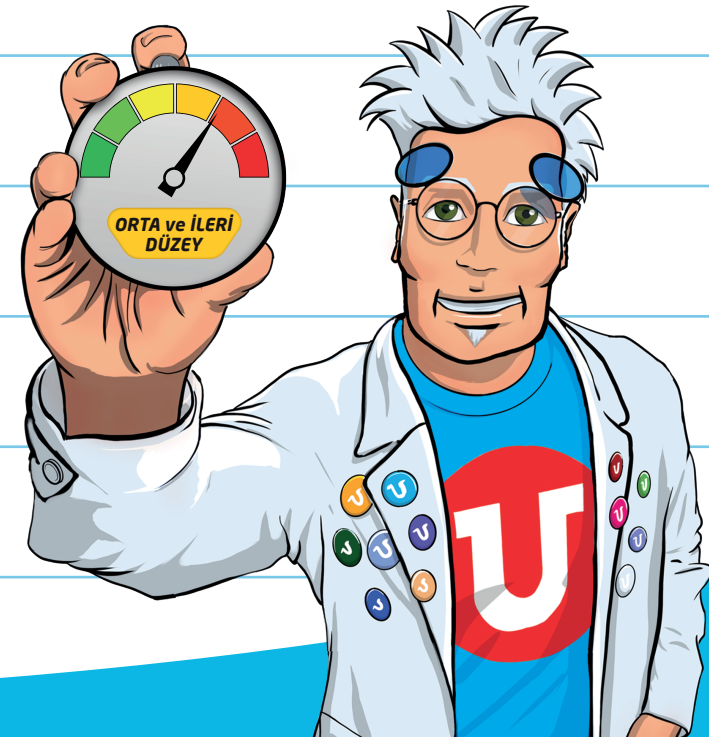

Doğru vergi katırının üstüne tabii...
Yakalamış geminden, durdurmuşlar.
Katır diretmiş, savunmaya kalkmış parayı.
Eşkiyalar da veryansın etmiş sopayı.
İşte o zaman ağlamış katır,
Ve dert yanmış tanrılara:
– Ben böyle mi olacaktım, demiş, Yulaf yüklü katıra
Fiske bile vurulmasın da, Ben dayak yiyeyim ölesiye!
– Ya, kardeş, demiş öteki;
Yüksek işler iyilik getirmez her zaman;
Yulaf taşımakla kalsaydın benim gibi,
Başına bir belâ gelmezdi.

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi
(Edat, Bağlaç, Ünlem)

EDAT - BAĞLAÇ - ÜNLEM

EDAT

BAĞLAÇ

ÜNLEM

EDATCİLGEÇ)

Tek başlarına anlamları olmayan, başka kelimelerle öbikleşerek değişik ve yeni anlam ilgileri kuran, birlikte kullanıldıkları kelimelere cümlede anlam ve görev kazandıran sözcüklere denir.

Başlıca Edatlar: Gibi, göre, için, kadar, üzere, rağmen, karşın, mi, ötürü, sadece, yalnız, ancak, ile, ötürü, -den dolayı, -e kadar, -e karşı, -e dek, -e doğru...

Örnek:

- Resim yapmak için tuval ve yağlı boya aldım.

Kattığı anlam:

Edat öbeği:

•Saat 14.00 gibi seni almaya gelirim.

Kattığı anlam:

Edat öbeği:

•Buz gibi suyu bir dikişte içti.

Edat öbeği:

Kattığı anlam:

•İzmir'e gitmek üzere yola çıktık.

Edat öbeği:

Kattığı anlam:

•Bu iş akşama kadar bitmiş olsun.

Edat öbeği:

Kattığı anlam:

- Okula servisle gidiyorum.

Edat öbeği:

Kattığı anlam:

BAĞLAÇ

Eş görevli sözcükleri ve sözleri, cümleleri birbirine bağlayan; tıpkı edatlar gibi tek başına anlamı olmayan sözcüklerdir.

Başlıca bağlaçlar: de, ki, ve, veya, ya da, ile, ama, fakat, yalnız, meğer, ancak, çünkü, mademki, halbuki, oysaki, belki, meğerki, illaki, demek ki, eğer ki, ne var ki...

Tekrarlı bağlaçlar: ya...ya..., hem...hem..., ne...ne..., ister...ister...

Örnek:

- Güzel **ve** keyifli bir gün geçirdik.
- Bu eğlenceli turnuvada öğrencilerle öğretmenler yarıştı.
- Seni aradım **fakat** telefonun kapalıydı.
- Metin'le görüşemedim **çünkü** il dışına çıkmış.
- Bizimle gelebilirsin **yalnız** önce ödevlerini bitir.
- İşlerimi bitirdim **üstelik** yemeğimi de yedim.

- Ne ödevlerini yapıyor ne kitap okuyor.
- İster müdür yardımcısını arayalım ister müdürü, sonuç değişmeyecek.
- İzmir'de hem arkadaşımı ziyaret edeceğim hem alışveriş yapacağım.

Not

- "ise" bağlacı ek filin şart çekimiyle karıştırılabilir.
- Birçok çalışan işten kaytarıyor, o ise durmadan çalışıyordu.
- Erken ödeme yaparsanız 500 TL indirimden yararlanırsınız.

Örnek:

- Bana birazcık güveniyorsa bu tip kuşklar taşımaz. (ek filin şart çekimi)

UYARILAR

ile : Bu sözcük hem bağlaç hem edat olma özelliğine sahiptir.

Edat mı bağlaç mı olduğunu şu şekilde anlayabiliriz:

- "İle" sözcüğü bağlaçsa yerine "VE" bağlacı kullanılabilir.

Örnek:

Ahmet **ile** Güzin evlendiler. / Ahmet **ve** Güzin evlendiler.

- "İle" sözcüğü edatsa yerine "VE" bağlacı kullanılamaz.

Ahmet, Güzin **ile** evlendi. / Ayşe, Güzin **ve** evlendi.

yalnız/ancak : Yalnız ve ancak sözcükleri de hem bağlaç hem edat olma özelliğine sahiptir.

Edat mı bağlaç mı olduğunu şu şekilde anlayabiliriz:

- **Ancak veya yalnız** sözcüklerinin yerine "FAKAT" bağlacını kullanabiliyorsak bu sözcükler bağlaçtır.

Örnek:

İstanbul'a gittim **ancak/yalnız** hiçbir yeri gezemedim.

İstanbul'a gittim **fakat** hiçbir yeri gezemedim.

- **Ancak veya yalnız** sözcüklerinin yerine "**SADECE**" edatını kullanabiliyorsak bu sözcükler edattır.

Oraya **ancak/yalnız** tekne ile gidilebiliyor. / Oraya **sadece** tekne ile gidilebiliyor.

Not:

Yalnız sözcüğü, cümlede edat ve bağlacın dışında zarf, sıfat gibi sözcük türleri olarak da kullanılabilir.

Örnek:

Yalnız taş duvar olmaz.

- Seninle yalnız görüşmek istiyorum. (zarf)

Not:

ÜNLEM: Duyguların daha iyi bir biçimde anlatılmasını sağlayan sözcük veya sözcüklere ünlem denir. Kimi sözcükler başlı başına ünlemken kimileri içinde bulunduğu cümleye göre ünlem niteliği kazanabilir.

Asıl Ünlemler:

Asıl Ünlemler:

Örnek:

Hey, denizde fazla açılma!

Tüh! Şimdi ne yapmalıyız?

Hişt! Biraz sessiz olun.

Vah zavallı kadın! Evlatları onunla ilgilenmiyor.

Cümlede ünlem değeri kazanan sözcükler ve sözler:

Çocuklar! Bahçeden çıkmayın.

Yaşasın! Akşam halamla sinemaya gideceğiz.

UYARI: Ünlem işareti ünlem belirten sözcüğün sonunda kullanılabileceği gibi cüm-
lenin sonunda da kullanılabilir:

Örnek:

- Eyvah! Anahtarı düşürmüştüm.
- Eyvah, anahtarı düşürmüştüm!

Not:

Yansıma sözcükler de ünlem olarak kullanılabilir.

Örnek:

Birdenbire bir ses işittik: Güm!

UZAMMAN
YAYINLARI

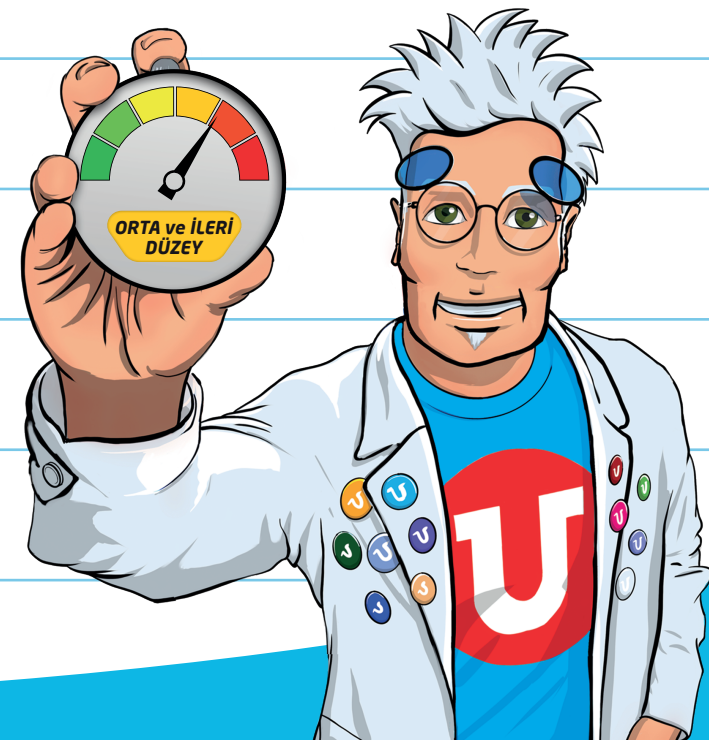
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi

(Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

(Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri)

DE'NİN YAZILIŞI

Kİ'NİN YAZILIŞI

Mİ'NİN YAZILIŞI

BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER

İKİ NOKTA

ÜÇ NOKTA

DE'NİN YAZILIŞI

→ Dilimizde bulunma durum eki ve bağlaç olmak üzere iki tür "de" vardır.

• Bulunma durum eki:

Örnek:

→ Hafta sonu okulda deneme sınavı var.

→ Bu dosyada tüm sorularımızın cevabı var.

- Bağlaç:

Örnek:

- Mehmet de bizimle gelecek mi?
- İstanbul'a gitmişken Bursa'ya da gidelim.

KI'NİN YAZILIŞI

→ Dilimizde sıfatlaştıran -ki, ilgi zamiri ve bağlaç olmak üzere üç tür "ki" vardır.

- Sıfatlaştıran -ki:

Örnek:

→ Dolaptaki meyveleri tezgâhın üzerine çıkardım.

- İlgil zamiri:

Örnek:

→ Sizinler sabah sabah nereye gittiler?

- Bağlaç:

Örnek:

→ Zaman öyle bir geçer ki ürünlerin teslim günü ne zaman geldi anlayamayız.

! NOT :

- Aşağıdaki sözcüklerde kullanılan "ki", daima bitişik yazılır.

SİMBOHÇAM

Sanki

İllaki

Mademki

Belki

Oysaki

Halbuki

Çünkü

A

Meğerki

MI'NİN YAZILIŞI

→ Edattır, her zaman ayrı yazılır.

Örnek:

→ Onunla görüştün mü?

→ İşim bitti mi çıkarız.

BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER

- Cümle büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Eve gidiyorum.

! NOT :

- İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar. Ancak iki noktadan sonra gelen cümle değilse, örnekler sıralanmışsa küçük harfle başlar.

Örnek:

→ Gençlere tavsiyem şudur: Merakınızı hiçbir zaman kaybetmeyin.

! NOT :

- Ancak iki noktadan sonra cümle niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bu örnekler büyük harfle başlamaz:

Örnek:

→ Odada birkaç eşya vardı: masa, sandalye, dolap...

- Özel adla birlikte kullanılan unvanlar, saygı sözleri vs. büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Yemeğe Sezen Hanım'la Muhittin Bey de katılacaklar.

! NOT :

- Akrabalık bildiren sözcükler büyük harfle başlamaz.

Örnek:

→ Zehra ablamla hafta sonu buluşup Ayşe teyzemi ziyarete gittik.

! NOT :

- Akrabalık bildiren sözcükler lakap yerine kullanıldığında büyük harfle başlar:

Örnek:

→ Nene Hatun, Baba Gündüz, Dayı Kemal, Hala Sultan, Müslüm Baba, Ramiz Dayı vb.

- Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.

Örnek:

- Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Budizm, Budist, Protestan
- Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar.

Örnek:

- Tanrı, Allah, Cebrail, Zeus, Oziris, Kibele

! NOT :

- Ancak tanrı sözcüğü özel ad olarak kullanılmadığında küçük harfle başlar:

Örnek:

→ Eski Yunan tanrıları

! NOT :

- Bazı dinî terimlerin küçük harfle başlaması gelenekleşmiştir:

Örnek:

→ cennet, cehennem, peygamber, sırat köprüsü

- Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Kızım, okuduğu çocuk dergisinden Dünya'nın uydusunun Ay olduğunu öğrenmiş.

- Kuzey, doğu, güneydoğu gibi sözcükler özel addan önce kullanılırsa yön bildirme özelliğinden çıkar ve büyük yazılır, özel addan sonra gelirse küçük yazılır.

Örnek:

→ Yarından itibaren Doğu Anadolu'da kar yağışı başlayacak. / Yarından itibaren Anadolu'nun doğusunda kar yağışı başlayacak.

! NOT :

- Bu sözcükler düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde ise büyük harfle başlanarak yazılır:

Örnek:

→ Artık Batı medeniyeti Doğu mistisizmine merak sardı.

! NOT :

- Özel adla birlikte kullanılan coğrafi terimler büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Ağrı Dağı, Çanakkale Boğazı, Van Gölü, Süveyş Kanalı

! NOT :

- Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, bucak, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar.

Örnek:

→ Konya ili, Etimesgut ilçesi, Taflan köyü

! NOT :

- Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak sözcükleri büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Yıldız Mahallesi, Zafer Meydanı, Atatürk Bulvarı, Kızılay Caddesi, Nergis Sokak, Piramit Sitesi, Özgür Apartmanı vb.

! NOT :

- Yer bildiren özel isimlerde de kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman, sözcük başında büyük harf kullanılır:

Örnek:

→ Hisar'dan, Boğaz'dan, Bulvar'dan

- Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb. yapı adlarının bütün sözcükleri büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Topkapı Sarayı, Çankaya Köşkü, Horozlu Han, Bodrum Kalesi, Galata Köprüsü, Beyazıt Kulesi, Zafer Abidesi, Bilge Kağan Anıtı

- Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her sözcüğü büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu,

! NOT :

- Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz.

Örnek:

→ Türk Dil Kurumundan, Doğa Eczanesinin vb.

! İSTİSNA : Avrupa Birliği'ne

- Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, m¼zik) her sözc¼ğü büyük harfle başlar.

Örnek:

- Nutuk, Anadolu Notları, Sinekli Bakkal; Türk Dili, Türk Kültürü, Varlık; Resmî Gazete, Hürriyet, Onuncu Yıl Marşı

! NOT :

- Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz.

Örnek:

- Milliyet gazetesi, Türk Kültürü dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu

! NOT :

- Büyük harflerin kullanıldığı yerlerde bulunan ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de sözleriyle mı, mi, mu, mü soru eki küçük harfle yazılır.

Örnek:

→ Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun

- Millî ve dinî bayramlarla bayram niteliği kazanmış günlerin adları büyük harfle başlar.

Örnek:

→ 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, Ramazan Bayramı, Anneler Günü

! NOT :

- Kurultay, bilgi şöeni, açık oturum vb. toplantıların adlarında her sözcük büyük harfle başlar.

Örnek:

→ V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Manas Bilgi Şöeni

- Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cilalı Taş Devri, İlk Çağ, Lale Devri, Millî Edebiyat Dönemi Orta Çağ'da vb.

- Para birimleri büyük harfle başlamaz.

Örnek:

→ avro, dinar, dolar, lira, yeni kuruş

- Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik sözcüklerde özel adlar büyük harfle başlar.

Örnek:

→ Antep fıstığı, Brüksel lahanası, Frenk gömleği, Hindistan cevizi, İngiliz anahtarı, Japon gülü, Maraş dondurması, Van kedisi

- Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.

Örnek:

- 28 Aralık 1982'de göreve başladı.
- Lale Festivali 25 Haziran'da başlayacak.

! NOT :

- Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar:

Örnek:

- Okullar genellikle eylülün ikinci haftasında öğretime başlar.

- Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:

Örnek:

- Bahçede erik, elma, kayısı ağaçları; güller, yaseminler, orkideler, zambaklar vardı.

- Ögeleri arasında virgöl bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Örnek:

- Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.
- İki'den fazla eş değer ögeler arasında virgöl bulunan cümlelerde öznedenden sonra noktalı virgöl konabilir:

Örnek:

- Ceyda; yeni açtığı salonuna masa, sandalye, ayna aldı.

İKİ NOKTA (:)

- Kendisinden sonra örnek verilecek cümlenin sonuna konur:

Örnek:

→ Bölgede birkaç ürün yetişir: erik, üzüm, zeytin...

- Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur:

Örnek:

→ Size şunu konuda uyarmak istiyorum: İşe geç kalırsanız mutlaka haber verin.

- Edebî eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra konur:

Örnek:

Adam oturduğu yerden kalktı, karşısındaki gence:

– Seni kim gönderdi, diye sordu.

ÜÇ NOKTA (...)

- Tamamlanmamış yani yüklemi olmayan (eksilteli) cümlelerin sonuna konur.

Örnek:

→ Bir akşam vakti... Sahil boyunca palmiyeler, çay bahçeleri, kumsalda üst üste yığılmış şezlonglar...

- Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten ötürü açıklanmak istenmeyen sözcük ve bölümlerin yerine konur:

Örnek:

→ Bu olay, Konya'nın ... ilçesinde yaşanmış.

- Alıntılarda; başta, ortada ve sonda alınmayan sözcük ve bölümlerin yerine konur:

Örnek:

→ derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı...

- Birtakım bölümler, örnekler sayıldıktan sonra "gibi" anlamında kullanılır:

Örnek:

→ Her türlü ad yalın olarak kullanılabilir: ağaç, ev, kuş...

- Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır:

Örnek:

- Yabancı yok!
- Kimsin?
- Ali...
- Hangi Ali?
- ...

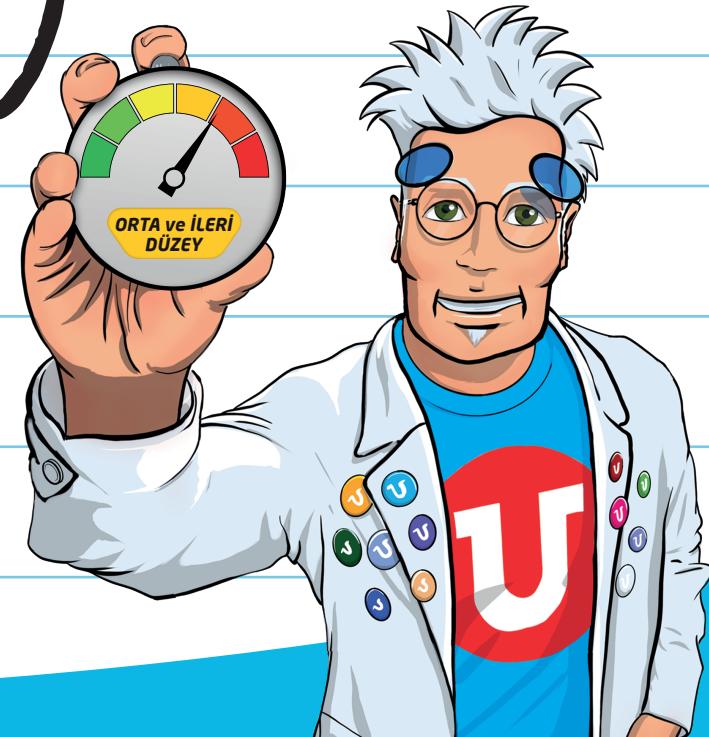
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

(Romanın Yapı Unsurları, Romanda Anlatım
Teknikleri, Roman Türleri)

FATMA GÜL ÖRS

OKUMA (Romanın Yapı Unsurları, Roman- da Anlatım Teknikleri, Roman Türleri)

ROMAN NEDİR ?

ROMANIN YAPI UNSURLARI

ROMAN TÜRLERİ

TAHKİYELİ METİNLERDE ANLATIM TEKNİKLERİ

ROMAN NEDİR ?

- İnsanların iç dünyalarını, maceralarını, toplum içindeki insanı ve insan ilişkilerini, değişik insanlık hâllerini anlatmaya yarayan, düzyazı biçimindeki edebî türdür.
- Romanlarda işlenen konunun genellikle gerçek ya da gerçeğe yakın olması gerekir.
- Romanda olaylar genellikle 1. ya da 3. kişi anlatıcı ağızından aktarılır.
- Bakış açıları, hikâyede olduğu gibidir.

ROMANIN YAPI UNSURLARI

KİŞİLER

- Başkarakter ve yardımcı karakterlerden oluşan geniş bir kahraman kadrosu vardır. Kahramanların yaşamı ayrıntılı bir biçimde aktarılır.
- Kişiler, tip ve/veya karakter olarak verilir.
- Kişilerin olay içinde kazandıkları özellikler, romanın temel çatışma unsurunu oluşturur.
- Kişiler, ruhsal ve fiziksel özelliklerini anlatan betimlemeler yoluyla anlatılabilir.

OLAY

- Romanlar temel bir olayın merkezinde, iç içe geçmiş çok sayıda olaydan oluşmaktadır.
- Romanda olay, her yönüyle ayrıntılı olarak işlenir.

MEKAN (YER)

- Roman kişilerinin yaşadığı, olayların geçtiği çevredir.
- Betimleme yoluyla anlatılan mekân, çok ayrıntılı biçimde verilebilir.
- Mekân, kimi zaman kahramanın kişilik özelliklerini açığa çıkarmada araç olarak kullanılabilir.

ZAMAN

- Romanda olaylar belirli bir zaman diliminde yaşanır.
- Genellikle görülen geçmiş zaman kipi kullanılır.

ROMAN TÜRLERİ

Konusuna Göre Romanlar:

- **Tarihî Roman:** Cezmi(Namık Kemal), Küçük Ağa (Tarık Buğra), Devlet Ana(Kemal Tahir), Yeniçeriler(Ahmet Mithat Efendi) , Sodom ve Gomore, Yaban (Yakup Kadri Karaosmanoğlu) ...
- **Macera Romanı:** Hasan Mellah(Ahmet Mithat Efendi), Robinson Crusoe(Daniel Defoe), Define Adası(Stevenson) ...
- **Sosyal Roman:** Bereketli Topraklar Üzerinde(Orhan Kemal), Sefiller(Victor Hugo), Meyhane(Emile Zola) ...
- **Psikolojik Roman:** Eylül(Mehmet Rauf), Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu(Peyami Safa), Suç ve Ceza(Dostoyevski) ...
- **Bilim Kurgu Romanı:** Ben Robot (Isaac Asimov) ...

AKIMLARINA GÖRE ROMANLAR:

- **Klasik Roman:** La Princesse De Celeves(Madame De La Fayette) ...
- **Realist Roman:** Mai ve Siyah (Halit Ziya Uşaklıgil), Kızıl ile Kara (Stendhal), Savaş ve Barış (Tolstoy) ...
- **Romantik Roman:** İntibah (Namık Kemal), Genç Werther'in Acıları (Goethe), Sefiller (Victor Hugo) ...
- **Naturalist Roman:** Zehra (Nabizade Nazım), Jack (Alphonse Daudet) ...
- **Postmodern Roman:** Tutunamayanlar (Oğuz Atay), Gülün Adı (Umberto Eco) ...

TAHKİYELİ METİNLERDE ANLATIM TEKNİKLERİ

Geriyeye Dönüş Tekniği:

- Kronolojik akışın kırılarak geçmişe dönülmesi, geçmişe ait yaşantıların anlatılması tekniğidir. Bu teknikte anlatıcı birinci tekil kişi olabileceği gibi üçüncü tekil kişi de olabilir. Genellikle tarihî romanlarda kullanılan bu teknik, şimdiki zamanın ağır basması üzerine bu etkiyi azaltmak için kullanılır. Ayrıca kişiler ve olaylar hakkında bilgi verilirken de kullanılabilir. Yazar karakterlerin, yerlerin ve olayların geçmişleriyle ilgili bilgi vermeyi amaçlar.

Örnek:

- Kapının önüne geldiğinde bu kapıyı ilk çalışını hatırladı. Kapıyı, o güne dek görmediği kadar güzel bir genç kız açmıştı. Ne diyeceğini bilememişti önce. Sonra kendini toparlayıp "Hatice Hanım evde mi?" diye sorabilmişti. İşte yine o kapının önündeydi. Ancak kapıyı o genç kızın açmayacağını biliyordu artık.

İÇ ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ:

→ Kişilerin iç dünyalarının, iç yaşantılarının, ilahi bakış açısıyla anlatıldığı tekniktir. Yani 3. kişili anlatım söz konusudur. Bu anlatım tekniğinde anlatıcı, kişilerin iç dünyalarına hâkimdir. Bu yüzden kişilerin zihinlerinden geçenleri bilir.

! NOT :

• İç konuşma tekniğinden farkı, iç konuşmada anlatıcı 1. kişiyken burada 3. kişi olmasıdır.

Örnek:

→ Mehmet Bey, "Olan biteni herkes duydu, şimdi ne olacak bakalım?" diye geçirdi aklından. Bir şey olacağı da yoktu ya... "Yine de tedbiri elden bırakmamak lazım, ne olur ne olmaz." diye söylendi kendi kendine.

İÇ KONUŞMA (MONOLOG) TEKNİĞİ:

- 1. Kişili anlatımla yani kahraman bakış açısıyla oluşturulur. Kahramanın iç dünyası, yine kendisi tarafından okura aktarılır.

Örnek:

- Odama girip kahvemi söylemiştim ki kapı hararetle bir şekilde çaldı. Sekreter elinde bir dosyayla içeri girdi. "Sırası mı şimdi, biraz nefeslenseydim, kahvemi içseydim bari." diye düşünsem de ağzımı açmadım. "Hayırdır Sedef Hanım, sabah sabah ne dosyası bu böyle." diyebildim yalnızca.

Bilinç Akışı Tekniği:

- Bu teknikle roman kişinin iç dünyası, zihninden geçenler olay sırası, neden sonuç ilgisi gözetilmeden okura aktarılır.

Örnek:

- Selçuk'un gözleri, çalışma masasının üzerindeki dekoratif muma daldı. Çocukluğunda az ders çalışmamıştı o mumun ışığında. Elektrik yok muydu o dönemde? Vardı var olmasına da akşamları sık sık kesilirdi. Gaz lambası ya da mum yetişirdi imdatlarına. Eşine evlenme teklif ettiği an geldi aklına. Sahildeki bir balık restoranında, kumsalda, üzerinde kırmızı beyaz mumlar bulunan bir masaya oturmuşlardı. Hey gidi günler hey! "Gençlik..." diye söylendi içinden. O arada mumun yanında duran dergiye takıldı gözleri. "Varlık"... Cumhuriyet öncesinden bugüne kitap raflarındaki yerini koruyan asırlık dergi...

Özetleme Tekniği:

→ Anlatıcının, aktarmak istediği bir durumu, olayı özetleyerek iletmesidir.

Anlatma Tekniği:

→ Anlatıcının, olay ile okuyucu arasına girerek konuya müdahale ettiği anlatım tekniğidir.

Gösterme Tekniği:

→ Anlatıcının müdahalesi olmadan olayların okura doğrudan aktarıldığı anlatım tekniğidir.

Pastiş:

- Postmodern romanda çeşitli metin türlerinin biçim ve anlatım özelliklerinin taklit edilmesidir. Binbir Gece Masalları'nda ve halk hikâyelerinde anlatıcı, başkalarından dinlediklerini aktarır. Bunu yaparken de "rivayet ederler ki, derler ki" gibi kalıplaşmış ifadeler kullanır. İhsan Oktay Anar'ın Puslu Kıtalar Atlası adlı romanında biçim ve anlatım özellikleri açısından aynı tekniği kullanması bir pastiş örneğidir.
- Parodi: Postmodern romanda daha önce yazılmış, ciddi sayılan bir eserin alaya alınarak, ona bambaşka bir özellik verilerek içerik yönünden örnek alınmasıdır. İhsan Oktay Anar'ın Puslu Kıtalar Atlası adlı romanında filozof Descartes'in "Yöntem Üzerine Konuşmalar" adlı kitabı, "Zagon Üzerine Öttürmeler" adıyla yer almıştır.

! NOT :

- **Pastiş- parodi farkı:** Pastişte anlatım teknikleri, biçim özellikleri, parodide konu yani içerik örnek alınır.

ironi:

- Söylenenin tam tersinin kastedildiği ifadelerdir. Mizahi bir anlatım görüntüsü altında asıl amaç, eleştirel yaklaşımdır.

Örnek:

- Bu dairelerde pek çok çalışan bulunur. Herkes oldukça yoğundur. Bir şey sormaya kalksanız başını kaldırıp bakacak olan yoktur yoğunluktan. Kimi bir internet sitesinden siparişini tamamlamak üzeredir, kimi altının kaç lira arttığını gözlemektedir. Eh, bu yoğunlukta kim vatandaşla ilgilenebilir?
- Kitabımızdaki metinlerin alındığı yazarlar:
- Reşat Nuri Güntekin (Acımak), Yaşar Kemal (Yer Demir Gök Bakır), Dostoyevski (Suç ve Ceza), Yakup Kadri Karaosmanoğlu (Sodom ve Gomore)

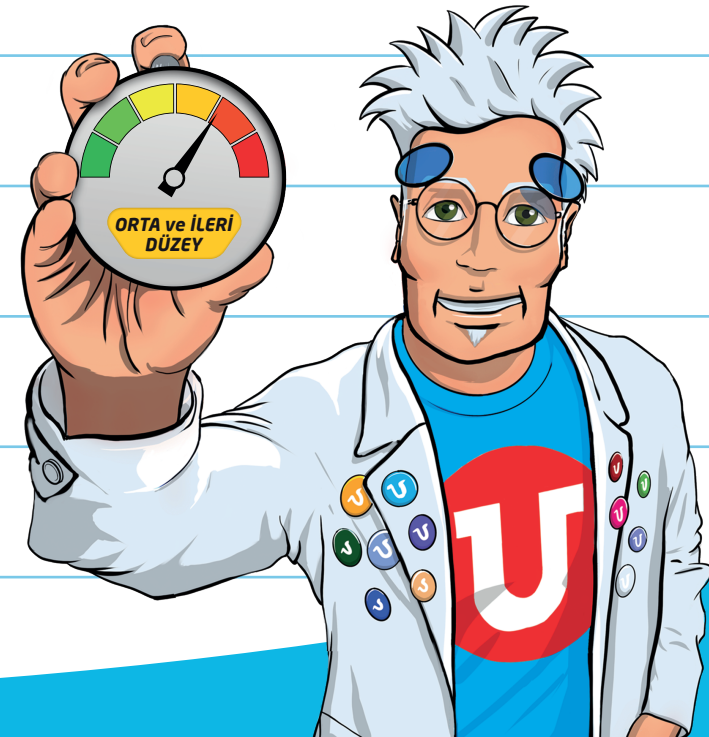

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi (Zamir (Adıl))

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

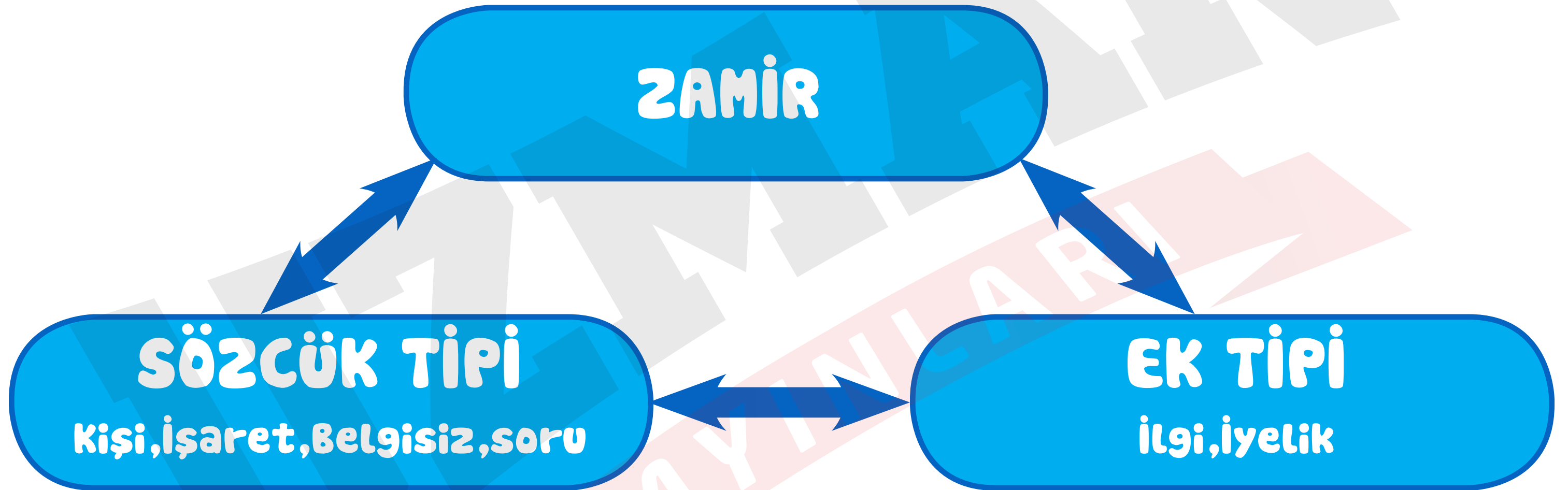
(Zamir (Adıl))

SÖZCÜK TİPİ ZAMİRLER

EK TİPİ ZAMİRLER

ZAMİR (ADIL)

→ İsim olmadığı halde isim gibi kullanılan ve ismin yerini tutan sözcüklerdir.

! NOT :

- Zamirler, isme gelen çekim eklerini alabilir.

Örnek:

- Sana bu parayı bir ay sonra verebilirim.
- Sana bunu bir ay sonra verebilirim.

SÖZCÜK TİPİ ZAMİRLER

Kişi Zamiri:

→ Ben, sen, o, biz, siz, onlar

Örnek:

→ Kemal ve sen, fısır fısır ne konuşuyordunuz?

→ Sizden sonra onlar geldi.

! UYARI :

- "o" kişi zamiri, işaret zamiri veya işaret sıfatı olarak kullanılabilir. Hangisi olduğuna cümleye göre karar verilir.

örnek:

- O kitabı almaya karar verdim.
- Onu çekmeceye koy.
- O, sizinle görüşmek istiyor.

DönüŖlölük zamiri:

→ KENDİ

Örnek:

→ Ödevimi yaptım.

→ Ödevimi kendim yaptım.

! NOT :

- Kendi sözcüğü pekiştirme amaçlı kullanıldığından gereksiz değildir.

İşaret Zamiri:

→ bunu, şunu, onu, buna, şuna, ona, bunlar, şunlar, onlar, bura, şura, ora, böylesi, şöylesi, öylesi, ötekiler, berikiler, diğerleri...

Örnek:

- Kardeşinle şuraya otur.
- Diğerleri sizinle gelecek.
- Bunları nereye bırakayım?

Belgisiz Zamir:

→ herkes, hepsi, kimse, birçoğu, birkaçı, hiçbiri, çoğu, tümü, kimi, başkası, bazısı, biri...

Örnek:

→ Kimi benim gibi sever gönülden, kimi senin gibi el olur gider.

→ Biri bana gelsin, o da sensin.

→ Biri bizi gözetliyor.

→ Burada çoğu karın tokluğuna çalışır.

Soru Zamiri:

→ kim, kime, kimde, kimden, ne, nereye, nerede, nereden...

Örnek:

→ Bu projeyi kim hazırladı?

→ Yarın nereye gideceksiniz?

→ Nereden geliyorsunuz?

→ Sizi nereye bırakayım?

! UYARI :

Örnek:

- Ne konuda görüşeceksiniz?
- Pazardan ne aldın?
- Ne bakıyorsun?

EK TİPİ ZAMİRLER

İlgi zamiri:

→ -ki İsim tamlamalarında tamlananın yerini tutar.

Örnek:

→ Bu mahallenin muhtarını bilmiyorum, bizim mahalleninkini biliyorum.

→ Sizinkilerle görüştün mü?

! UYARI :

- Sıfat yapan -ki, ilgi zamiri -ki ve bağlaç olan ki karıştırılmamalıdır.

Örnek:

- Salonun lambasını değiştirdik, mutfağınki kaldı.
- Elindeki anahtarları masanın üzerine bıraktı.
- Anlıyorum ki insanları tam olarak tanıyamamışım.

İyelik zamiri (iyelik eki):

→ İsmeye gelerek o isme "benim, senin, onun, bizim, sizin, onların" zamirlerinin yerini tutan eklerdir.

Örnek:

→ Çorabımı makineye attım.

→ Sözüünüzü tutmanız gerekiyor.

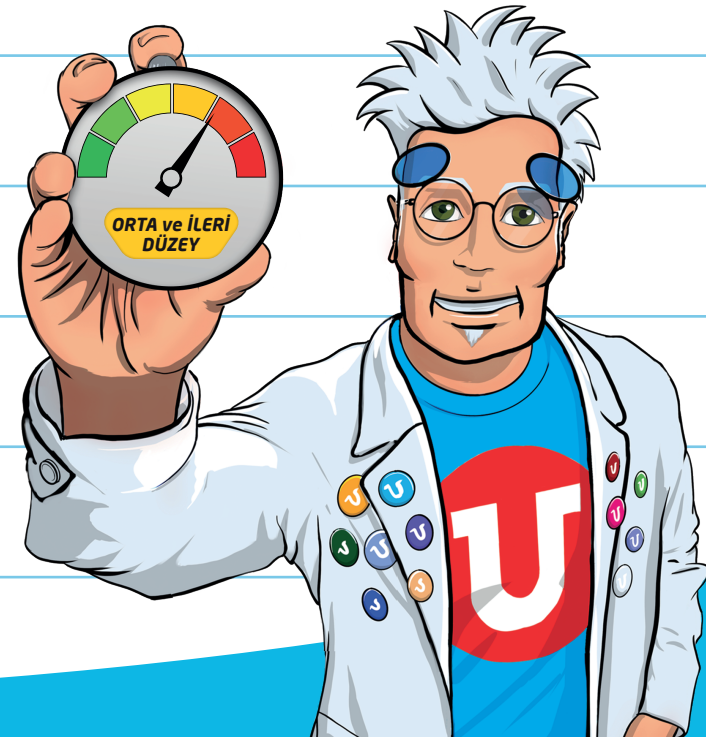
YAYINLARI

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

(Tiyatro Türleri, Tiyatronun Yapı Unsurları,
Tiyatro Terimleri)

OKUMA (Tiyatro Türleri, Tiyatronun Yapı Unsurları, Tiyatro Terimleri)

TIYATRO

TIYATRONUN YAPI UNSURLARI

TIYATRO TERİMLERİ

TIYATRO TÜRLERİ

TIYATRO

- İnsan hayatının çeşitli yönlerinin sahnede canlandırılması amacıyla yazılan eserlere denir.
- Tiyatro, perde ve sahne olmak üzere iki bölümden oluşur. Perde, konunun ana parçalarından her biridir. Sahne ise tiyatro eserinde bir perdelik bölümün, dekor bakımından değişik olan küçük kısımlarına verilen addır.
- Tiyatronun olay ve kişiler olmak üzere iki temel ögesi vardır.
- Her tiyatro eserinde bir olay ya da olaylar zinciri vardır. Her oyunda eylem, bir ana düşünce veya bir duyguya dayanır.
- Tiyatroda olayların ortaya çıkışını sağlayan varlıklara oyunun kişileri denir. Tiyatronun amacı insan ve toplum yaşamını anlatmak olduğuna göre insansız bir tiyatro düşünülemeyeceği açıktır. Anlatmaya bağlı metinlerde olduğu gibi, tiyatrodada yazar tipleştirme ya da karakter çizme yöntemine başvurabilir.
- Tiyatro eserleri; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur.

TIYATRONUN YAPI UNSURLARI

Dramatik Örgü:

→ Tiyatro metinlerinde olay örgüsü, dramatik örgü olarak adlandırılır. Bu örgü, kişilerin çeşitli çatışmaları veya karşılaşmaları çevresinde oluşur.

Yer (Mekân):

→ Oyunlarda olayın geçtiği mekân sahnede dekor ile canlandırılır.

Zaman:

- Tiyatroda canlandırılan olayların geçtiği süre, zaman kavramı ile karşılanır. Zamana ait unsurların tamamının sahnede gösterilmesi mümkün olmadığı için bunlar "beş yıl sonra" veya "iki yıl önce" gibi ifadelerle verilir.

Çatışma:

- Bir oyunda, anlayış veya savunulan değerlerin karşıtlığından kaynaklanan durumlar "çatışma" olarak adlandırılır. Çatışmalarda bireyin kendisi, bir başkası, toplum veya doğa ile karşılaşması ve mücadele etmesi söz konusudur. Çatışma, merak duygusunu canlı tutan ve oyunun ilerlemesini sağlayan bir yapı unsurudur.

TIYATRO TERİMLERİ

Doğaçlama:

- Yazılı metni olmayan, kararlaştırılmış taslağı; yerine, zamanına göre oyuncular tarafından, sahnede yakıştırılan sözlerle tamamlanan oyun, tuluat.

Dram:

- 1. Sahnede oynanmak için yazılmış oyun, drama.
- 2. Acıklı, üzüntülü olayları, bazen güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu.
- 3. Tiyatro edebiyatı.

Diksiyon:

- 1. Seslerin, sözlerin, vurguların, anlam ve heyecan duraklarını kurallarına uygun olarak söyleme.
- 2. Duru, açık vurgulamaya tam uyarak konuşma.

Aksesuar:

- Konunun gerektirdiği ölçüde kullanılan, bir sahne içinde yer alan veya oyuncunun dekor gereği kullandığı çeşitli eşya.

Aksiyon:

- Bir oyuncunun sahne üzerindeki hareketi.

Aktör:

→ Erkek oyuncu.

Aktris:

→ Kadın oyuncu.

Dekor:

→ Tiyatro, sinema ve televizyonda sahneye konulan eserin olayının geçtiği yerin ve çağın özelliklerini belirleyen perde, aksesuar vb. öğelerin bütünü.

Dramatik:

→ 1. Sahne oyununa özgü olan.

→ 2. İçinde gerilim, çatışma vb. olaylar bulunan, insan ilişkileri ile gelişen (eser, olay).

Dramatize etmek:

→ Bir edebî eseri radyo, televizyon veya sahne oyunu biçimine getirmek.

Entrika:

→ Bir işi sağlamak veya bozmak için girişilen gizli çalışma, düzen, dalavere

Jest:

→ Herhangi bir şeyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ile yapılan içgüdüsel veya iradeli hareket.

Koro:

→ Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini seslendirmek için bir araya gelen topluluk.

Kostüm:

→ Sinema ve tiyatrodada rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı.

Kulis:

→ Sahnenin gerisinde ve yanlarında bulunan bölüm.

Mimik:

→ Bir duygu ve dncenin kaç, göz, ağız, yüz hareketleriyle anlatılmasıdır.

TIYATRO TÜRLEİİ

TRAJEDİ

- 17. yy.da klasisizm akımıyla Őekillenen bir tiyatro türüdür.
- Konusunu seçkin kimselerin hayatından ya da mitolojiden alır.
- Kahramanları tanrılar, tanrıçalar ve soylu kimselerdir.
- Seyircide korku ve acıma gibi duygular uyandırır. Böylece ruhun tutkularından arındırılması hedeflenir.
- Erdem ve ahlak ön plandadır.
- Kusursuz bir üslubu vardır. Kaba sözlere yer verilmez.
- Eser baştan sona kadar ağırbaşlı, ciddi bir hava içinde geçer.

- Vurma, yaralama gibi çirkin olaylar, seyircinin gözü önünde gerçekleştirilmez; sahne arkasında gerçekleştirilir. Bu olaylar haberciler tarafından sahnede aktarılır.
- Nazım biçiminde yazılır.
- Üç birlik kuralına uyulur. Zaman birliği olayın 24 saat içinde, tek bir yerde tek bir mekânda geçmesidir.
- Oyunda koroya yer verilir. Oyun, koro ve diyalog bölümünden oluşur.
- Ünlü trajedi yazarları; Eski Yunan; Aiskhylos, Eurupides, Sophokles. Fransız; Corneille, Racine'dir.

KOMEDİ

- 17. yüzyılın sonunda başlamıştır.
- Konusunu, yaşanan hayattan ve günlük olaylardan alır.
- Olayların, insanların, durumların gülünç yanlarını ortaya koyar.
- Kişiler halktan ve yüksek zümreden her çeşit insan olabilir.
- Her türlü söze, şakaya, kaba saba ifadelere yer verilir.
- Kişilerin her türlü davranışları sahnede gösterilir.
- Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur.
- Manzum olarak yazılır.
- Üç birlik kuralına uyulur.
- İnsan karakterinin gülünç ve eksik yanlarını anlatanlara karakter komedyası, toplumun gülünçlüklerini anlatanlara töre komedyası, olayların merak uyandıracak şekilde işlendiği eserlere entrika komedyası adı verilir.
- Türün yazarları, Yunan-Aristophanes, Fransız Moliere'dir.

Komedi çeşitleri:

- **Karakter komedisi:** İnsanların karakterlerinin ve kişiliklerinin aksak ve gülünç taraflarını gösteren komedidir.
- "Tartuffe, Cimri" (Moliere), "Venedik Taciri" (Shakespeare) bu türe örnektir.
- **Töre komedisi:** Topluların gülünç ve aksak yanlarını, gelenek-göreneklerin ve törelerin bozuk taraflarını anlatan komedi türlerindedir. "Şair Evlenmesi" (Şinasi), "Gülünç Kibarlar" (Moliere)
- **Entrika komedisi:** Günlük yaşamdaki olayları merak uyandıracak ve insanları şaşırtacak biçimde anlatan komedidir. "Yanlışlıklar Komedyası" (Shakespeare) bu türe örnektir.

DRAM

- Hayatı olduğu gibi yansıtır. Yani hem acıklı hem komik olaylar iç içe yer alır.
- Konusunu günlük yaşamdan ve tarihten alır.
- Kişiler tek yönlüdür, ya tamamen iyidir ya tamamen kötüdür.
- Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
- Olaylar, çirkin dahi olsa sahnede gösterilebilir.
- Kişiler hangi sınıf ve halktan olursa olsun dramda yer alır.
- Şiir veya düzyazı karışık hâlde yazılabilir.
- En ünlü dram yazarları; İngiliz yazar Shakspeare dramın ilk ürünlerini vermiştir. Ancak bu türün özelliklerini Victor Hugo belirlemiştir.
- Kitabımızdaki metinler Ahmet Turan Oflazoğlu, Cevat Fehmi Başkut, Turgut Özakman, Moliere'den alınmıştır. Sözü edilen yazarlarımız hakkında bilgi edinmeniz sizin için faydalı olacaktır.

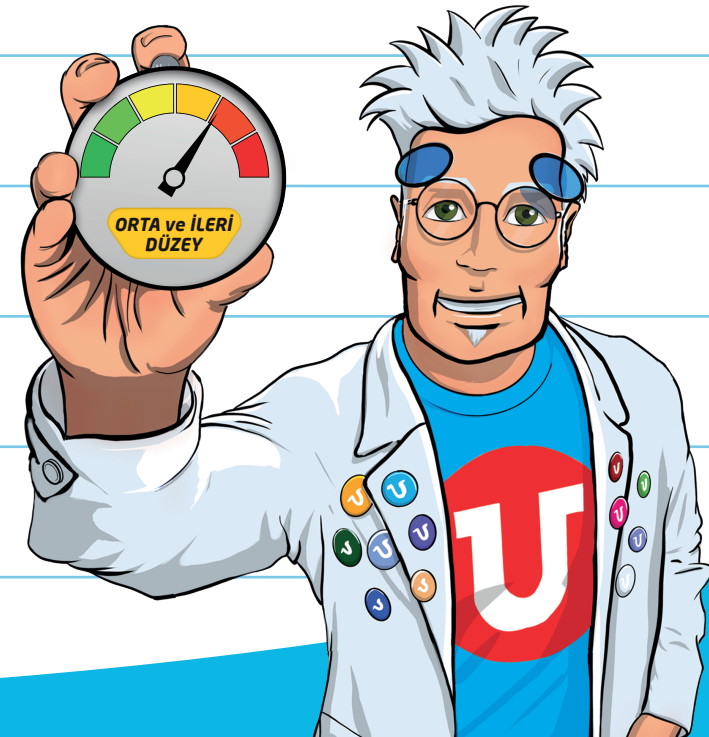

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi

(Zarf, Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri)

DİL BİLGİSİ (Zarf, Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri)

ZARF(BELİRTEÇ)

ZARF ÇEŞİTLERİ

KESME İŞARETİ

ZARF (BELİRTEÇ)

→ Fiilleri, filimsileri, sıfatları(adlaşmış sıfatlar dahil), zarfları niteleyen; belirten sözcük türleridir.

ZARF ÇEŞİTLERİ

Zaman zarfı:

→ Ne zaman / Ne zamandan beri / Ne zamana kadar?

Örnek:

→ Üç yıl sonra proje tamamlanacak.

Durum zarfı:

→ Nasıl ?

Örnek:

→ İşini baştan savma yapmışsın.

→ Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım.

! NOT :

→ Miktar zarfıyla zaman zarfı karıştırılmamalıdır.

Örnek:

→ Üç saat sonra işim biter.

→ İşim üç saat sürer.

Miktar (ölçü/azlık-çokluk/nicelik) zarfları:

→ Ne kadar?

! NOT :

→ Miktar zarfları diğer zarf çeşitlerinden farklı olarak sıfatı ve zarfı da etkiler.

Örnek:

- Seninle biraz görüşebilir miyiz?
- Epey konuştuktan sonra ayrıldık.
- Çok gürültülü mekânlarda başım ağrır.
- Hayli yavaş yürüyorsun.

! UYARI :

→ "daha" ve "en" miktar belirteçleri derecelendirme veya üstünlük belirteci olarak da adlandırılır.

Örnek:

→ Daha sakin olabilirsiniz.

→ En güzel günler sizin olsun.

Yer yön zarfı:

- Nereye?
- aşağı-yukarı
- içeri-dışarı
- ileri-geri
- öte-beri

Örnek:

- Arabayı ileri park ettim.
- Geri dön.
- Hava soğudu, içeri girelim.

! UYARI :

→ Yer yön zarflarıyla sıfatları karıştırmayalım.

Örnek:

→ Yukarı mahallede oturuyoruz.

! UYARI :

→ Bu sözcükler eksiz olursa yer yön zarfı olur. Ek alırsa isimleşir.

Örnek:

→ Yukarıya çıkıyorum.

→ Dışarının soğuğu öyle böyle değil.

→ İleriyi göremiyorsak şimdilik bekleyelim.

Soru zarfı:

! NOT :

→ Niçin sorusu ve "neden, niye" gibi bu anlama gelen tüm sorular soru zarfıdır.

Örnek:

- Okullar niçin kapalı?
- Beni neden aramadın?
- Niye bizimle gelmek istemiyorsun?
- Bu saatten sonra nasıl görüşebiliriz?
- Evden ne zaman çıkalım?

! UYARI :

→ Soru zarfıyla soru sıfatı karıştırılmamalıdır.

Örnek:

→ Size nasıl yardımcı olabilirim?

→ Nasıl bir soru bu böyle?

KESME İŞARETİ (')

→ Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır:

Örnek:

→ Aydın'da oturuyorum.

→ Türkiye'm, cennetim...

→ Türk'üm.

→ Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:

Örnek:

- Türkçe, Müslümanlık, Hristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaştırmak, Yakup Kadri, Türklerin ...
- Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlere getirilen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

- Nihat Bey'e, Ayşe Hanım'dan, Mahmut Efendi'ye, Enver Paşa'ya

→ Nokta kullanılmayan kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

→ TBMM'nin, TDK'nin, BM'de, ABD'de, TV'ye

→ Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

→ 1985'te, 8'inci madde, 2'nci kat

→ Şiirde seslerin ölçü dolayısıyla düştüğünü göstermek için kesme işareti kullanılır:

Örnek:

Bir ok attım karlı dağın ardına
Düştü n'ola sevdiğimin yurduna
İl yanmazken ben yanarım derdine
Engel aramızı açtı n'eyleyim

→ Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

→ a'dan z'ye kadar, b'nin m'ye dönüşmesi, Türkçede -lık'la yapılmış sözler

→ Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur:

Örnek:

→ Başvurular 17 Aralık'a kadar sürecektir.

→ 12 Temmuz 2010 Pazartesi'nin TDK için önemi büyüktür.

! ÖNEMLİ NOT :

→ Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz:

Örnek:

→ Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk Dil Kurumundan

! NOT :

→ İSTİSNA Avrupa Birliği'nde

→ Sonunda 3. teklik kişi iyelik eki olan özel ada, bu ek dışında başka bir iyelik eki getirildiğinde kesme işareti konmaz:

Örnek:

→ Boğaz Köprümüzün güzelliği, Konya Ovamızın bitki örtüsü, Kuşadamızdaki li-man vb.

! NOT :

→ Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

! NOT :

→ Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan önce konur:

Örnek:

→ Yunus Emre'nin (1240?-1320), Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu)

! NOT :

→ Ancak cins isimler için yapılan açıklamalarda yay ayraçtan sonra doğal olarak kesme işaretine gerek yoktur:

Örnek:

→ İmek filii (ek fil)nin geniş zamanı şahıs ekleriyle çekilir.

! NOT :

- Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, sözcüğün ve üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır:

Örnek:

- vb.leri, Alm.dan, İng.yi; cm^3 e (santimetre küpe), m^2 ye (metre kareye)

! NOT :

- Unvanlardan sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz.

Örnek:

- Cumhurbaşkanınca, Başbakanca, Türk Dil Kurumu Başkanına göre

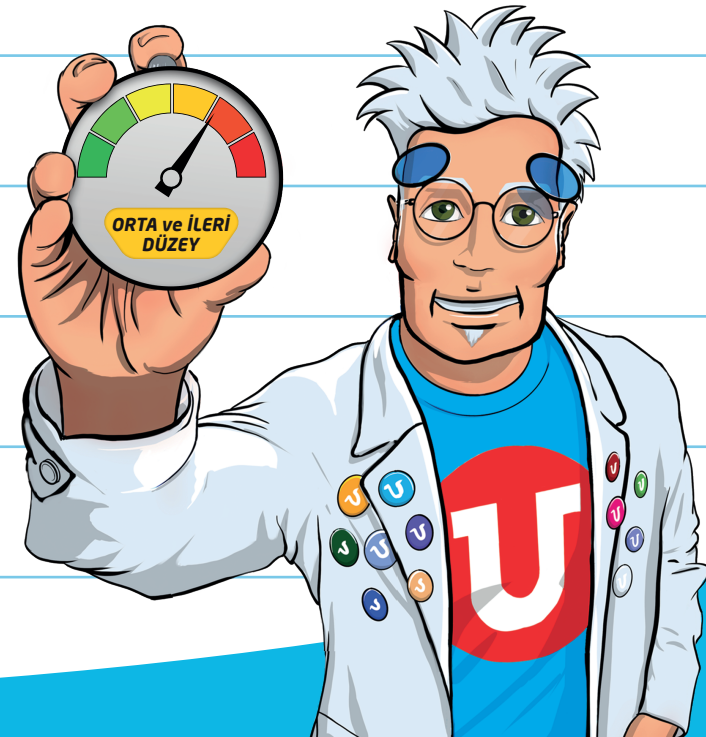
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

(Biyografi, Otobiyografi, Öz Geçmiş)

FATMA GÜL ÖRS

OKUMA

(Biyografi, Otobiyografi, Öz Geçmiş)

BIYOĞRAFI (YAŞAM ÖYKÜSÜ)

OTOBİYOGRAFI

ÖZ GEÇMİŞ (CV)

MONOĞRAFI

PORTRE

BIYOGRAFİ (YAŞAM ÖYKÜSÜ):

- Edebiyat, sanat, siyaset, ticaret gibi alanlarda tanınmış insanların hayatlarını, eserlerini, başarılarını okuyucuya duyurmak amacıyla yalın bir dille, nesnel bir tutumla yazılan inceleme yazılarına denir.
- Kişilerin hayatlarını konu alan romanlara **biyografik roman** denir.

Örnek:

- Bir Bilim Adamının Romanı (Oğuz Atay), Şah ve Sultan (İskender Pala), Füreya (Ayşe Kulin) ...

- Biyografiler oluşturulurken söz konusu kişinin yakın çevresinin anlattıklarından, anılarından, günlüklerinden yararlanılabilir.
- Öyküleme, betimleme, açıklama gibi anlatım biçimlerinden yararlanır.
- Tarihçiler tarafından kaynak olarak değerlendirilebilir.

! NOT :

- Tezkire, divan edebiyatında biyografinin karşılığıdır. Tezkirelerde divan şairlerinin hayat hikâyeleri, eserleri, edebî özellikleri anlatılmış, şiirlerinden örnekler verilmiştir.
- Bu tezkireler, günümüz biyografilerinden farklı özellikler taşır.
- Genellikle şairlerin mahlas isimlerine göre hazırlanır.

TEZKİRENİN BÖLÜMLERİ

MUKADDİME (dibâce - ön söz):

- Sunulan kişiye övgü içerir. Tezkirenin yazılma nedeni ve yazan kişinin sanat görüşü aktarılır.

Asıl Metin:

- Söz konusu şair veya şairlerin biyografisini içeren bölümdür.

Hatime:

→ Eserin özellikleri, tamamlanma tarihi, dönemin yöneticilerine dualar yer alır.

! NOT :

→ Edebiyatımızdaki ilk tezkire: Mecalisü'n Nefis (Ali Şir Nevai)

→ Osmanlı sahasında ilk tezkire: Heşt Behişt (Sehi Bey)

OTOBİYOGRAFI

- Bir kişinin, hayatıyla ilgili dönemleri detaylarıyla, bütün ilginç yönleriyle geniş şekilde kendisi yazdığı yazı türüdür. Yani kişinin kendi biyografisini yazmasıdır.
- Kişinin kendi hayatını roman şeklinde yazması sonucunda ortaya çıkan esere otobiyografik roman denir.

Örnek:

- Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa), Baba Evi (Orhan Kemal)

- Otobiyografide doğumdan itibaren otobiyografinin yazıldığı ana kadar yaşananlardan anlatmaya değer olanlar yazılır.
- Edebiyat, sanat, siyaset, spor gibi değişik alanlarda ünlü bir kişi; diğer insanlardan bilinmeyen yönlerini, başarısını nelere borçlu olduğunu amacıyla otobiyografisini yazar.
- Öznel bir tutumla kaleme alınsa da gerçekçidir.

Anı-Otobiyografi Farkı:

- Anı, otobiyografiye göre daha dar kapsamlıdır. Anı, otobiyografi içinde sadece bir bölüm sayılabilir. Yani otobiyografiler anıya göre daha geniş ve daha uzun bir dönemi içine alır.

ÖZ GEÇMİŞ (CV):

- Özgeçmiş, bir kişinin, geçmişindeki önemli aşamaları ve sahip olduğu donanımı kendi ağzından yazdığı bir tür hayat hikâyesidir.
- Genellikle yeni bir işe girileceği zaman kişinin kendini tanıtmayı amacıyla ilgili kuruluşa vermek için yazılır. Özgeçmişe bakılarak kişi hakkında ön bilgi edinilir.
- Eskiden tercüme-i hâl denilen biyografi, öz geçmiş anlamında kullanılmaktadır.

Öz Geçmişte Bulunması Gerekenler:

- Kişisel Bilgiler (isim, doğum tarihi ve yeri, medeni durum, askerlik durumu vb.)
- İletişim Bilgileri (adres, telefon, e-posta vb.)
- Öğrenim Bilgileri
- İş Deneyimi
- Yeterlilikler (bilgisayar, yabancı dil vb.)
- İlgi Alanları
- Ödüller (varsa)
- Referanslar (istenirse)
- Haberleşme Adresi

YAYINLARI

MONOGRAFI

→ Meşhur kimselere ait ilgi çekici bir konuyu, onların tek bir eserini veya herhangi bir ilim, sanat konusunu derin bir şekilde inceleyen eserlere denir.

PORTRE

Fiziksel (Tensel) Portre:

→ Kişinin sadece fiziki özelliklerinin (boy, yüz, giyiniş vb.) anlatıldığı portrelerdir. Bu portrede, kişi diğer insanlardan ayrılan dış özellikleri ile uygun sıfatlar kullanılarak özgün bir şekilde anlatılır.

Örnek:

→ Bebekleri en garip ve esrarlı madenlerden yapılmış bir çift gözün mavi, sarı, yeşil ışıklarla aydınlattığı asabî bir çehre. Yüzde, alında, ellerde bir sağlık ve bahar rengi. Düzgün taranmış, eksiksiz, sarı genç saçlar. Bütün zembereklere çelikten, ince, yumuşak, toplu, gerilmiş, taptaze bir uzviyet. Altı yüz senelik bir devri bir anda ihtiyarlatan adamın çehresi gibi ilâhlarınki gibi, yıpranmış bir başın hiçbir izini taşıyor. Alevden coşkunun bir nehir halinde, eski tarihin bütün yıkıntılarını süpüren ve yeni bir cihanın kuruluşuna yol açan fikirler kaynağı o baş bir yanardağ tepesi gibi, taşıdığı ateşe kayıtsız, mavi gök altında sessiz ve gülümseyerek duruyor. Kendi yarattığı şimşekli bulutlardan, fırtınalardan ve etrafına döktüğü feyizli sellerden yegâne müteessir olmayan, meğer O'nun genç başı imiş. O günün benim için en büyük nimeti, o efsanevî başı, yakından görmem olmuştur. (Ahmet Hâşim)

Ruhsal (Tinsel, Moral) portre:

→ Kişinin iç dünyasının, duygularının çok yönlü olarak anlatıldığı portrelerdir.

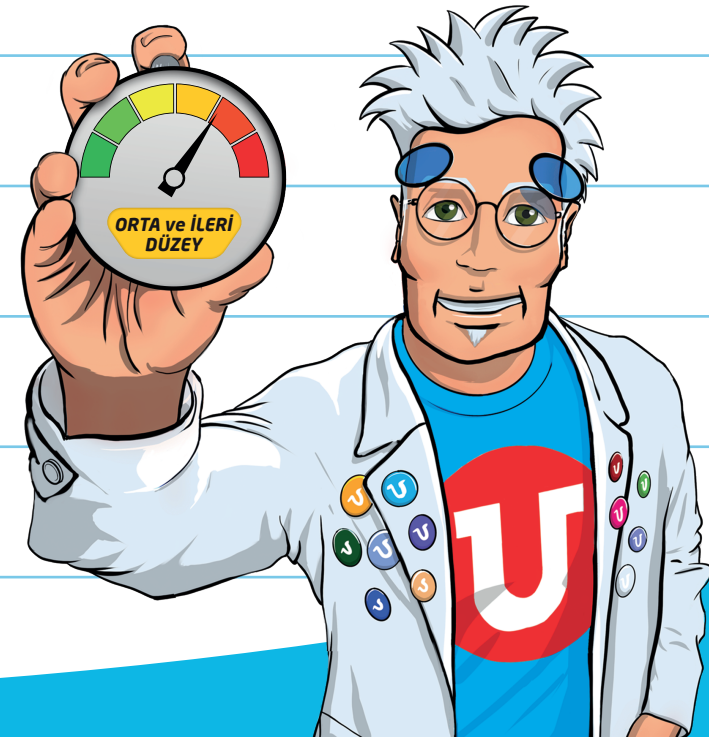
Örnek:

→ O gün iş başvurusuna gelen delikanlı; dışa dönük, enerjik, kendinden emin bir gençti. Ona birkaç soru sordum. Samimi, iyi niyetini ortaya koyan cevaplar verdi. Onu işe aldım ve zaman içinde "İyi ki almışım." dedirtti bana.

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi

*(Kip-Kişi-Zaman-Çekimli Fiil,
Fiilde Anlam Kayması)*

DİL BİLGİSİ (Kip-Kişi-Zaman-Çekimli Fiil, Fiilde Anlam Kayması)

Fiil

Kip

Kişi

Fiilde Anlam Kayması

Fiil (Eylem) Nedir?:

- Varlıkların yapmış oldukları bir işi, hareketi, oluşu, durumu belirten sözcüklerdir.

Çekimli Fiil:

- Bir fiilin kip ve kişi anlamı taşıyan hâlidir. Fiil, ancak kip ve kişi anlamı taşıyarak yüklem olabilir.

Örnek:

- Bugün Defne Hanım'la görüştük.
- Öğleden sonra yola çıkacağız.
- Olan biteni bana anlatmalısın.
- Anlat da ben de bileyim.
- Kargoyu bir an evvel verilen adrese teslim et.

FIİLİN ÇEKİMLENMESİNİ SAĞLAYAN EKLER

KİP EKLERİ:

HABER (BİLDİRME) KİPLERİ

Görülen geçmiş zaman: -di, -dı,-du,-dü,-tı,-ti,-tu,-tü

Onu pazarda gördüm.

Öğrenilen geçmiş zaman: -miş,-miş,-muş, -müş

Onu pazarda görmüş.

DİLEK(TASARLAMA) KİPLERİ

Gereklilik kipi: -meli, -malı

Onu görmeliyim.

HABER (BİLDİRME) KIPLERİ

Şimdiki zaman: -yor

Onunla görüşüyorum.

Gelecek zaman: -acak, -ecek

Onunla görüşecek.

DİLEK(TASARLAMA) KIPLERİ

İstek kipi: -e,-a

Onunla görüşeyim./Onunla görüşelim.

Dilek-şart kipi: -se,-sa

Onunla görüşsen...

HABER (BİLDİRME) KIPLERİ

Geniş zaman: -r,-ar,-er

Hafta sonları ailesiyle görüşür.

UYARI: Geniş zamanın olumsuzunda -r eki ortadan kalkar.

ÖRNEK: görüşürüm- görüşmem, geliriz-gelmeyiz

DİLEK(TASARLAMA) KIPLERİ

Emir kipi: Eksizdir.

1. tekil ve çoğul çekimi yoktur.

- / -

Onunla görüş./Onunla görüşün.

Onunla görüşsün./Onunla görüşsünler.

KİŞİ EKLERİ:

→ Kişi ekleri, eylemin kim tarafından yapıldığını anlamamızı sağlayan eklerdir.

Örnek:

- Akşamüzeri denize girdik.
- Yaz tatilinde İspanya'ya gidelim.
- Size seve seve yardım ederiz.
- Kitabı bir solukta okudu.
- Bir an evvel buraya gel.
- Çocukları da alıp buraya gelsin.

FİLDE KİP (ZAMAN/ ANLAM) KAYMASI:

→ Yüklemde belirtilen kip anlamıyla cümlede belirtilen kip anlamının birbirinden farklı olmasıdır.

Örnek:

- Yarın sabah erkenden yola çıkıyoruz.
- 1789'da Fransız İhtilali gerçekleşir.
- Eşim dört yıldır bu hastanede çalışıyor.

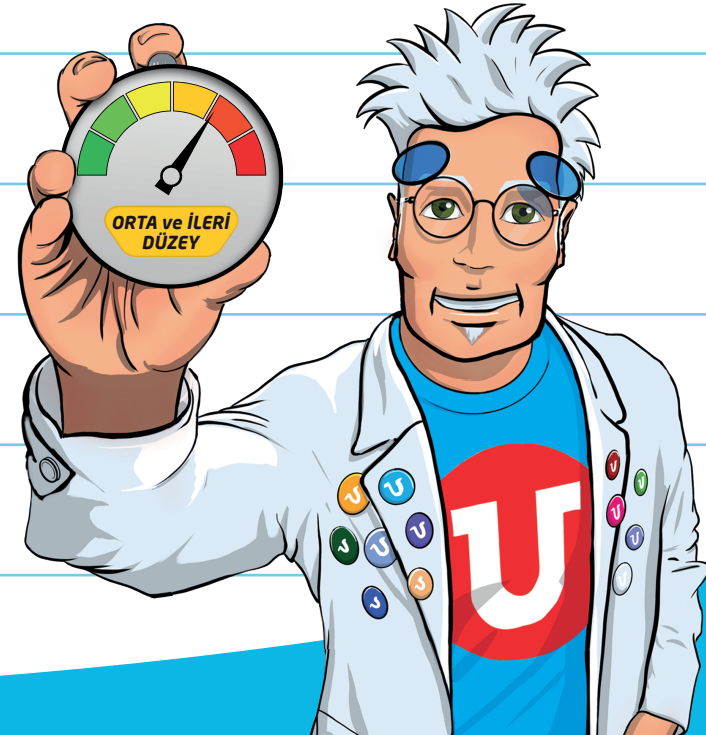

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma, Yazma ve Sözlü İletişim

(Mektup, E-posta, Dilekçe, Tutanak, Açık Oturum)

OKUMA, YAZMA VE SÖZLÜ İLETİŞİM (Mektup, E-posta, Dilekçe, Tutanak, Açık Oturum)

MEKTUP

E-POSTA

TUTANAK

AÇIK OTURUM

DİLEKÇE

MEKTUP

- Mektup, bir kişinin uzaktaki bir tanıdığına haber vermek, bir dileğini iletme ya da ondan bir şey istemek amacıyla yazıp gönderdiği yazılara denir. Resmî ve özel bir iletişim aracıdır.
- Mektup, beyaz çizgisiz kâğıda siyah veya mavi mürekkepli kalemle yazılır. Özel mektuplar elle yazılırken iş mektuplarında daktilo veya bilgisayar kullanılabilir.
- Mektubun sol üst köşesinde mektubun yazıldığı kişiye hitap bölümü yer almaktadır.
- Günün tarihi ve mektubun yazıldığı yerin adı sağ üst köşeye yazılır.
- Mektubun sağ alt köşesinde gönderenin adı ve imzası, sol alt köşesinde de adresi yer almalıdır.

Örnek:

Değerli Arkadaşım İhsan,

7 Şubat 2021

ADRES

İmza
Ekrem Can

- Mektuplar; özel mektuplar, resmî mektuplar ve iş mektupları olmak üzere üçe ayrılır.

Özel Mektup:

- Kişilerin yakınlarına yazdıkları mektuplara denir.
- Günlük dille, samimi bir şekilde yazılan mektuplardır.
- Üslup ikinci plandadır.

Edebi Mektup:

- Mektubun yazıldığı dönemin edebiyat ve düşünce olayları yer alır.
- Sanatçıların birbirinin eserlerini değerlendirdikleri, bu anlamda birbirlerine yol gösterdikleri mektuplardır.
- Bu mektuplarda üslup yani dilin kullanımı önemlidir.

İŞ MEKTUBU:

- Özel kişilerle iş kurumları ve iş kurumlarının kendi arasında, işle ilgili olarak yazılan mektuplara denir.
- Bu mektuplarda konusu ne olursa olsun bir iş ya da hizmet söz konusudur.
- Bu bir sipariş, satış, şikâyet, borç alıp verme isteği, tavsiye ya da bilgi isteme olabilir.

AÇIK MEKTUP:

- Herhangi bir düşünceyi, görüşü açıklamak, bir tezi savunmak için bir devlet yetkilisine ya da halka hitaben, bir kişi ya da kurum tarafından yazılan, gazete, dergi aracılığı ile yayımlanan mektuplardır.
- Açık mektuplarda sadece yazarı değil, geniş kitleleri ilgilendiren önemli konular ele alınır.
- Açık mektubun türü; makale, fıkra, inceleme yazılarından birine uygun olabilir.

DİLEKÇE

- Resmî bir mektup türüdür.
- Dilekçeler, ana hatlarıyla dört kısımdan ibarettir:

Hitap:

- Gönderilen makamın adı ve yerinin yazıldığı başlangıç bölümüdür. Hitaptaki kelimelerin ilk harfleri büyük yazılır.

Dilekçe Metni:

- Anlatılmak istenen ifadenin açık, anlaşılır, kesin, net ve öz olması gerekir.
- İfadeler bitirildikten sonra dilekçe, "...arz ederim." veya "...rica ederim." ifadeleriyle bitirilir.

! NOT :

- Dilekçe üst makama yazılıyorsa "...arz ederim.", alt makama yazılıyorsa "...rica ederim." şeklinde tamamlanır.

Gönderenin adı, tarih ve imza:

- Kâğıdın sağ alt tarafında yer alır.

Gönderenin Adresi:

- Adres, tarih ve imza kısmından biraz aşağıda kâğıdın sol alt kısmına yazılmalıdır.
- Dilekçeye eklenmiş belge var ise adres kısmının altına ek ya da ekler başlığı açılır ve belgelerin adları yazılır.

Örnek:

T.C.
Sağlık Bakanlığı
Teftiş Kurulu Başkanlığına
Ankara

9 Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunuyum. 21 Haziran 2020 tarihinde yapılan Kurumlar İçin Merkezî Eleme Sınavında müfettiş yardımcılığı sınavını kazandım. Söz konusu kadro için bakanlığınızca istenen belgeler ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

ADRES :

Hasanefendi Mahallesi Kızılay Caddesi
No:40 Kat:4 Daire No:10 Efeler / Aydın

20.10.2020

Cenk Kalaycı

EKLER:

EK-1 (1 adet ÖSYM sonuç belgesi)

EK-2 (1 adet onaylı hüviyet nüfus cüzdanı örneği)

EK-3 (1 adet ikâmetgâh adresi)

EK-4 (1 adet diploma aslı)

EK-5 (5 adet fotoğraf)

EK-6 (1 adet savcılık belgesi)

E-POSTA:

- Bilgisayarlar veya bir ağ içindeki belli gönderim merkezleri arasındaki elektronik bilgi iletişimidir. Genel Ağ üzerinden kullanıcıların birbirlerine gönderdikleri dijital mektuptur. E-posta(elektronik posta), elektronik mektup (elmek) olarak da adlandırılır.
- Bir e-postada iki bileşen vardır: üstbilgi ve e-posta bedeni. Üstbilgide ileti özet, gönderen, alan ve iletiye ilişkin diğer bilgiler bulunur. E-posta bedeninde ise iletinin kendisi ve genel olarak kullanıcı imzası yer alır.
- E-postada gönderen (kimden), alıcı (kime), konu ve tarih adında dört önemli alan vardır:

Gönderen:

→ İletiyi gönderenin adresi ve adı

Alıcı:

→ iletiry alanın adresi ve adı

Konu:

→ iletiry özetleyen birkaç kelime

Tarih:

→ İleti gönderildiğindeki yerel tarih ve saat

ÖZELLİKLERİ:

- Kullanım amacı yönüyle mektuba benzer.
- Resim, müzik, video gibi her türlü dosyanın eklenebilmesi ve alıcının bilgisayara gönderilebilmesi mümkündür.
- Mektuba göre daha hızlı ulaştığı ve ek dosyaların gönderilme imkânından dolayı mektubun yerini almıştır.
- E-posta hizmetlerinden yararlanabilmek için e-posta hesabı açmak gerekir. Bu hizmeti ücretsiz ya da ücretli veren siteler bulunmaktadır.
- E-posta adreslerinde başta kullanıcının adı, adres işareti, e-posta sağlayıcısının adı, nokta (.) ve site uzantısı yer almaktadır.
- Ad, soyad içeren e-posta kullanımı tercih edilmelidir.
- E-posta yazılırken kişisel bilgiler güvenlik altına alınmalıdır.

- E-postada, sade ve anlaşılır cümleler kullanılmalı; yazım hatası ve noktalama yanlışı yapmamaya dikkat edilmelidir.
- Yazının sonunda "İyi günler dilerim veya kolaylıklar dilerim" şeklinde nazik ifadeler kullanılmalıdır.
- E-postaya cevap yazarken yeni bir e-posta oluşturmak yerine "yanıtla" butonu kullanılmalıdır çünkü e-posta gönderilen kişi günde yüzlerce e-posta okuyabilir.
- E-postada gov hükümet kurumlarını, edu üniversitelere bağlı siteleri, com ticari kuruluşları, net servis sunucularını, org kâr amacı gütmeyen siteleri ifade eder.

TUTANAK

→ Belgelenmesi gereken bir durumu, olayı tespit edenler tarafından imzalanan veya meclis, kurul, mahkeme gibi yerlerde söylenen sözlerin olduğu gibi yazıya geçirilmesi ile oluşan belgedir.

ÖZELLİKLERİ:

- Çizgisiz, beyaz dosya kâğıdına bilgisayar veya daktiloyla yazılabileceği gibi silinmez kalemle okunaklı el yazısı ile de yazılabilir.
- Yanlış yazılan ifadenin üstü tek çizgi ile çizilir ve düzeltme paraflanır.
- Silme, kazıma ve tutanağa sonradan ekleme yapılmaz.
- Birden fazla sayfa kullanılmış ise her sayfa numaralandırılır ve paraflanır.
- Birden fazla nüsha hâlinde düzenlenmişse her bir nüshada ıslak imza bulunur.

- Temelde toplantı ve olay tutanağı diye gruplanmakla birlikte toplantının veya olayın içeriğine göre tutanağın arama tutanağı, duruşma tutanağı, kaza tespit tutanağı, sınav tutanağı şeklinde adlandırıldığı da görülür:
- Toplantı tutanaklarında öncelikle toplantının gündemi yazılır. Görüşülen konular, söylenen sözler, alınan kararlar yazıldıktan sonra tutanak toplantıya katılanlar tarafından okunarak imzalanır.
- Olay tutanaklarında olayın ne zaman, nerede ve nasıl olduğu ile olaya karışanlarla ilgili tespitler yer alır. Olaylar oluş sırasına göre anlatılır.
- Tutanak, tutanağı tutanlar ve varsa şahitler tarafından okunarak imzalanır.
- Toplantı tutanağı toplantının başladığı andan itibaren, olay tutanağı ise olaydan hemen sonra düzenlenir.
- Tutanaklarda söylenenler, görülenler anlaşılır biçimde ve olduğu gibi yazılır; yorumu yer verilmez.
- Tutanağı imzalayanların isim ve unvanları açıkça belirtilir.

Tutanak Yazma Kuralları:

- Tutanaklar 3 nüsha düzenlenir.
- **Amacı ve muhatabı belirleme:** Yazmak istenilen tutanağın türü (olay tutanağı, toplantı tutanağı) belirlenir.
- **Başlığı belirleme:** Tutanağın başlığı belirlenir, kâğıdın üst-orta kısmına tamamı büyük harflerle yazılır. İçerik, kelime ya da cümle ile belirtilemeyecek şekilde ise sadece "TUTANAK" ifadesi kullanılabilir.
- **Yer, tarih ve saati belirleme:** Tutanağın yeri, tarihi ve saati mutlaka belirtilmelidir. Tutanakta, olayın meydana geldiği yer ile zaman dilimi (hangi gün, hangi saatte başlayıp ne zaman bittiği) mutlaka bulunmalıdır. Tutanaklar tarih ve saatle başlar, tarih ve saatle biter.

Kararların yazılması:

- Tutanaklarda kâğıdın sadece bir yüzüne alınan kararlar yazılır.
- Eğer birden fazla sayfaya yazılacaksa üst tarafa sayfa numaraları verilir.
- Her sayfası tutanağı tutan kişi veya kişilerce paraflanmalıdır.
- Tutanak düzenlenirken olay mahallinde bulunan iz ve deliller tespit edilip tutanağa geçirilir.

Tutanağa katılanların belirlenmesi ve imzalanması:

- Tutanağın alt kısmına katılanların veya orada bulunanların adlarıyla birlikte unvanları yazılır.
- Tutanak tamamlandıktan sonra imzalar atılır.
- Tutanak yazısı sonuçlandırıldıktan sonra belgenin altı, tutanağı düzenleyen görevliler (en az iki görevli), şüpheliler, tanıklar ve mağdurlar tarafından imzalanır.

Örnek:

HASAR TESPİT TUTANAĞI

4 Ekim Pazartesi günü 15.00-16.00 saatleri arasında şantiye şefi görevini yürüttüğüm X isimli firmanın Yenievler inşaatında Seyfi Hasan Hüseyinoğlu yönetimindeki dozer geri geri giderken yerde duran tuğlaların üzerinden geçmiştir. Hemen müdahale edilerek diğer kolilerin zarar görmesi engellenmiştir. 100 adet tuğla kullanılamaz hâle gelmiştir. İşbu hasar tutanağı tarafımdan olay yerinde tanzim edildikten sonra görgü şahitleri Hüseyin Ali ve Mehmet Murat'a imzalatılmıştır.

04.10.2021 Saat: 16.10

Şantiye Şefi

İmza

Metin Metin

Şahitler

İmza

Hüseyin Ali

İmza

Mehmet Metin

AÇIK OTURUM

→ Geniş kitleleri ilgilendiren bir konunun, konuyla ilgili uzmanlar tarafından, bir başkan yönetiminde ve dinleyiciler önünde tartışıldığı konuşmalara denir.

AÇIK OTURUM UYGULAMA AŞAMALARI:

1. Konuşmacıların belirlenmesi
2. Açık oturumu yönetecek başkanın belirlenmesi
3. Başkanın tartışma konusunu ve konunun önemini belirtmesi
4. Başkanın konuşmacıları tanıtmaması ve konuşmacılara sırasıyla söz vermesi
5. Seçilen konunun başkanın soruları doğrultusunda birkaç turda tartışılması
6. Başkanın oturum sonunda konuyu toparlamaması ve dinleyici sorularını alması

ÖZELLİKLERİ

- Güncel bir olay veya toplumu ilgilendiren bir sorun, dinleyiciler önünde, uzman kişilerce, bir başkan yönetiminde tartışılır.
- Açık oturumlar kalabalık izleyici kitleleri karşısında yapılabileceği gibi radyo veya televizyonda yayımlanabilir.
- Konusu önceden belli olan açık oturumda bir başkan ve en fazla altı konuşmacı vardır.
- Başkan, önce konuşmacıları tanıtır ve onlara sırasıyla söz hakkı verir.
- Konuşmacılar belirli sürelerde, iki veya üç tur konuşurlar.
- Bu arada diğer konuşmacılar da konuşmakta olanın sözlerini özenle dinleyip gerekli notu alırlar. Gerekirse konuşmacının bazı görüşlerine katılmadıklarını nedenleriyle belirtirler.

- Başkanın, konu hakkında bilgili olması, konuşmacılara eşit süre vermesi, tarafsız olması, konu dışına çıkılmasını engellemesi, konuşmacıları sorularıyla yönlendirerek gerektiğinde kısa değerlendirmeler yapabilmesi gerekir.
- Başkan, programın sonunda, önceden not aldığı konuşmaları özetleyerek birbiriyle ilişkilendirir.
- Düşünceleri özetleyerek oturumun genel değerlendirmesini yapar.
- Açık oturumda bir sonuca varma amacı yoktur. Amaç, merak edilen bir konuda dinleyicileri ayrıntılı bir şekilde bilgilendirmektir.

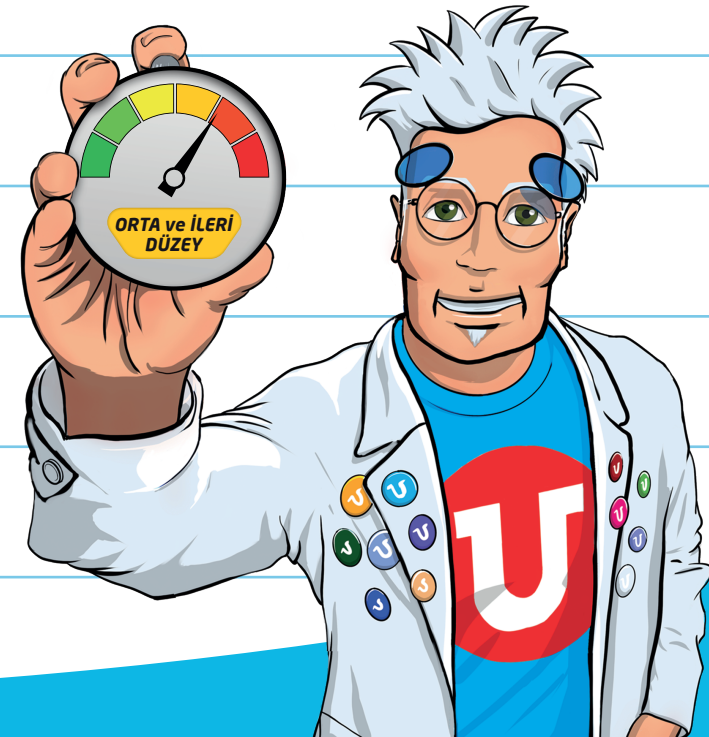
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi

(Ek Fiil, Basit v e Birleşik Çekimli Fiil)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

(Ek Fiil, Basit ve Birleşik Çekimli Fiil)

EK FİİL (EK EYLEM)

BASİT ÇEKİMLİ FİİL

BİLEŞİK ÇEKİMLİ FİİL

EK FİİL (EK EYLEM)

Ek eylemin iki görevi vardır :

- İsmeye gelerek ismin yüklem olmasını sağlar.
- Fiile gelerek fiili birleşik çekimli fiil yapar.

İsme gelen ek eylemler:

→ İsme gelerek geniş zaman anlamı katan ek eylemler:

Örnek:

- Ben, Anadolu insanıyım.
- Gördüğüm kadarıyla çok mutlusun.
- Nezaket Hanım çok yardımseverdir.
- Bu sene de sizinleyiz.
- Çok bonkörsünüz.
- Oldukça düşüncelilerdir.

→ İsmine gelerek geçmiş zaman ve koşul anlamı katan ek eylemler:

Örnek:

- Geçen yıl burada öğretilirdi.
- Yeni gelen müdür oldukça profesyoneldi.
- Bu ev onunda mutlaka gelecektir.

! NOT :

→ Ek eylemin olumsuzu "değil" sözcüğüyle yapılır.

örnek:

- Su çok soğuktu.
- Su soğuk değildi.

! NOT :

→ "-dir" ek eylemi bildirme eki olarak da adlandırılır.

! UYARI :

→ “-dir” ek eylemi kimi zaman düşebilir.

Örnek:

- Annesi bu hastanede doktordur.
- Annesi bu hastanede doktor.

! GENEL UYARI :

→ Bir cümlenin yüklemi isimse ek almıştır diyebiliriz. Çünkü ismin yüklem olabilmesi için ek eylem alması gerekir.

Fiile gelen ek eylemler:

→ Fiile gelen "idi, imiş, ise" ek eylemleri filin birleşik çekimli fiil olmasını sağlar.

Birleşik Çekimli Fiiller:

→ Hikaye birleşik zaman: **idi**

Örnek:

→ Çağırırsan gelirdim.

→ Bu işin buraya varacağını tahmin etmeliydin.

→ Sen aradığında film izliyordum.

→ Rivayet birleşik zaman: imiş

Örnek:

- Duyduğuma göre gelmeyecekti.
- Babaannesi, ona masallar anlatırmış.
- Çok biliyormuş madem, bize de anlataymış.

- Şartlı birleşik zaman: ise
- Şart anlamı kattığı için diğer ek eylemlerden farklı olarak yüklemde değil cümle ortasında bulunur.

Örnek:

- Burada okuyorsa Nihat Bey'i tanır.
- Doğru anladıysam yarın buraya gelecek, öyle mi?

! UYARI :

→ “-dir” ek eylemi birleşik çekimli fil yapmaz.

Örnek:

- Trafik bu saate çoktan rahatlamıştır.

! UYARI :

→ Ek eylemin olumsuzunu yapan “değil” sözcüğü fillerde de kullanılabilir.

Örnek:

- Seni anlamıyor değilim.

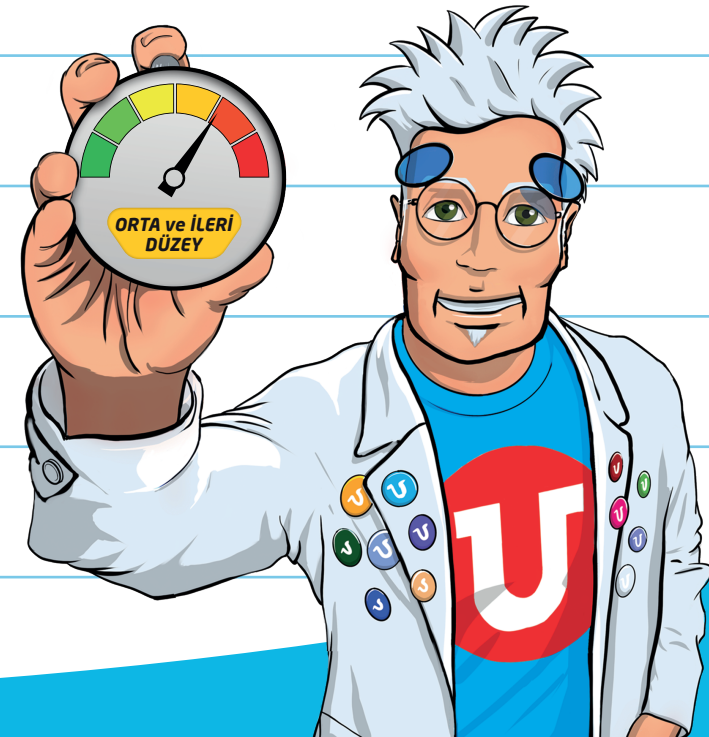

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi (Fiilin Yapısı)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

(Fiilin Yapısı)

BASİT FİİL

TÜREMİŞ FİİL

BİRLEŞİK FİİL

Fiilin Yapısı

→ Filler yapısına göre basit, türemiş ve birleşik fiil olmak üzere üç başlık altında incelenir.

Basit Fiil:

→ Yapım eki almamış, birleşik yapıda olmayan fillerdir.

Örnek:

→ Onu en son nerede gördün?

→ Sen de bizimle gelecek misin?

→ Şarkı söylemeyi seviyorum.

Türemiş Fiil:

→ Yapım eki almış olan fillerdir.

Örnek:

→ Bahçedeki çiçekleri suladım.

→ Bizim için endişelenmeyin.

→ Üst katı boyattık.

YAYINLARI

Birleşik fiil:

- En az iki sözcüğün birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir.
- Birleşik sözcükler bitişik yazılabileceği gibi ayrı da yazılabilir.

a. Anlamca kaynaşmış birleşik fiil:

- Öngörmek
- başvurmak
- vazgeçmek
- varsaymak
- alıkoymak...

! NOT :

→ Deyim biçiminde öbekleşmiş filler de anlamca kaynaşmış birleşik filler içinde yer alır.

Örnek:

- Bu nasihatimi aklından çıkarma.
- Bu işten de yüzünün akıyla çıktı.

C. Kurallı Birleşik Eylemler:

Yeterlilik fiili:

Örnek:

→ Sizinle ben de gelebilirim.

! NOT :

→ Olumsuzuna dikkat edin. Çoğu zaman gözden kaçır.

Örnek:

- Gelemem.
- Gelmeyebilirim.
- Gelemeyebilirim.

Tezlik fiili:

Örnek:

→ O kadar soruyu bir saatte çözüverdi.

Sürerlilik fiili:

Örnek:

→ Kavga edenlerin hâline bakakaldı.

→ Sen olayı düşünedur, ben şu yazıyı müdüre verip geleyim.

→ Bu âdetler asırlar öncesinden bugüne yaşayagelmiştir.

Yaklaşma fiili:

Örnek:

→ İşe giderken yolda düşeyazdım.

d.Yardımcı eylemle kurulan birleşik fiil:

İSİM+ et-, ol-, eyle-, kıl-

Örnek:

- Bu olay beni çok tedirgin etti.
- Adam birden ortalıktan yok oldu.
- Bu küçük odaya iki gündür hapsoldum.
- Öğretmen, yeni öğrencilerinin gönlünü fethetti.

! NOT :

→ Yardımcı eylemle kurulan birleşik sözcükler bitişik veya ayrı yazılabilir.

a. Yardımcı eylemle kurulan birleşik sözcüklerde ünlü düşmesi veya ünsüz türemesi olmazsa bu sözcükler ayrı yazılır.

Örnek:

- telefon etmek
- memnun olmak
- yardım etmek
- namaz kılmak vb.

b. Yardımcı eylemle kurulan birleşik sözcüklerde ünlü düşmesi veya ünsüz türemesi olursa bu sözcükler bitişik yazılır.

Örnek:

Ünlü düşmesi olursa:

→ Kayıt olmak – kaydolmak

→ Hapis olmak – hapsolmak

→ Zehir etmek – zehretmek

Ünsüz türemesi olursa:

→ Af etmek – af-f-etmek – affetmek

→ His etmek – his-s-etmek – hissetmek

→ Sır olmak – sır-r-olmak – sırrolmak

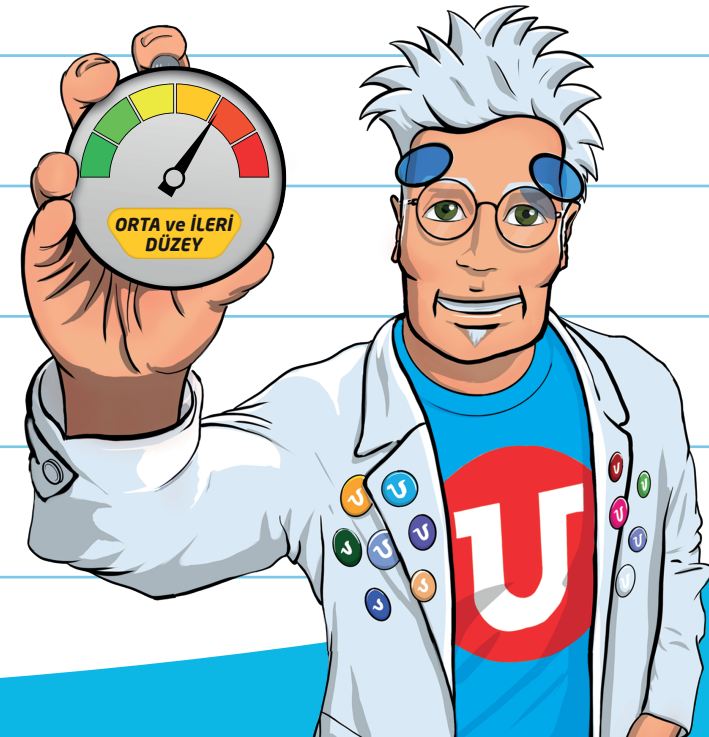

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma (Günlük, Blog)

FATMA GÜL ÖRS

OKUMA (Günlük, Blog)

GÜNLÜK (GÜNCE):

BLOG

BLOG

GÜNLÜK (GÜNCE):

- Bir kimsenin tarih belirterek günü gününe yazdığı, günlük yaşamından kesitler sunduğu düzyazı çeşididir.
- Yapısı gereği öznel metinlerdir.
- Günlük yazma, karşılaşılan bir olay veya durumun insanda oluşturduğu duygu ve düşüncelerin içten bir anlatımla sunulmasıdır.
- Günlük yazmada gözlem ve kişisel izlenimlerin önemli bir yeri vardır.
- Günlükte esas olan yaşanan bir günün özetlenmesi değil yaşananların kişide bıraktığı etki ve izlenimlerin yansıtılmasıdır.
- Günlükler, dışa dönük günlükler ve içe dönük günlükler diye ikiye ayrılır.

- **Dışa dönük günlükler** yayımlanmak için tutulur.
- Bu yönden de günlükçü gözlerini kendi içine değil, dışa çevirir.
- Kendi döneminde meydana gelen olayları okura aktarır.
- Tarihçiler bu günlüklerden yararlanarak kimi olayları açıklamaya, aydınlatmaya çalışır.
- **İçe dönük günlüklere** ruh bilimsel günlük de denilebilir.
- Günlük yazarı gözlerini kendi içine çevirir, kendini tanımaya çalışır.
- Yazar, okuduğu bir kitaptan, bir dostundan ya da arkadaşından bile söz ederken sürekli olarak kendini öne çıkarır.

! NOT :

Günlük ve anının farkı:

- Günce, günü gününe tutulan yazılardır. Anılar ise olaylar olup bittikten, üzerinden belli bir zaman dilimi geçtikten sonra yazılır.
- Anılar bir defada kaleme alınır, günlük ise değişik zamanlarda, olayların meydana geldiği zaman diliminde yazılır.
- Anıları üst düzey görevlerde bulunmuş, önemli eserler bırakmış insanlar yazar. Fakat günlükleri herkes yazabilir. Çünkü günlüklerde insanların yaşadıkları güne ait duyguları ve izlenimleri yer alır.

GÜNLÜK TÜRÜNÜN GELİŞİMİ

- Günlük, tarihte ilk defa Romalılar tarafından birtakım kamu kuruluşlarındaki işlemlerin unutulmaması amacıyla kullanılmıştır.
- İngiliz Kraliçesi'nin yardımcısı Burney'in (Börniy) 19. yüzyılın başlarında kaleme aldığı eser, bu türün ilk örneği olarak kabul edilir.
- Alfred de Vigny'nin (Alfred dö Vicni) "Bir Ozanın Günlüğü", Stendhal'ın (Stendal) "Öznel Günlük", Gogol'ün (Gogol) "Journal", Daniel Defoe'nun (Danyel Defo) "Veba Yılı Günlüğü", Dostoyevski'nin (Dostoyevski) "Bir Yazarın Günlüğü" bu türün dünya edebiyatındaki önemli eserleridir.
- Türk edebiyatında ruzname adıyla tutulan savaş notları tam olarak günlük niteliğinde olmasa bile günlük türüne oldukça yakındır.

- Bir edebî tür olarak günlük, ilk defa Tanzimat Dönemi'nde yazılmıştır.
- Direktör Ali Bey'in Seyahat Jurnalı adlı gezi kitabı Batı'daki anlamıyla Türk edebiyatında görülen ilk gündüktür.
- Şair Nigâr Hanım'ın Hayatımın Hikâyesi, Nurullah Ataç'ın Günce, Uçuş Günü-ğü, Salâh Birsell'in Kuşları Örtünmek, Bay Sessizlik, Oktay Akbal'ın Yeryüzü Korkusu, Anılarda Görmek, Tomris Uyar'ın Gündökümü, Günlerin Tortusu, Cahit Zarifoğlu'nun Yaşamak, Cemal Süreya'nın Günler gibi eserleri günlük türünün önemli örnekleridir.
- Bazı yazarlar, günlük türünü bir tarz olarak benimsemiş, günlük türünün biçimsel özelliğini kullanarak roman, hikâye ve şiirler yazmışlardır.
- Reşat Nuri Güntekin'in Çalığışu, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban, Peride Celâl'in Evli Bir Kadının Günüğü, Nâzım Hikmet'in Piraye'ye Mektuplar adlı eserleri, buna örnek gösterilebilir.

BLOG

- Kişisel web sayfasıdır. İnsanların birbiriyle paylaşmak istediği yazı, yorum, video gibi içeriklerin sıralandığı web tabanlı yayındır. "Web" ve "log" sözcüklerinin birleşiminden oluşan "weblog"un kısaltılmış şeklidir.
- Blog, günlüğün genel ağ ortamına taşınmış hâlidir. Kişisel bloglar günlük amaçlı kullanılır.
- Blog yazarları kişisel duygularını, yaşadıkları ilginç olayları diğer insanlarla paylaşmak amacıyla bloglarına yazarlar.
- Bu tür, bilgisayar teknolojisindeki gelişmelere bağlı olan toplumsal değişim ve etkileşimler sonucunda ortaya çıkmıştır.

- Eğitim, siyaset, ekonomi, kültür, sanat gibi alanlarda yaygın bir şekilde kullanılır.
- Kişisel konular, kültür, gezi, teknoloji, yemek, ekonomi, fotoğraf gibi konular işlenir.
- Blogda yayımlanan yazının sonunda gönderme zamanı yer alır.
- Blogda paylaşımlar genellikle güncelden geçmişe doğru sıralanır.
- Genellikle her paylaşımın sonunda gönderenin adı yer alır.
- Blog yöneticisinin tercihinine göre takipçiler yazılara yorum yapabilir.
- Kişisel blogların yanında birçok kişinin katkısıyla yazılan topluluk blogları, kurum ve kuruluşların kendileriyle ilgili haber ve duyuruları halkla paylaştığı kurumsal bloglar da vardır.

BLOG TÜRLERİ:

Kişisel Blog:

- Genel ağ üzerinde bireysel olarak oluşturulan, genel veya belli bir odak noktası olan blog çeşididir.
- Büyük oranda blog yazarının ismini veya takma adını alır.
- Yazarın bireysel günlüğü olması dışında, gündemi kendi kalemi ile yansıttığı ortamdır.
- Kişilerin günlük yaşamda yaşadıkları olayları, karşılaştıkları durumları okurlarıyla paylaşmasını sağlar.

Tematik Blog:

- Sadece belirli bir alanda yazılan gönderilerin yer aldığı, belirli bir konuda uzman kişilerin yazdığı ve düzenlediği bloglardır.
- Politika, pazarlama, yemek, ekonomi, fotoğrafçılık gibi konularla ilgili bloglar bulunmaktadır.

Topluluk Blogu:

- Üyelik sistemine sahip olan ve bu üyelerin yazdıkları gönderilerden meydana gelen bloglardır.

Kurumsal Blog:

- Şirketlerin kendileri ile ilgili haber ve duyurularını daha samimi bir şekilde halka açtıkları bloglardır.

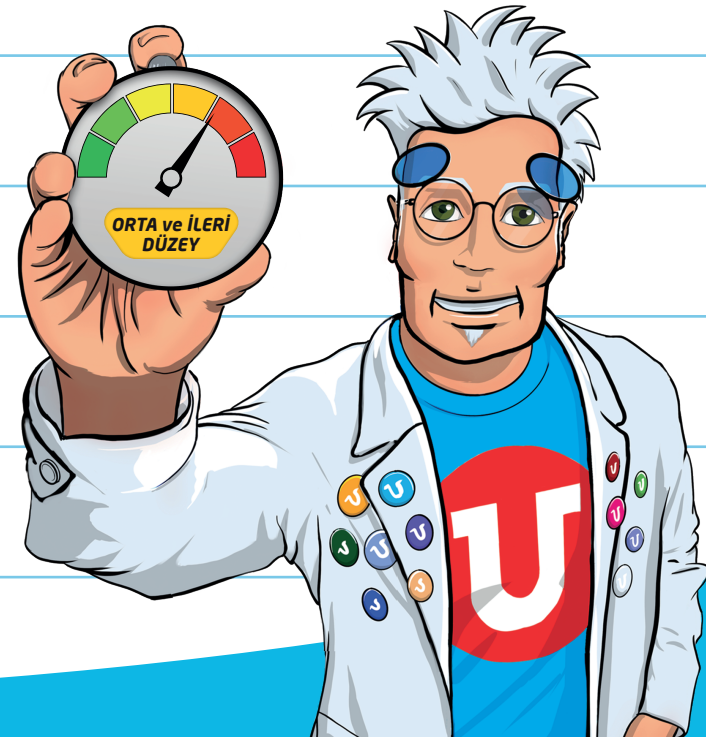

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi (Fiilin Çatısı)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ (Fiilin Çatısı)

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

FİİLİN ÇATISI

AÇIKLAMA:

- Çatı özelliği yüklemi fil olan cümlelerde aranır. Yüklemi isim olan cümlelerde çatı özelliği aranmaz.
- Eylemde çatı iki açıdan değerlendirilir:

Özne-yüklem ilişkisi

- Etken çatılı fil
- Edilgen çatılı fil
- Dönüştü çatılı fil
- İşteş çatılı fil

Nesne-yüklem ilişkisi

- Geçişli çatılı fil
- Geçişsiz çatılı fil
- Oldurgan çatılı fil

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ:

Etken çatılı eylem:

→ Yüklemde bildirilen işi, oluşu, kılışı yapan varlığın/kavramın yani öznenin belirttiği eylemlerdir.

Örnek:

- Zeynep, kitabını büyük bir keyifle okudu.
- Yaşlı kadın yüzünü buruşturdu.
- Yağmur yağıyor yine ince ince.
- Ablam, masanın üzerini temizledi.
- İtfaiye görevlileri yangını söndürdü.

Edilgen çatılı eylem:

→ Yüklemde gerçekleştirilen eylemin özneye açıkça belirtilmediği, nesne durumundaki ögenin sözde özneye dönüştüğü cümlelerdir. Etken çatılı fiile getirilen -l ve -n ekleri, o fiilin edilgen olmasını sağlar. "Başkası tarafından yapılma" anlamını içerir.

Örnek:

- Masanın üzeri güzelce temizlendi.
- Yangın çok geçmeden söndürülmüş.
- Hırsızlar en son bu civarda görülmüş.
- Haber burada tez zamanda duyulmuş.

! UYARI :

→ Örtülü öznesi olan eylemler de edilgen çatılıdır.

Örnek:

- Resim, herkes tarafından beğenildi.

! NOT :

→ Edilgen çatılı eylemlerin tamamı geçişsizdir.

DönüŖlü çatılı eylem:

- Etken çatılı file getirilen -l ve -n ekleriyle oluşturulur.
- Edilgen çatılı filden farklı olarak bu tür yüklemelerin gerçek öznesi vardır.
- Eylemi gerçekleŖtiren ve eylemden etkilenen öznedir. Yani eylemi "kendi kendine gerçekleŖtirme" anlamı vardır ve bu anlam -l ve -n ekleriyle sağlanmıŖtır.

Örnek:

- Çocuğın saçları annesi tarafından tarandı.
- Tarağı eline alıp bir süre tarandı.

Örnek:

- Zeynep, saklambaç oynarken ağacın arkasına saklandı.
- Bu konuşmadan hepimiz çok etkilenmiştik.
- Omzundaki şala sıkı sıkı sarındı.
- Bu habere çok sevindi.
- Kendisinin çağrılmamasına üzüldü.

İsteş çatılı eylem:

→ -ş eki getirilerek birden fazla kişi tarafından, birlikte veya karşılıklı yapılmaya anlamı kazanan fiillerdir.

Örnek:

- Boksörler çok yaman dövüştüler.
- Çocuklar ağaçların arasında koşuyor.
- Selamlaşmak, mektuplaşmak, haberleşmek, gülmek, ağlamak vb.

NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ:

Geçişli çatılı fiil:

→ Nesnesi olan ya da nesne alabilen eylemlerdir.

Örnek:

- Etrafı daha iyi görebilmek için ışığı yaktı.
- Bahçedeki kurumuş ağaçları kestiler.

! AÇIKLAMA :

→ Cümlede nesne olmasa da bu cümlenin nesne alabilir durumda olup olmadığını anlayabilmek için yüklemden önce sembolik nesne olarak adlandırabileceğimiz ONU sözcüğünü getiririz. Anlam bozulmuyorsa fil geçişli, bozuluyorsa geçişsizdir.

Örnek:

- Ahmet mutlaka senden öğrenmiştir.
- Dikkatli bakmayınca fark edemezsiniz.

Geçişsiz çatılı fiil:

→ Nesnesi olmayan ve nesne alamayan fillerdir. Edilgen çatılı filer aynı zamanda geçişsiz fiil özelliği taşır.

Örnek:

- Neredeyse iki saattir bu bankta oturuyor.
- Sahil boyunca yürüdük.
- Beyza'nın esprilerine hepimiz güldük.

Oldurgan çatılı fiil:

→ Geçişsizken -r, -t, -tir eklerinden birini alarak geçişli duruma gelen fiillerdir.

Örnek:

Kalem düştü.

Kalemi düşürdü.

Kardeşi ağladı.

Kardeşini ağlattı.

Ona güldü.

Onu güldürdü.

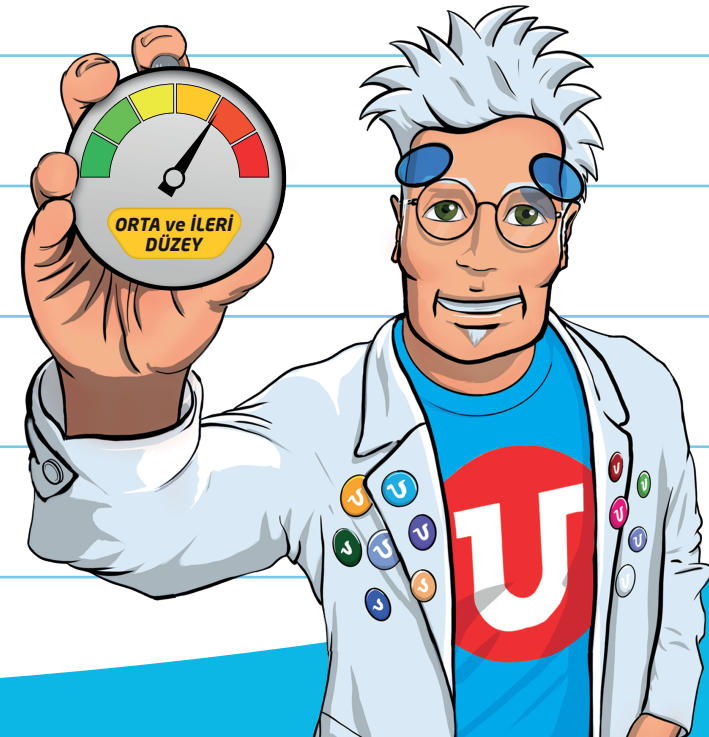

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi (Yazım ve Noktalama)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ

(Yazım ve Noktalama)

KISALTMALARIN YAZILIŞI

DÜZELTME İŞARETİ (^)

TIRNAK İŞARETİ (" ")

KISA ÇİZGİ (-)

KISALTMALARIN YAZILIŞI

Büyük Harfli Kısaltmaların Yazılışı

- Kısaltmayı oluşturan sözcüklerin ilk harfleri alınır.
- Kısaltmada nokta kullanılmaz.
- Kısaltmaya getirilen ekler kısaltmadan kesme işaretiyle ayrılır. Bunun sebebi, kısaltmalarda nokta bulunmamasıdır.
- Kısaltmaya ek getirilirken son sesin okunuşu esas alınır.

örnek:

- ODTÜ'den mezun olduktan sonra yurt dışına gitti.
- Sınav sorularını hazırlarken TDK'nin sözlüğünü ve yazım kılavuzunu esas alın.
- TRT'de yayımlanan bu programı keyifle izliyorum.

! NOT :

→ T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türkçe) diğer kısaltmaların aksine nokta kullanılarak yazılır.

! NOT :

→ Kimi büyük harfli kısaltmalar sözcüklerin ilk sesiyle oluşturulmaz.

Örnek:

→ TARİŞ: Tarım Satış Kooperatifleri Birliği

→ ASELSAN: Askerî Elektronik Sanayi

Küçük Harfli Kısaltmaların Yazımı:

Ölçü ve Element Kısaltmaları:

- Bu kısaltmalarda, kısaltmayı oluşturan sözcüklerin ilk harfleri kullanılır.
- Kısaltmada nokta kullanılmaz.
- Kısaltmaya getirilen ekler kısaltmadan kesme işaretiyle ayrılır.
- Kısaltmanın okunuşunda kısaltmayı oluşturan sözcüklerin okunuşu esas alınır.

Örnek:

- Yolun 10 km'sini yürüdük.
- Burada 5 kg'dan çok un var.
- Altının g'ını piyasa fiyatının üzerinde almışsın.

! NOT :

→ Üslü kısaltmalarda kesme işareti kullanılmaz.

Örnek:

→ m2 sini

Diğer Küçük Harfli Kısaltmalar:

- Bu kısaltmalarda, kısaltmayı oluşturan sözcüklerin ilk harfleri kullanılır.
- Ölçü ve element kısaltmalarından farklı olarak kısaltmanın sonunda nokta kullanılır.
- Kısaltmada nokta kullanıldığı için kısaltmaya getirilen ek kısaltmadan kesme işaretiyle ayrılmaz.
- Kısaltmanın okunuşunda kısaltmayı oluşturan sözcüklerin okunuşu esas alınır.

Örnek:

- 19. yy.dan sonra Türk edebiyatı üzerinde Fransız edebiyatının izleri görülür.
- Alm.dan İng.ye çeviri yapmak için her iki dile de hâkim olmak gerekir.
- 8 No.lu sınıfta 3. sınıf öğrencileri ders görüyor.
- vb. Prof. Av.

! NOT :

- Görüldüğü gibi nokta yalnızca kısaltmanın sonunda yer alır.

DÜZELTME İŞARETİ (^)

- Türkçeye Arapça ya da Farsçadan girmiş kimi sözcüklerde k, g ünsüzlerinden sonra gelen a, u ünlüleri üzerine konur. Ünlülerin üzerine konan bu işaret, ünlüden önceki k, g ünsüzlerinin ince okunması gerektiğini gösterir.

Örnek:

- rüzgâr, dükkân , tezgâh, hikâye

→ Harfleri bir, söylenişleri ve anlamları ayrı olan kimi yabancı sözcüklerin okunuşlarını ayırmak için, uzun olan ünlüsü üzerine konur.

Örnek:

→ adet (sayı),

âdet (alışkanlık)

→ yar (uçurum),

yâr (sevgili)

→ hala (birine göre, babasının kız kardeşi), hâlâ (şimdiye dek ya da o zamana dek, henüz)

→ Özel adlarda ve yazımı devletçe belirlenmiş yer adlarında da bu işaret korunur.

Örnek:

→ Kâzım, Nâbi, Lâdik, Felâhiye ...

→ Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır.

Örnek:

- (Türk) askeri ve askerî (okul)
- (İslam) dini ve dinî (bilgiler)
- (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar)
- (Atatürk'ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) ...

! NOT :

- Nispet eki alan kelimelere Türkçe ekler getirildiğinde düzeltme işareti olduğu gibi kalır.

Örnek:

- millîleştirmek, millîlik, resmîleştirmek, resmîlik ...

TIRNAK İŞARETİ (" ")

→ Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.

Örnek:

→ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin ön cephesinde Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." vecizesi yer almaktadır.

! NOT : Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır:

Örnek:

→ "Akıl yaşta değil, baştadır." atasözü yüzyılların tecrübesinden süzülüp gelen bir gerçeği ifade etmiyor mu?

→ "İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur!" diyorlar.

→ Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır.

Örnek:

→ Yeni bir "barış taarruzu" başladı.

→ Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır.

Örnek:

→ Yahya Kemal'in bazı şiirleri "Kendi Gök Kubbemiz" adı altında çıktı.

! NOT :

- Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler, kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın koyu yazılarak veya eğik yazıyla (italik) dizilerek de gösterilebilir.

Örnek:

- Höyük sözü Anadolu'da *tepe* olarak geçer.
- Cahit Sıtkı'nın *Şairin Ölümü* şiirini Yahya Kemal çok sevmişti.

! NOT :

- Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz.

Örnek:

- Yahya Kemal'in "Aziz İstanbul"unu okudunuz mu?

KISA ÇİZGİ (-)

→ Satıra sığmayan sözcükler bölünürken satır sonuna konur.

Örnek:

→ Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan, üzüntüden mi bilmem.

→ Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır.

Örnek:

→ Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu.

→ Dil bilgisi incelemelerinde eklerin başında, eylemlerin sonunda kullanılır.

Örnek:

→ -de (ismin hâl eki)

→ de (bağlaç)

→ yaz - (eylem)

→ yaz (isim)

→ Heceleri göstermek için kullanılır.

Örnek:

→ a-raş-tır-ma

→ bi-le-zik

→ Sözcükler arasında “-den...-a, ve, ile, ila, arasında” anlamlarını vermek için kullanılır.

Örnek:

- Türkçe-Fransızca Sözlük
- Aydın-İzmir yolu
- Ankara-İstanbul uçak seferleri
- Türk-Alman ilişkileri
- Ural-Altay dil grubu
- 09.30-10.30
- Beşiktaş-Fenerbahçe karşılaşması
- Manas Destanı'nda soy-dil-din üçgeni
- 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı

! NOT :

→ Cümle içinde sayı adlarının yinelenmesinde araya kısa çizgi konmaz.

Örnek:

→ On on beş yıl...

→ Üç beş kişi geldi.